

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та методики початкового навчання**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАКТИК**

для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»

Київ-2022

УДК 378.147.091.33-027.22:373.3](075.8)

Укладачі:

Янковська І.М. – кандидат педагогічних наук, доцент
Васютіна Т.М. – кандидат педагогічних наук, професор
Губарева Д.В. – кандидат педагогічних наук, доцент
Коваль Т.В. – кандидат педагогічних наук, доцент
Кондратюк О.М. – кандидат педагогічних наук, доцент
Коханко О.Г. – кандидат педагогічних наук, доцент
Лук'янченко О.М. – кандидат педагогічних наук, доцент
Себало Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент
Телецька Л.І. – кандидат біологічних наук, професор
Тесленко Т.В. – кандидат педагогічних наук, доцент
Чабайовська М.І. – кандидат педагогічних наук, доцент
Чайченко В.Ф. – кандидат педагогічних наук, доцент

За редакцією доктора педагогічних наук, професора **О.В. Матвієнко**

Технічний редактор: Т.М. Васютіна

Рекомендовано до друку Вченою радою Педагогічного факультету (протокол № 5 від 30 листопада 2022 р.);

Рецензенти:

Хомич О.В. – стейкхолдер спеціальності 013 «Початкова освіта», учитель-методист ТОВ НВК «Новопечерська школа», кандидат педагогічних наук.

Лозенко А.П. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова.

Методичні рекомендації до проведення педагогічних практик: Навч.-метод. пос. для студ-в спец-ті 013 «Поч. освіта» / Укл. І.М. Янковська, Т.М. Васютіна, Д.В. Губарева, Т.В. Коваль, О.М. Кондратюк, О.Г. Коханко, О.М. Лук'янченко, Л.І. Себало, Л.І. Телецька, Т.В. Тесленко, М.І. Чабайовська, В.Ф. Чайченко. За ред. О.В. Матвієнко. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. 170 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
Методичні рекомендації до проведення уроків мовно-літературної освітньої галузі в початкових класах (<i>Чабайовська М.І.</i>)	4
Методичні рекомендації до проведення уроків математичної освітньої галузі в початкових класах (<i>Кондратюк О.М., Чайченко В.Ф.</i>)	22
Методичні рекомендації до проведення уроків за змістом природничої, громадянської та історичної освітніх галузей у початковій школі (<i>Васютіна Т.М.</i>).....	55
Методичні рекомендації до проведення уроків за змістом соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі (<i>Себало Л.І.</i>).....	65
Методичні рекомендації до проведення уроків фізкультурної освітньої галузі в початковій школі (<i>Себало Л.І.</i>).....	84
Методичні рекомендації до проведення уроків за змістом інформатичної освітньої галузі в початковій школі (<i>Губарева Д.В.</i>).....	94
Методичні рекомендації до проведення уроків мистецької освітньої галузі в початковій школі «Образотворче мистецтво» (<i>Янковська І.М.</i>).....	104
«Музичне мистецтво» (<i>Лук'янченко О.М.</i>).....	144
Методичні рекомендації до проведення уроків з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (<i>Телецька Л.І.</i>).....	147
Розробка конспектів уроків на основі матричного підходу (<i>Тесленко Т.В.</i>)	154
Методичні особливості здійснення виховної роботи у початковій школі (<i>Коханко О.Г.</i>)	158
Перелік навчальних програм та літератури, рекомендованих МОН для використання в освітньому процесі щодо роботи з дітьми з особливими потребами (<i>Коваль Т.В.</i>)	162
Зразки уроків у QR-кодах	165

Шановні студенти!

Пропонований посібник допоможе вам втілити в освітній процес сучасної початкової школи більшість завдань, що передбачені різними видами педагогічної практики, яка є невід'ємною складовою практичної підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності.

Мета цих методичних рекомендацій – сприяти формуванню у вас уміння організовувати освітній процес в школі I ступеня з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій як цілісної системи формування особистості дитини молодшого шкільного віку у взаємозв'язку всіх його компонентів (мети і завдань, чинників впливу, закономірностей і принципів, змісту освіти, методів, прийомів, засобів, форм навчання і виховання, діагностики й корекції результатів).

Основний обсяг посібника становлять методичні рекомендації реалізації змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти, які висвітлено уніфіковано за такими пунктами: загальна характеристика освітньої галузі; аналіз освітньої галузі відповідно типових програм; загальні методичні рекомендації студенту щодо підготовки до уроку; вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку; схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку; особливості проведення уроків під час дистанційного навчання, перелік джерельної бази, доцільної для використання при підготовці до уроків. Такий підхід дозволить вам швидко знаходити потрібну інформацію, готуючись до уроків під час педагогічної практики та моделюючи їх у процесі вивчення фахових методик і технологій викладання освітніх галузей. Пропонований у цьому блоці матеріал удосконалив вашу здатність моделювати зміст навчання відповідно до очікуваних результатів, добирати оптимальні форми, методи, технології та засоби формування в учнів ключових і предметних компетентностей у процесі вивчення освітніх галузей початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) як під час офлайн-, так і під час онлайн-навчання.

Важливим елементом посібника є узагальнені рекомендації з дидактики та теорії і методики виховання щодо змісту та структури уроків на основі матричного підходу та методичні особливості здійснення виховної роботи у початковій школі. Матеріал з цього блоку сприятиме формуванню у вас здатності планувати та організовувати освітній процес у початковій школі з урахуванням ключових дидактичних положень, проводити цікаві для сучасних молодших школярів позаурочні й позашкільні заняття та виховні активності, використовуючи різні організаційні форми навчання і виховання та типи занять, із дотриманням загальнодидактичних принципів та вимог нормативних документів початкової школи.

Вміщений перелік навчальних програм та літератури, рекомендованих МОН для використання в освітньому процесі щодо роботи з дітьми з особливими потребами, сприятиме формуванню у вас здатності забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток таких здобувачів початкової освіти відповідно до їхніх можливостей.

Тож, зичимо вам успіхів у оволодінні практичною складовою своєї професії!

Методичні рекомендації до проведення уроків мовно-літературної освітньої галузі в початкових класах

УКРАЇНСЬКА МОВА

Загальна характеристика освітньої галузі

Мовно-літературна освітня галузь включає українську мову та літературу, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовну освіту.

Метою вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Здобувач освіти:

- взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;
- висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;
- досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх [4].

Визначаючи вимоги до сучасного уроку української мови у початковій школі, виходимо з тих змін, що відбулися із зміною статусу української мови як державної в умовах розбудови незалежної України та потребами суспільства в розвиненій у мовленнєвому плані, активній, творчій, компетентній особистості, яка, на відміну від людини-виконавця, ініціативна, самостійно генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення, здатна долати життєві труднощі. Саме тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток **ключових і предметних компетентностей здобувача освіти**.

Зважаючи на свою специфіку, предмет українська мова здатний забезпечити розвиток таких **ключових компетентностей**, визначених Державним стандартом початкової освіти, першими з яких є:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова,

усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування та ін. [4].

Метою навчання української мови в умовах компетентнісного підходу є також формування предметних (мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна) компетентностей, змістове наповнення яких впливає зі змісту ключових [13, с.49-50].

Мовленнєва компетентність визначається :

- здатністю усвідомлювати зміст і головну думку усних і письмових висловлювань;
- умінням вести діалог з дотриманням норм мовленнєвого етикету;
- рівнем сформованості умінь будувати усні і письмові зв'язні висловлювання різних типів та стилів мовлення стосовно до різних сфер спілкування;
- умінням налагоджувати взаємодію з оточуючими, будуючи свої висловлювання.

Для здійснення мовленнєвого спілкування необхідна наявність ситуації, яка зумовлює потребу в спілкуванні і на основі якої вибирається форма спілкування (усна або писемна, діалогічна або монологічна), а потім – необхідні засоби і способи вираження думки, властиві носіям певної мови.

Мовна компетентність – це обсяг лінгвістичних знань людини, які дають можливість застосовувати мовні засоби у власному мовленні відповідно до лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних, орфографічних та пунктуаційних норм літературної мови з метою спілкування.

Зміст мовної компетентності – це засвоєння категорій і одиниць мови та їх функцій, вивчення закономірностей і правил оволодіння системно-структурними утвореннями, які необхідні для розуміння і побудови мовлення, це здатність розуміти й реалізувати граматичну природу висловлювання.

Соціокультурна компетентність покликана сприяти загальнокультурному розвитку молодших школярів, адаптації їх до життя в певному соціальному середовищі, а тому передбачає:

- здатність використовувати у мовленнєвій практиці знання про свою державу Україну, державну символіку України;
- про особливості української національної культури в різних регіонах України, про звичаї, традиції, свята;
- знання і застосування у власному мовленні найбільш відомих малих українських фольклорних форм;

- можливість за допомогою мови вирішувати різні навчальні та життєві проблеми, використовуючи етикетні правила спілкування, формули національного мовленнєвого етикету.

- **Діяльнісна компетентність** передбачає володіння загальнонавчальними вміннями і навичками, які поділяються на чотири групи:

- 1) *навчально-організаційні* – організувати робоче місце, раціонально розподіляти час, планувати послідовність виконання завдання, здійснювати навчальну діяльність у взаємодії з іншими її учасниками (у парі, малій групі);

- 2) *навчально-інформаційні* – здатність самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел, користуватися довідковою літературою, зосереджено слухати, зв'язно, послідовно, доказово відповідати, вести діалог;

- 3) *навчально-інтелектуальні і творчі* – здатність аналізувати мовні явища, порівнювати, виділяти головне, узагальнювати та пояснювати причиново-наслідкові зв'язки, вилучати зайве, групувати і класифікувати за певними ознаками, висловлювати аргументовані критичні судження, доводити власну думку, переносити знання й способи діяльності в нову ситуацію, застосовувати аналогію;

- 4) *контрольно-оцінні* – вміння використовувати різні способи перевірки та контролю своєї діяльності, знаходити й виправляти помилки, оцінювати власні навчальні досягнення.

Аналіз освітньої галузі відповідно типових програм

У Типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко, визначено мету і завдання початкового курсу мовно-літературної освіти.

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;

- формування повноцінних навичок читання і письма, вміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;

- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів,

формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;

- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя [21, с.192-193].

Загальні методичні рекомендації студенту щодо підготовки до уроку

Українська мова є однією з провідних навчальних дисциплін у початковій школі. Вона не тільки предмет вивчення, а й найважливіший засіб навчання основ усіх наук. Від ступеня сформованості ключових і предметних компетентностей залежить загальний розвиток молодших школярів, їхній

світогляд. Уроки української мови також відіграють чи не найбільшу роль у формуванні громадянина України як свідомого патріота.

Ці положення можна реалізувати тоді, коли майбутній педагог сам досконало володіє мовою. Тому одним із найважливіших завдань виконання програми з педагогічної практики є підвищення свого рівня знань з курсу "Сучасна українська літературна мова", власної культури усного і писемного мовлення.

Готуючись до уроку, майбутній учитель має дотримуватися вимог щодо його організації: визначити навчальну, розвивальну і виховну мету; підготувати зміст навчального матеріалу; обґрунтувати послідовність виконання завдань; дібрати ефективні методи, прийоми навчання; продумати форми організації навчальної діяльності; врахувати тип і структуру уроку.

З перших днів навчання дитини в школі доречно частково впроваджувати найпростіші інноваційні технології навчання і поступово переходити від репродуктивних методів в освітньому процесі до розвивальних, дослідницьких, навчаючи учнів критично мислити під час засвоєння матеріалу з української мови.

Компетентісно орієнтоване навчання української мови вимагає застосування методів, які передбачають активну діяльність учнів [13, с. 51]. Це:

- *продуктивні* (вивчений мовний матеріал застосовується в мовленнєвій практиці);

- *евристичні* або *часково-пошукові* (окремі елементи нових знань учень знаходить завдяки розв'язанню пізнавальних завдань);

- *проблемні* (учень усвідомлює проблему і знаходить шляхи її вирішення);

- *інтерактивні* (активна взаємодія всіх учасників освітнього процесу, спрямований на досягнення цілей і завдань освіти). Це навчання у взаємодії та співпраці, у якому і вчитель, і учні є суб'єктами навчання. Основний принцип інтеракції: постійна взаємодія учнів між собою, їх співробітництво, спілкування. Учитель тільки організатор і координатор інтерактивної взаємодії.

Серед різних методів і прийомів на уроках української мови особливе місце займає спостереження над мовою і мовленням, мовний аналіз, вправи, робота з підручником, словниками, довідковою літературою, використання алгоритмів, тестів, ТЗН тощо.

У навчанні української мови рекомендується якомога ширше застосовувати *метод спостереження над мовою*. Спостерігаючи та аналізуючи мовні факти, учні під керівництвом учителя роблять певні висновки та узагальнення, формулюють визначення. Цей метод використовують тоді, коли факти і явища, що вивчаються, є складними або специфічними для української мови, вимагають того, щоб у них спочатку розібратися шляхом аналізу тексту (прикладів), перш ніж вдаватися до відповідного теоретичного положення, граматичного визначення чи правила.

Значне місце на уроках відводиться *роботі з підручником* та іншими джерелами знань. Користуючись цим методом, учні самостійно чи з допомогою

вчителя набувають знань та навичок і вдосконалюють їх. Робота з підручником вимагає вміння правильно читати і розуміти текст, осмислювати прочитане, добувати з нього потрібні факти, узагальнення, робити висновки.

Крім підручника, рекомендується систематично використовувати *словники* (орфографічний, орфоепічний, тлумачний, перекладний, фразеологічний, синонімічний, антонімічний та ін.); *довідники* (з українського правопису, про культуру мовлення, етимологію слів, походження власних імен та ін.); *енциклопедії* (дитяча енциклопедія та ін.).

У системі методів навчання української мови особливо велике місце посідають *вправи*. Основні їх види – репродуктивні (за зразком), конструктивні (на заміну одних слів, виразів чи синтаксичних конструкцій іншими) та творчі (пов'язані з розвитком мовлення).

Важливе місце серед методів і прийомів займають різні види *мовного аналізу* (фонетичний, орфоепічний, орфографічний, лексичний, фразеологічний, за будовою, словотвірний, морфологічний, синтаксичний, пунктуаційний, стилістичний). Це ефективний засіб узагальнення та систематизації знань, що сприяє свідомому засвоєнню програмового матеріалу, формуванню в учнів мовних та мовленнєвих умінь і навичок.

Серед вправ пропонується використання різних видів навчальних *диктантів* – попереджувальних, пояснювальних, вільних, творчих та ін. Як різновид попереджувального диктанту варто застосовувати так зване коментоване письмо.

Означені методи навчання повинні інтенсифікувати процес навчання мови, зробивши його більш дійовим, результативним.

Один із шляхів інтенсифікації навчання української мови є застосування різних способів *структурування програмового матеріалу з використанням узагальнюючих таблиць і схем*, що містять головні теоретичні відомості та факти мови в межах теми, розділу. Вивчення мовного матеріалу укрупненими частинами (блоками) покликане забезпечити якість знань, їх системність. Завдяки “стисненню” програмового матеріалу з'являється реальна можливість планувати систему різнотипних занять у межах конкретної теми, розділу. Вивільнення навчального часу дає змогу урізноманітнити заняття. Внаслідок систематичного використання опорних схем, узагальнюючих таблиць досягається економія часу, активізується пізнавальна діяльність учнів.

У системі навчальних методів і прийомів важливу роль відіграє *алгоритмізація*. Під алгоритмами в методиці звичайно розуміють перелік елементарно простих, взаємно зв'язаних операцій, послідовне виконання яких неминуче приводить до правильного розв'язання завдань даного типу. У навчанні мови алгоритми найчастіше мають застосовуватися на заняттях граматики і правопису.

Як засіб засвоєння та перевірки якості знань, рівня практичних умінь та навичок учнів варто в навчанні української мови використовувати *тести*, які інтенсифікують навчальну діяльність, сприяють розвитку розумових здібностей.

Студенту-практиканту слід враховувати нові підходи до навчання

української мови:

- *українознавчий (народознавчий)* – суть його зводиться до того, що саме рідна мова є засобом пізнання самого себе як представника української нації, свого народу, його історії, культури тощо. Навчання української мови має здійснюватися на засадах українознавства: широке ознайомлення з національною культурою, історією, етнографією;

- *етнографічний* (передбачає навчання української мови на основі народної педагогіки і дидактики). Цій проблемі присвячено ряд праць М. Стельмаховича [17, с. 21-23]. На його думку, найприроднішим для дитини є навчання і виховання рідною (материнською) мовою в атмосфері культури рідного народу, його духовності й менталітету. Важливим надбанням етнопедагогіки є мовленнєва етика;

- *культурологічний* (передбачає тісний зв'язок у навчанні української мови з національною і загальнолюдською культурою) [12, с.10-12].

Зазначені аспекти навчання мови підпорядковані найголовнішому – *комунікативно-діяльниському* принципіві, що вимагає не вербального заучування мовних явищ, а формування в процесі мовленнєвої діяльності учнів комунікативної компетентності на основі мовленнєвих ситуацій – реальних або спеціально створених.

Програмою передбачено формування та розвиток навичок з таких **видів мовленнєвої діяльності**, як *слухання та розуміння усного висловлювання (аудіювання), побудова діалогів, усних та письмових переказів і творів різних стилів і типів мовлення*. Учні можуть складати діалоги, твори-мініатюри, мовні казки, твори за даним початком, кінцем, канвою, картиною, відгук про прочитану книгу чи переглянутий кінофільм тощо.

Це здійснюється не лише на спеціальних уроках, а й під час засвоєння нових знань, закріплення, повторення та систематизації вивченого. Їх завдання – зміцнення й удосконалення вмінь творити власні тексти, що являють собою зв'язні висловлювання на задані теми.

Здійнювати роботу з розвитку мовлення необхідно на таких рівнях: *вимовному, лексичному, робота над словосполученням і реченням, рівень тексту*. Загальноприйнятим у сучасній методиці розвитку мовлення є використання ефективних методів – *імітативних, комунікативних та конструювання тексту* [9, с. 316].

Використання інноваційних технологій, зокрема і **технологій розвитку критичного мислення: рафт, хмари слів, лепбук, мапа думок, сенкан, асоціативний куш, читання з передбаченням, діаграма Венна** тощо; **робота з медіа (інфографіка, комікси, колаж, створення класної газети, реклама, лист, афіша та ін.)** сприятимуть вихованню в здобувачів освіти позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови та літературного читання.

Уроки української мови повинні проводитися як уроки словесності. *Вивчення мовних явищ має відбуватися на основі аналізу тексту* в єдності змісту й форми. Це дозволяє здійснювати **міжпредметну інтеграцію** з літературою, світовою та зарубіжною культурою, українознавством тощо.

Засвоєння мовних одиниць на основі аналізу тексту в єдності змісту й форми надає педагогу можливість включати учнів у різні навчальні дії й тим самим організувати виконання великої кількості видів діяльності за короткий проміжок часу в процесі засвоєння лінгвістичних тем, розвивати в них зв'язне мовлення, виховувати чуття мови, формувати духовність.

В умовах інтегрованого навчання на уроках з'являється можливість зреалізувати **дослідницький характер навчання** та текстоцентричний (не словоцентричний, як було раніше) підхід до вивчення мовних явищ.

З метою *формування* на уроках *національно-мовної особистості* школяра необхідно використовувати дидактичний матеріал, що відображає історію України, культуру, звичаї, традиції українського народу, його ментальність.

Комунікативно спрямоване навчання мови вимагає урізноманітнення *форм організації навчальної діяльності*.

Ефективність навчання української мови у початковій школі зумовлена застосуванням поряд із традиційними навчальними заняттями –уроками – таких *форм навчання*, як інтегровані уроки, блочна система занять, виконання індивідуальних завдань, самотійна робота учнів. Найбільш цінними з точки зору компетентісного підходу є *індивідуальна навчальна діяльність, робота в парах та групах*.

Цілісну систему навчальної діяльності учнів на занятті становлять *фронтальна, індивідуальна та групова діяльність* [7, с. 14-16].

У фронтальному навчанні весь клас працює над одним навчальним завданням під безпосереднім керівництвом учителя.

Організуючи фронтальну роботу, вчитель орієнтується головним чином на рівень середніх учнів. На них розрахований темп роботи, обсяг та рівень складності навчального матеріалу. Учні з низьким рівнем навчальних можливостей за таких умов неспроможні сприйняти й осмислити матеріал у повному обсязі. Якщо ж знизити темп фронтальної роботи, то це негативно позначиться на сильних учнях.

В індивідуальній роботі кожен учень працює самотійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів. Темп роботи залежить також від навчальних можливостей, підготовленості учнів.

Усі недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує групова.

Групова форма навчальної діяльності відкриває для дітей можливість співпраці, організації взаємостосунків, пізнання довкілля. Як відомо, за традиційною формою навчання досить часто знання учень отримує в готовому вигляді, їх необхідно лише запам'ятати. Групова навчальна діяльність – це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителем і в співпраці з учнями [7, с. 8].

Учитель у груповій навчальній діяльності керує роботою кожного учня через завдання, які він пропонує групі та які регулюють діяльність учнів.

Стосунки між учителем та учнями набувають характеру співпраці, тому що педагог безпосередньо втручається у роботу груп тільки в тому разі, якщо в учнів виникають запитання і вони самі звертаються по допомогу до вчителя. Це їхня спільна діяльність. Групова навчальна діяльність на відміну від фронтальної та індивідуальної не ізолює учнів один від одного, а навпаки дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці.

Радимо студентам-практикантам на уроках української мови використовувати такі технології колективно-групового навчання, як: **«Мікрофон», «Незакінчені речення», «Два-чотири-всі разом», «Навчаючи - учусь», «Ажурна пилка», побудова "Сенкана", "Асоціативного куща" та ін.**

Ефективним засобом індивідуального підходу на уроках української мови є *диференціація навчання* у вивченні мовних явищ.

В освітньому процесі під час проходження педпрактики рекомендуємо оптимально поєднувати фронтальну, індивідуальну та групову діяльність.

Також звертаємо увагу студентів-практикантів на поняття **"культура мовлення"**. Як домогтися того, щоб власне мовлення учнів – усне і писемне – набувало ознак вишуканості, характеризувало інтелігентність особистості? На це запитання частково дає відповідь запровадження на уроці рубрики **«Культура мовлення»**. Необхідно подавати вислови, що розкривають красу рідної мови, сприяють розвитку мовного чуття, уваги до слова, викоріненню суржика, стимулюють прагнення вивчати те велике «диво калинове», яким є українська мова.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формульованого характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача в навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів в 1-2 класах підлягають вербальному, формульованому оцінюванню, у 3-4 – формульованому та підсумковому (бальному) оцінюванню.

Вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку

Схема аналізу уроку української мови

1. Підготовка вчителя і учнів до уроку.

1. Вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку:

- чи вказано тему, мету, тип уроку, обладнання, методичну літературу;
- чи всі етапи передбачені в плані-конспекті;
- чи доцільно розподілено час за етапами уроку;
- який зв'язок цього уроку з попереднім.

2. Підготовка дидактичного матеріалу і готовність учнів до уроку (наявність підручника, зошита, словничка, ручки, олівця тощо).

II. Перевірка виконання домашнього завдання (якщо було задано).

1. Методи та форми перевірки домашнього завдання; чи всі учні охоплені перевіркою.
2. Як виправляються помилки у відповідях учнів? Якість відповідей учнів.
3. Які висновки зробив/зробила учитель/вчителька за результатами перевірки?
4. Оцінювання. Мотивація оцінок.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Ознайомлення з темою уроку.
2. Методи пояснення нового матеріалу:
 - Відповідність їх меті уроку й вікові учнів, ефективність використання дидактичних принципів навчання (доступність формулювання основних понять, наочність, усвідомленість та міцність засвоєння матеріалу).
 - Рівень науковості матеріалу і його пізнавально-виховне значення.
 - Зв'язок нового матеріалу із сучасністю.
 - Виховні заходи впливу на учнів (підтримка уваги, інтересу до знань).
- Роль і місце групової та самостійної роботи учнів у процесі вивчення нового матеріалу, які види роботи переважають на уроці.
 - Робота з підручником, довідковою літературою та словниками.
- Постановка проблемних питань учням, пізнавальних задач, формулювання логічних завдань.
- Активізація пізнавальної діяльності учнів, способи підтримки інтересу та уваги дітей на окремих етапах уроку. Залучення учнів до творчої роботи, спрямованої на сприйняття і осмислення нового матеріалу.
 - Роль і місце наочних посібників і ТЗН.
 - Використання дошки і записів у зошитах.
 - Методика обліку знань учнів у процесі вивчення нового матеріалу.
- Якими методами і прийомами здійснюється розвиток мовлення на уроці (аудіювання, діалог, творчі вправи, робота над деформованим текстом, творче списування, складання речень, переказ, складання текстів різних типів і стилів мовлення тощо)?
- Як ведеться робота над мовними явищами, зокрема над звуком і буквою, словом і його значенням, над реченням і текстом?
- Чи здійснюється мовний аналіз, робота над вимовою, вправлення у правописі?
- Чи проводиться лексична робота (пояснення значень нових слів, вправи з синонімами, антонімами і т. д.).

- Чи методично правильно проводиться робота над каліграфією:
 - хвилинка каліграфії;
 - використання таблиці "Правила письма для праворуких і ліворуких дітей" (правильно сиди, правильно розміщуй зошит, правильно тримай ручку);
 - враховування вимог до каліграфії під час оцінювання?
- Чи проводиться робота над помилками?
- Мовлення вчителя (рівень володіння сучасною українською літературною мовою, грамотність, емоційність, темп викладу).

IV. Закріплення нових знань, умінь і навичок.

1. Зміст і методика закріплення вивченого матеріалу.
2. Доцільність матеріалу, взятого для закріплення.
3. Засоби закріплення знань: запитання, відповіді, виконання вправ (їх доцільність і дієвість).
4. Вправи і самостійні роботи диференційованого характеру.
5. Чи здійснюється особистісна орієнтація навчання?

V. Зміст і методика домашнього завдання.

1. Обсяг домашнього завдання.
2. Підготовка учнів до виконання домашнього завдання. Інструктаж до його виконання. Диференційовані завдання окремим учням.

VI. Висновки.

1. Виконання плану-конспекту уроку. Досягнення мети уроку.
2. Структура уроку, її доцільність,
3. Зміст уроку, його цілеспрямованість, зв'язок з життям.
4. Обладнання уроку, його якість й ефективність.
5. Прийоми організації уваги на уроці: зовнішній вигляд учителя, міміка, жести, доброзичливий тон, ритм і темп уроку, емоційна атмосфера, яскравість і новизна наочних посібників, логічність у викладі.
6. Прийоми актуалізації здобутих раніше знань. Забезпечення розвитку всіх типів пам'яті учнів.
7. Використання ефективних методів і прийомів навчання.
8. Активність учнів, використання засобів переключення їхньої уваги.
9. Труднощі в процесі засвоєння учнями нових понять.
10. У чому проявилася практична майстерність учителя/вчительки?

Враховавши методичні рекомендації щодо проведення уроків мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі на педагогічній практиці, студенти зможуть реалізувати компетентнісний підхід у навчанні молодших школярів української мови як державної мови України.

Перелік сучасної літератури, доцільної для використання в процесі підготовки до уроків

Державні документи для НУШ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
2. Концепція НУШ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ukrainska-shkola-compressed>.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Бібік Н. М. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
5. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

Підручники для НУШ

1. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар : підручн. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 122 с. : іл.
2. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар : підручн. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 122 с. : іл.
3. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с. : іл.
4. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с. : іл.
5. Вашуленко М. С., Васильківська М. С., Дубовик С. Г. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти. (у 2-х частинах). Ч. 1. / Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с. : іл.
6. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с. : іл.
7. Вашуленко М. С., Васильківська М. С., Дубовик С. Г. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти. (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с. : іл.
8. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с. : іл.

Посібники і статті для НУШ

1. Вашуленко О. В., Прищепа О.Ю. Зошит для письма і розвитку мовлення (у 4-х частинах) : навч. посіб. для 1 кл. ЗЗСО. К.: Видавничий дім "Освіта", 2018.
2. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Післябуквар: навч. посіб. для 1 кл.. К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. 112 с.
3. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Супутник букваря: навч. посіб. для 1 кл. К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. 96 с.
4. Вашуленко М. С. Навчання грамоти в 1 кл.: посібник для вчителя К.: Видавничий дім "Освіта", 2018. 224 с.
5. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Навчання української мови в 2 класі: метод. посіб. К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. 264 с.
6. Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г. Навчання української мови в 3 класі. К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
7. Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г. Навчання української мови в 4 класі : метод. посіб. К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.
8. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу "Українська мова" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
9. Вашуленко М., Прищепа О., Вашуленко О. Навчально-методичне забезпечення процесу навчання грамоти першокласників за новою навчальною програмою. Початкова школа. 2012. № 9. С. 29-34; № 10. С. 16-20.
10. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Про роботу за букварем нового видання. Початкова школа. 2018. № 8. С.16-21.
11. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за Букварем: метод. Посіб. К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. 256 с.

Посібники для ЗВО

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу "Українська мова" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
2. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М. М. Методика викладання української мови: навч. посібник. Тернопіль: Астон, 2008. 287с.
3. Методика викладання української мови: [навч. посібник] /Дорошенко С.І. та ін.; за ред. С. І. Дорошенка. К.: Вища школа, 1992. С. 41-51.
4. Методика навчання української мови в початковій школі: [навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / за наук. ред. М. С. Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2010. 364 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт МОН України. URL: <http://www.mon.gov.ua/ua/>
2. Сайт підручників. URL: <http://pidruchniki.ws>
3. Бібліотека НПУ імені М. П. Драгоманова. URL:<http://hklib.npu.edu.ua>

4. Електронні інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL:<http://irbis-nbuv.gov.ua>
5. Державна науково - педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. URL:<http://www.dnpb.gov.ua>
6. Офіційний сайт журналу "Учитель початкової школи". URL:
E-mail: osvita.soippo@sm.gov.ua
7. Офіційний сайт газети "Освіта". URL:<http://tyzhnevuk-osvita.net/>
8. Офіційний сайт газети "Освіта України".
URL:<http://project.ukrinform.ua/company/2330/>

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляєв О. М. Лінгводидактичні основи сучасного уроку української мови в середній школі: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13. 00. 02. Київ, 1985. 48 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посібник. К.: Освіта, 2006. 268 с.
3. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою: посіб. К.: Педагогічна думка, 2003. 144 с.
4. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 URL:
<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyadержavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti>.
5. Каніщенко А. П., Чабайовська М. І. Методика роботи над словом / навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 168 с.
6. Каніщенко А. П., Чабайовська М. І. Основні аспекти вивчення слова як мовної одиниці в початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 13: Збірник наукових праць. К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 24-36.
7. Ковшар О. В. Групова робота як форма навчальної діяльності молодших школярів: навч.-метод. Посібник. Кривий Ріг: Етюд-сервіс, 2010. 158 с.
8. Комар О. Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи. Початкова школа. 2010. № 7. С. 47-49.
9. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
10. Методичні рекомендації з педагогічної практики (для студентів відділення підготовки вчителів початкових класів) / Корнієнко С. М., Вихрущ В. О., Кодлюк Я. П., Онишків З. М. 3-е вид. Тернопіль, 2009. 28 с.
11. Педагогічна практика в початкових класах: навчально-методичний посібник / відпов. редактор Н. М. Ляшова; упорядник В. К. Сарієнко. Слов'янськ, 2008. 107 с.
12. Пентиліук М. І. Основні аспекти навчання рідної мови. Початкова

школа. 1997. № 4. С. 10-12.

13. Пономарьова К. І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови. Початкова школа. 2010. № 12. С. 49-52.

14. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. К.: Абрис. 1997. 403 с.

15. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. К.: Магістр-S, 1997. 225 с.

16. Словник символів культури України / за ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка. К.: Міленіум, 2003. 260 с.

17. Стельмахович М. П. Етнопедагогічні основи методики української мови. Укр. мова і літ. в шк. 1993. № 5-6. С. 21-23.

18. Сухомлинський В. О. Рідне слово. Вибрані твори: в 5-ти т. К., 1977. Т.3. С. 201-202.

19. Сухомлинський В. О. Слово рідної мови. Укр. мова і літ. в шк. 1989. № 1.

20. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві: Вибр. тв.: У 5 т. Т. 2. С. 419-530.

21. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. К.: Видавництво "Світоч", 2019. 336 с.

22. Чабайовська М. І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр. Навч. посібник: вид. 2-е, доповн. і переробл., гриф «Схвалено Міністерством освіти і науки України» (лист №14.1/12-Г-194 від 01.04.2015 р.). Тернопіль: Мальва ОСО, 2018. 116 с.

23. Чабайовська М. І. Компетентнісно орієнтований підхід до формування навичок каліграфічного письма. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 13: Збірник наукових праць. К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. С. 208-213.

24. Чабайовська М. І. Мовний аналіз. Навч. посібник, виданий з грифом «Схвалено Міністерством освіти і науки України» 14 червня 2010 року (протокол № 7 від 03. 06. 2010 р.). Тернопіль: Мальва ОСО, 2013. 124 с.

25. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання : підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 1. Тернопіль : Астон, 2020. 160 с. : іл. : рекомендовано МОН України (наказ МОН України від 21.02.2020 № 271).

26. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання : підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 2). Тернопіль : Астон, 2020. 160 с. : іл. : рекомендовано МОН України (наказ МОН України від 21.02.2020 № 271).

27. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 1). Тернопіль : Астон, 2021. 160 с. : іл. : рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 01. 2021 № 53).

28. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 2). Тернопіль : Астон, 2021. 160 с. : іл. : рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 01. 2021 № 53).

29. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання. Робочий зошит для 3 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1. Тернопіль : Астон, 2020. 68 с. : іл. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІМЗО від 25. 05. 2020 № 22.1/12-Г-304).

30. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання. Робочий зошит для 3 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 2. Тернопіль : Астон, 2020. 68 с. : іл. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІМЗО від 25. 05. 2020 № 22.1/12-Г-304).

31. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М. Українська мова та читання. Зошит для діагностичних робіт. 3 клас : навч. посібн. для учнів. Тернопіль: Астон, 2020. 36 с. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІМЗО від 18. 06. 2020 № 22.1/12-Г-370).

32. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Українська мова та читання. Зошит з розвитку мовлення для 3 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2020. 64 с. : іл. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІМЗО від 18. 06. 2020 № 22.1/12-Г-369).

33. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання. Робочий зошит для 4 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1. Тернопіль : Астон, 2021. 68 с. : іл. Схвалено для використання в освітньому процесі [рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти від 4 червня 2021 року (протокол № 4)], № 2.0116-2021 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

34. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання. Робочий зошит для 4 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 2. Тернопіль : Астон, 2021. 68 с. : іл. Схвалено для використання в освітньому процесі [рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти від 4 червня 2021 року (протокол № 4)], № 2.0116-2021 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

35. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М. Українська мова та читання. Зошит для діагностичних робіт. 4 клас : навч. посібн. для учнів. Тернопіль: Астон, 2021. 36 с. Схвалено для використання в освітньому процесі [рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти від 4 червня 2021 року (протокол № 4)], № 2.0115-2021 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

36. Чабайовська М. І., Кожушко С. М. Українська мова та читання. Зошит з розвитку мовлення для 4 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2021. 68 с. : іл. Схвалено для використання в освітньому процесі [рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти від 4 червня 2021 року (протокол № 4)], № 2.0116-2021 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

37. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова "Я навчаюся писати". Зошит для письма і розвитку мовлення. 1 клас (у 2-х частинах. – Частина перша: схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (лист ДНУ "ІМЗО" від 27. 06. 2019 № 22.1/12-Г- 488). К. : Грамота, 2019. 64 с.

38. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова «Я навчаюся писати». Зошит для письма і розвитку мовлення. 1 клас (у 2-х частинах. – Частина друга: схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (лист ДНУ "ІМЗО" від 27. 06. 2019 № 22.1/12-Г- 488). К. : Грамота, 2019. 64 с.

39. Чабайовська М. І., Кархут О. І. Організація проєктної діяльності молодших школярів у процесі проведення позаурочної роботи з літературного читання. Початкова школа. 2014. № 2. С. 4-9.

40. Каніщенко А.П., Чабайовська М. І. Основні аспекти вивчення слова як мовної одиниці в початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 13: Збірник наукових праць. К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 24-36.

41. Чабайовська М. І. Основні вимоги до сучасного уроку української мови в початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 23: збірник наукових праць / за наук. ред. академіка В. І. Бондаря. К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. С. 192-198.

42. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Особистісно орієнтований підхід у навчанні молодших школярів української мови. Початкова школа. 2011. № 11. С. 4 – 6; № 12. С. 4 – 7; 2012. № 1. – С. 4 -7.

43. Чабайовська М. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування технології письма Василя Сухомлинського. Humanitarium. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) ; Ніжин (Чернігів. обл.) : Лисенко М. М., 2018. Том 41. Вип. 2 : Педагогіка. С. 136-143.

44. Чабайовська М. І. Про українознавчу функцію змісту дисципліни «Каліграфія з методикою навчання в початковій школі» Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 18: Збірник наукових праць. К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С.185-196.

45. Чабайовська М. І. Про рукописне книготворення в Русі-Україні. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Випуск 30 : збірник наукових праць / за науковою ред. Академіка В. І. Бондаря. Київ : Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 197- 205.

46. Чабайовська М. І. Становлення українського рукописного шрифту. Педагогічний часопис Волині. 2019. № 2 (13). С. 52-58.

47. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Формування ключових та предметних компетентностей молодших школярів на уроках літературного читання у 2 класі (на матеріалі творчості Т. Г. Шевченка). Початкова школа. 2014. № 9. С. 1-3.

48. Чабайовська М. І. Формування культури мовлення в процесі виконання орфоепічного розбору у вищій та початковій школі. Шляхи піднесення культури мовлення: теорія і практика. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. С. 73-79.

49. Чабайовська М. І., Шароварко С. М., Кархут О. І. Аудіювання на уроках літературного читання. 2-4 класи: збірник текстів для аудіювання: методичний посібник для вчителя. Тернопіль: Астон, 2019. 80 с.

50. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Перевірка та оцінювання сформованості аудіативних умінь учнів на уроках літературного читання в початковій школі. Початкова школа. 2017. № 2. С. 25-28.

Методичні рекомендації до проведення уроків математичної освітньої галузі в початкових класах

1. Загальна характеристика математичної освітньої галузі

У Державному стандарті початкової освіти *ключову математичну компетентність* окреслено як таку, що «передбачає виявлення простих математичних залежностей у навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому та суспільному житті людини».

У документі визначено **4 загальні результати** навчання здобувачів освіти з математичної освітньої галузі:

- дослідження ситуації і виокремлення проблем, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;
- моделювання процесів і ситуацій, розроблення стратегій (планів) дій для розв'язання різноманітних задач;
- критичне оцінювання даних, процесу та результату розв'язання навчальних і практичних задач;
- застосування досвіду математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

2. Особливості математичної освітньої галузі у Типових освітніх програмах

Реалізація мети і завдань початкового курсу математики відповідно до Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко, здійснюється за такими *змістовими лініями*: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

За поданим у програмі Типовим навчальним планом для шкіл з українською мовою навчання вивчення математики передбачається у 1–2 класах – 4 години, а у 3–4 класах – 5 годин на тиждень.

У Типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Р. Б. Шияна, у математичній освітній галузі виокремлено такі змістові лінії: «Лічба», «Числа. Дії з числами», «Вимірювання величин», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними».

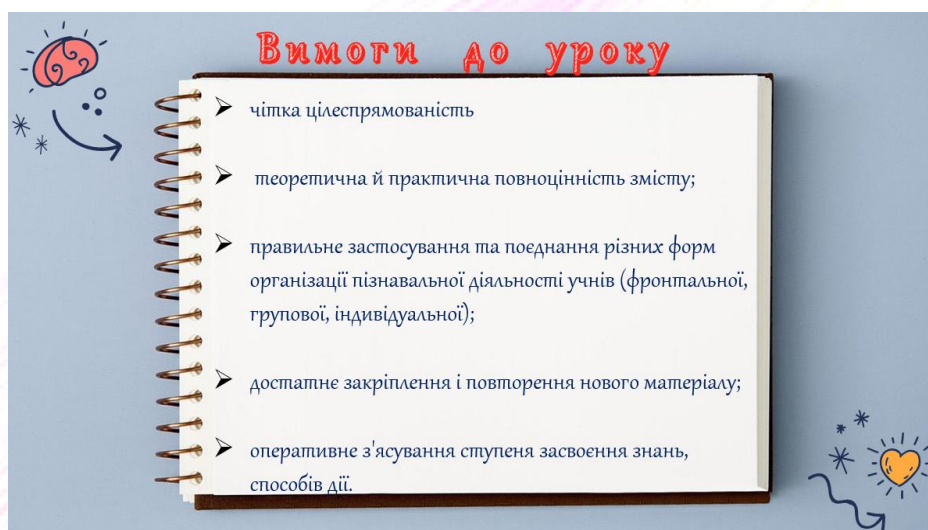
За поданим у програмі Типовим навчальним планом для шкіл з українською мовою навчання вивчення математики відбувається у 1–2 класах – 3 години на тиждень в межах окремого навчального предмета «Математика» та 1 год на тиждень в рамках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та у 3–4 класах – 4 та 1 година на тиждень відповідно.

3. Загальні методичні рекомендації студентам щодо підготовки до

уроку.

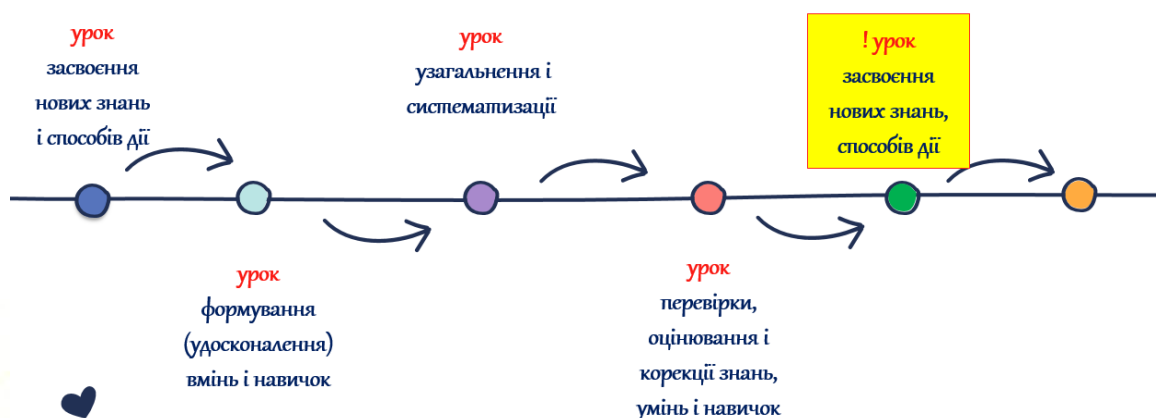
Під час педагогічної практики ви маєте можливість неодноразово пройти весь «ланцюжок»: від задуму та створення плану уроку через його проведення до аналізу, висновків та нового задуму. Власне вчитись діяти свідомо і ефективно на кожному з цих етапів і є основним вашим завданням під час практики.

З-поміж чималої кількості вимог виділимо 5 базових, від дотримання яких значною мірою залежить успішність уроку математики.

Зміст уроку математики визначається, насамперед, освітньою програмою і підручником, за яким працює клас. Однак щоб реалізувати цей зміст слід зорієнтуватись у конкретних умовах роботи з учнями, врахувати попередні

За основною дидактичною метою виділяють такі типи уроків:

результати їхнього навчання.

Структура уроку математики загалом визначається його типом. Співвідношення між елементами структури, їхня послідовність будуть

різними для уроків різного змісту. Це зумовлено особливостями математичного змісту, кількістю часу на вивчення теми, а також етапом роботи над матеріалом.

Однак є загальна закономірність. На першому уроці вивчення теми центральними етапами будуть актуалізація опорних знань і способів дії та опрацювання нового матеріалу. На наступних уроках, коли цей матеріал усвідомлюється, закріплюється, тобто діти набувають усвідомлених умінь і навичок застосування знань у різноманітних вправляннях, основними етапами відповідно будуть повторення і закріплення. І так з рештою типів уроків.

Нагадаємо, що найпоширенішим у початкових класах є комбінований урок.

У структурі комбінованого уроку його компоненти можна об'єднати в такі три частини:

1. **Контроль, корекція та закріплення знань учнів** (перевірка домашнього завдання, опитування учнів та усні обчислення).
2. **Опрацювання нового матеріалу** (підготовка до вивчення нового матеріалу, його вивчення та первинне закріплення).
3. **Закріплення та узагальнення знань учнів** (закріплення і повторення матеріалу, завдання додому, підбиття підсумків уроку). Цю частину часто називають "розвиток математичних умінь і навичок".

Структура комбінованого уроку

(запропонована в посібнику Схворцової С.О., Онопрієнко О.В.)

- I. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів.
- II. Актуалізація опорних знань і способів дії.
- III. Формування нових знань і способів дії.
- IV. Закріплення вивченого, формування вмінь і навичок.
- V. Рефлексія навчально-пізнавальної діяльності учнів.

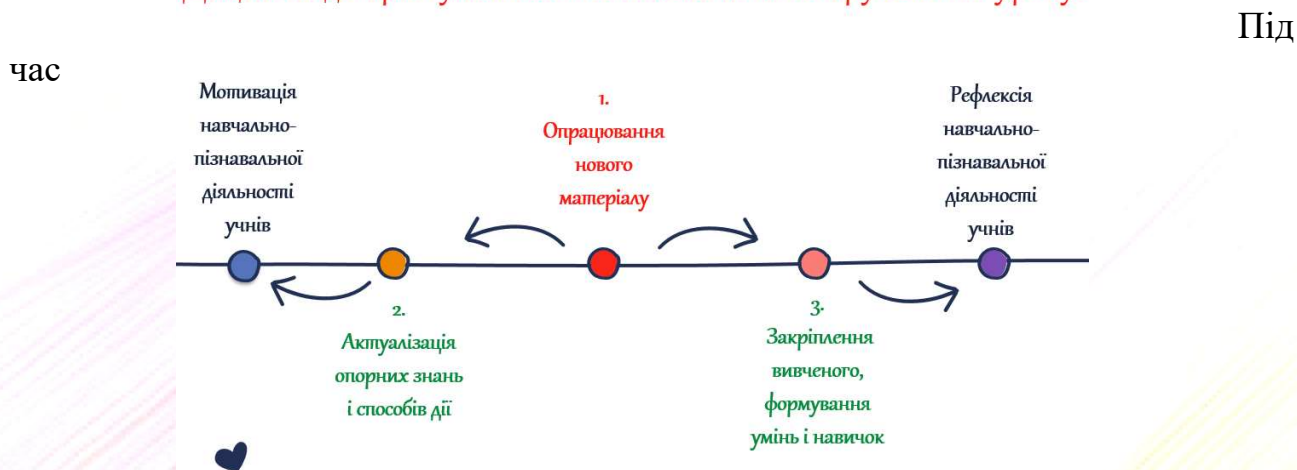

Нагадаємо, що першими кроками підготовки до уроку є визначення його місця у вивченні теми, а потім – мети і завдань уроку. Нерідко далі студенти одразу переходять до підбору завдань у підручнику, додаткових посібниках та їх упорядкуванню, міркуючи від початку уроку. Радимо рухатись від основного/нового (у поданій вище структурі це етап III). Для цього визначте «ядро» уроку – той математичний зміст, що на конкретному уроці має бути базовим, особливо, якщо він для учнів новий. Ретельно продумайте, які уявлення, поняття повинні формуватися (розвиватися) в учнів. Оберіть доцільні методи та форми роботи з учнями для опанування змісту. Це допоможе вам

зробити наступні два кроки. Грамотно спланувати початок уроку: виявити ті уявлення, знання та уміння, той досвід учнів, на який вони можуть опиратися у вивченні основного (нового), та відібрати матеріал для ефективної актуалізації цього досвіду (етап II). Усвідомлено і з розумінням дібрати або розробити власні завдання для закріплення вивченого (етап IV).

Процес добору змісту та конструювання уроку математики (на прикладі комбінованого уроку) можна зобразити схематично.

Доцільно дотримуватися такої схеми конструювання уроку:

планування вивчення нового ретельно продумайте організацію діяльності самих учнів. Проблемна ситуація спонукатиме учнів до пошуку нового способу дії. Практичне завдання та система запитань допоможуть дітям «відкрити» або зрозуміти новий спосіб дії. Доберіть потрібний наочний і дидактичний матеріал, з яким працюватимуть учні. Доволі часто математичний зміст добре засвоюється «через руки». Так, зокрема, ефективно формуються обчислювальні вміння, а тому для засвоєння нового прийому обчислення слід організувати практичну роботу *кожного* учня з лічильним матеріалом.

На етапі актуалізації слід запропонувати учням 2-4 завдання, які є опорними для вивчення нового. До прикладу, якщо планується вивчати новий вид складених задач, опорними будуть не лише задачі тих видів, з яких вона складається, а й також вже опановані учнями способи моделювання. Намагайтесь відібрати/скласти таку систему завдань, яка дасть можливість учням швидко згадати суттєве, адже основний час уроку потрібен учням для сприйняття і засвоєння нового. Разом із тим, цей етап є діагностувальним для вчителя – на скільки учні володіють опорними знаннями. І якщо рівень оволодіння не є достатнім, слід дати додаткові завдання, а в окремих випадках – перенести вивчення нового на наступний урок.

Початок уроку може бути різним: перевірка домашнього завдання, самостійна робота учнів (фронтальна і два-три учні працюють біля дошки за індивідуальними завданнями); вступна бесіда вчителя, яка має на меті підготувати учнів до наступного засвоєння нових знань та ін. Корисно розпочинати урок з усної лічби у різних формах («мовчанка», «числові лабіринти», у дистанційному форматі – індивідуальні тренувальні інтерактивні завдання) це зосереджує увагу учнів після перерви.

Формуванню усних обчислювальних навичок надається особлива роль у навчанні математики. Усні обчислення – це специфічна самостійна частина уроку математики (5-7 хв.). На кожному уроці математики слід передбачити вправи та/або ігри для усної лічби. Метою усних обчислень є засвоєння таблиць арифметичних дій, формування вмінь і навичок розв'язувати прості арифметичні задачі, засвоєння математичної термінології. У доборі змісту завдань усну лічбу доцільно пов'язати з опитуванням або з підготовкою до сприймання нового матеріалу. Добір завдань також визначається темою уроку, метою закріплення та ліквідації прогалин у знаннях учнів, розвивальною метою навчання математики. Ви можете поєднати усну лічбу із фізкультхвилинками (особливо це актуально в 1 класі) або використати такі вправи/ігри з метою перемикання уваги учнів при переході від одного до іншого виду роботи. На початку вивчення певних прийомів обчислень під час усної лічби акцентуйте увагу учнів на цих прийомах, а по мірі їх опанування – на швидкості обчислень.

Для засвоєння таблиць арифметичних дій, для формування обчислювальних навичок застосовують ігрові, та звичайні математичні диктанти, які використовуються на різних етапах уроку. Математичний диктант, як правило, передбачає швидкий зворотній зв'язок з учнями. Тож зверніть окрему увагу на спосіб перевірки диктанту: краще, коли це само- і взаємоперевірка результатів за поданими відповідями.

Робота над задачею є також специфічним важливим видом роботи на уроці математики.

Особливої уваги потребує пропедевтична робота у 1 класі. Першокласники мають навчитися «читати» малюнки, розкривати їхні математичні «секрети». Давайте можливість учням розглянути малюнок, ставте запитання за ним, щоб впевнитися, що діти зрозуміли зображене. Добре, якщо ви запропонуєте першокласникам самим визначити, яким буде завдання. Під час роботи над завданням намагайтесь менше пояснювати, а натомість ставити учням запитання, які спонукають до спостережень і міркувань (Що бачите? Як ви дізналися? Куди ти подивився? Хто зрозумів, як Артемко (Даринка) про це дізнався (-лася)? тощо).

Зверніть увагу на дотримання етапів роботи над задачею та ключових запитань. Нагадаємо їх на прикладі роботи над складеною задачею.

Задача. *За 7 однакових альбомів для малювання заплатили 56 грн. Скільки коштують 9 таких самих альбомів?*

1. Ознайомлення з текстом задачі

Задачу читає вчитель (або учні) зі смисловими паузами.

- Про що йдеться в задачі? (Про альбоми та їхню вартість.)

2. Аналіз умови задачі.

Учитель (або учні) читають задачу вдруге з паузами, потрібними для виділення даних та шуканого.

- Які дані є в задачі? (7 і 9 альбомів, за 7 альбомів заплатили 56 грн.)

- Що ще відомо (про альбоми)? (Що вони однакові.) Що це означає? (Що ціна альбомів однакова.)
- Про які величини йдеться в задачі? (Ціна, кількість, вартість.)
- Що необхідно знайти? (Вартість 9 таких альбомів.) Що означає «таких» альбомів? (Що ціна альбомів не змінилась, вона є постійною (сталю) величиною.)

3. Створення моделі задачі.

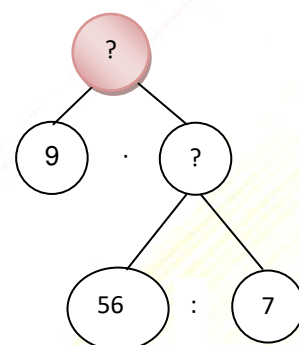
До задач, що містять трійки взаємопов'язаних величин, доцільно скласти таблицю.

	Ціна	Кількість	Вартість
I	Однакова	7	56 грн
II		9	?

Варто ще раз прочитати задачу, щоб перевірити, чи правильно внесені до таблиці дані і шукане.

4. Складання плану розв'язання задачі.

- Чи можемо ми одразу відповісти на запитання? (Ні.)
- Що необхідно дізнатись, щоб відповісти на запитання задачі? (Дізнатись ціну 1 альбому.)
- Чи можемо ми це обчислити? (Так. Оскільки ціна альбомів однакова, потрібно вартість альбомів (56 грн) поділити на їхню кількість (7 штук).)

- Складемо «дерево міркувань» від запитання до даних.

5. Розв'язання задачі.

- Скільки дій потрібно зробити, щоб розв'язати задачу? Учні відповідають використовуючи план розв'язання - «дерево міркувань».
- Яка дія буде першою? І т.д.

6. Перевірка розв'язання.

Перевірка може бути виконана, наприклад, складанням оберненої задачі. З цією метою до таблиці вносимо вже отримане дане (72 грн.). А шуканою стає вартість 7-ми зошитів.

Нагадаємо, що з метою формування окремих умінь, що входять до структури загального уміння розв'язувати задачі, крім описаного повного розбору задачі варто пропонувати учням і завдання на відпрацювання окремих умінь, тобто завдання типу «добери схему (короткий запис) до тексту задачі», «доповни умову запитанням», «визнач, для розв'язання якої з задач складено вираз», «за малюнком (схемою, коротким записом) склади задачу» тощо.

Особливо наголосимо на складанні і перетворенні задач. Ці види творчої роботи мають потужний потенціал у навчанні учнів розв'язування задач. Саме при складанні і перетворенні задач учні молодшого шкільного віку починають усвідомлювати сам процес розв'язання задачі, а не лише задачну ситуацію та зв'язок між величинами.

З-поміж вимог до творчої роботи над задачею виділимо найголовніші:

- 1) задачі мають бути таких рівнів проблемності та/або складності, щоб учень міг впоратись з ними самостійно, або з деякою допомогою вчителя;
- 2) вчителю не слід поспішати у наданні дитині допомоги чи підказки, щоб дати їй можливість проявити свої вміння та здібності і відчувати радість «відкриття», «винаходу», успіху.

Виразною ознакою компетентнісного підходу є навчання учнів розв'язувати компетентнісно зорієнтовані задачі.

Нагадаємо риси, за якими можна розрізнити традиційну сюжетну задачу і компетентнісно зорієнтовану.

Таблиця. 1

Відмінність традиційної сюжетної та компетентнісно зорієнтованої задач

Риси \ Вид задачі	Традиційна сюжетна	Компетентнісно зорієнтована
Структура тексту	Чітка, складається з умови та запитання	Часто «розмита», через наявність допоміжного інформаційного матеріалу
Позатекстові елементи	Не містить	Використовуються малюнки, таблиці, схеми, креслення тощо
Достатність даних	Містить усі дані, достатні для розв'язання	Часто недостатньо даних; передбачає самостійний пошук частини даних у допоміжному матеріалі або джерелах, які додаються
Необхідність даних	У тексті є лише необхідні дані (немає зайвих)	Часто містить не лише необхідні (а ще й зайві) дані і інформацію – «зашумленість» задачі
Зміст вимоги	Вимога отримати певне число («Скільки...?», «Обчисли...», «Знайди...»)	Вимога часто виходить за межі обчислень («Чи зможе...?», «Чи можливо...?», «Чи достатньо...?»)
Кількість розв'язків	Як правило, має лише один правильний розв'язок	Часто має декілька правильних розв'язків (варіативність розв'язків)
Мета роботи над задачею	Виконання арифметичних дій. Описана в тексті задачі життєва ситуація є контекстом для усвідомлення змісту виконуваних арифметичних дій	Пошук способів розв'язання життєвої проблеми. Виконання арифметичних дій є лише засобом розв'язання проблеми

Компетентнісно зорієнтовані задачі відповідають найвищому рівню засвоєння навчального матеріалу – застосування навчального досвіду у змінених умовах, і у зв'язку з цим методисти радять використовувати ці задачі на завершальному етапі вивчення теми або на етапі контролю навчальних досягнень здобувачів освіти. Разом із тим, ми пропонуємо розширити діапазон

використання таких задач. У магістерському дослідженні, виконаному студенткою Лесею Король, було показано, що компетентісно зорієнтована задача має потужний мотиваційний потенціал, який варто використовувати перед вивченням нового матеріалу на етапі мотивації навчальної діяльності. А використання таких задач на етапі формування вмінь (замість низки однотипних задач) підтримує інтерес учнів під час тренувань у використанні способів дії, забезпечує усвідомленість навчання і гнучкість уміння [5].

На етапі підсумку або рефлексії важливо дотримуватись основної мети етапу – виокремлення емоційних та змістових здобутків учнів, як індивідуальних, так і групових/загальнокласних. Умовно в цьому етапі можна виділити 3 рівні: емоційна рефлексія, змістова і прогностична. Емоційну рефлексію допомагають здійснити запитання до учнів: Що сподобалось на уроці? Що було найцікавішим? Що виявилось легким (складним)? А також інші прийоми зворотного зв'язку (смайлики настрою, кольорові стрічки, «квітка настрою» тощо). Змістову рефлексію допоможуть провести запитання: Що нового дізнались на уроці? Що «відкрили» на уроці? На яку сходинку знань піднялись? тощо. Прогностична рефлексія може стати своєрідним мотиваційним «місточком» між та наступним уроками математики. Запитайте учнів, з чим, на їхню думку, ви будете працювати на наступному уроці математики. Або які завдання, задачі вони хочуть розв'язувати на наступному уроці; які їхні побажання на наступний урок математики.

До прикладу наведемо дві розробки різних за типами уроків математики для учнів 1 класу: перший - комбінований на основі змісту підручника математики, в якому реалізовано типову освітню програму, а другий – урок засвоєння нових знань і способів дії з використанням посібника НПП «Росток».

Поданий нижче конспект уроку укладено та урок проведено студенткою Ольгою Андрюшиною.

Математика. 1 клас

Тема. Монети і грошові банкноти України. Одиниці вартості. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити зі співвідношенням між одиницями вартості — гривнею й копійкою, учити виконувати найпростіші розрахунки з використанням грошових одиниць (монет і купюр), розв'язувати задачі про вартість; продовжити формувати вміння записувати, читати й порівнювати числа у межах сотні; розвивати увагу, пам'ять; виховувати бажання вчитися.

Підручник: Лищенко Г.П., Тарнавська С. С., Лищенко К.О. Математика. Підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Генеза, 2018. (вказані в конспекті номери завдань відповідають завданням розміщеним на с. 118-119 оновленої електронної версії підручника URL: https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books/Pidruchnuk-1kl-2018-pdf/07_Matematyka_1kl/Lyshenko_matem_1kl.pdf)

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

Організація початку уроку.

I. Контроль, корекція й закріплення знань.

1. Відгадування математичної загадки.

Вісім десятків та сім одиниць —

Стільки в діброві водилось лисиць.

Ще з зоопарку прибігла одна.

Яка за порядком вже буде вона? (*Вісімдесят восьма.*)

2. Робота з підручником

№ 58. (усно)

39 40 41 43 44 47 48 49

- Подивіться на клітиночки, у яких записані числа. Зверніть увагу, що деякі клітинки пусті. Що потрібно зробити? Яким буде завдання? (*Доповнити ряд чисел.*)
- Давайте разом промовимо цей ряд вже з усіма числами.
- Скільки у числі 39 десятків? А одиниць? У числі 47 скільки десятків? Одиниць?

№ 59 (письмово)

- Запишіть число, у якому 3 дес., 4 од.; 5 дес.; 9 дес., 1 од.; 4 дес., 3 од.; 10 дес.
- Учні записують числа у зошитах. Перевіряють за підготовленим вчителем записом на дошці. Якщо правильно – олівцем ставлять «+» під числом та виправляють помилки.*

- А хто назве число, у якому 10 дес. та 3 од.?

№ 60 (письмово)

> < =	45 ☐ 54	63 ☐ 39	97 ☐ 89
	17 ☐ 71	30 ☐ 29	19 ☐ 21

№ 61 (усно)

- Назвіть усі числа шостого десятка; третього десятка; десятого десятка.
- О, як ви гарно працюєте з числами! А для чого ви вчите математику? Для чого вам вміти рахувати?

II. Опрацювання нового матеріалу*

*На момент проведення уроку усі наведені монети були в обігу. І нових монет і купюр ще не було.

- Розгляньмо, українські монети.
- А тепер розглянемо зображення банкнот.
- Скільки копійок за вартістю дорівнює одній гривні?
- Отже, які бувають монети? А банкноти?

№ 63

- А навіщо нам потрібні гроші? (Щоб купувати на них різні товари.)
 - Подивіться на № 63, с. 119. Ви бачите малюнок, на якому зображені різні продукти. Назвіть їх.
 - Що означають написи під ними? (*Це ціна товару.*)
 - Уявіть, що ви покупці.
 - Ви прийшли до магазину та маєте 20 грн. Назвіть, які з цих продуктів ви можете купити?
 - А чи вистачить вам грошей на покупку батона, шоколадки та пачки цукру? (*Ні, потрібна 21 гривня.*)
 - А якщо ви вирішите купити дві шоколадки і батон? (*Вистачить, вони коштують 19 гривень.*)
 - Але ж у вас 20 грн, отже вам потрібно отримати здачу (решту). Скільки решти ви отримаєте? (*1 гривню.*) Якими двома монетами її можна дати?
 - Складіть свою задачу про покупки.
- № 64. Розігрується з учнем класу.
- У Юлі було 10 грн. Вона купила булочку за 2 грн. Якими купюрами Юля могла одержати здачу?
- Про що ця задача? (Про те, що Юля купила булочку.)
 - Які дані є в задачі? (Було 10 грн, Юля витратила 2 грн.)
 - Що є шуканим?
 - Складемо короткий запис до задачі.

Було — 10 грн. ₴

Витратила — 2 грн. ₴

Здача — ? грн. ₴

- У дівчинки стало більше чи менше грошей, після того, як вона купила булочку? Що потрібно зробити, щоб дізнатися, скільки дівчинка отримала здачі? (*Від 10 відняти 2.*)
 $10 - 2 = 8$ (грн.)
- Чи відповіли ми на запитання задачі?
- У задачі запитується, якими купюрами Юля могла одержати здачу.
- Так. Як ви міркуєте?

Учні дивляться на слайд із зображенням купюр та називають, як можна отримати 8 грн.

III. Розвиток і закріплення знань, способів дії.

Усна робота.

1. Чия покупка дорожча?
2. Яка сума грошей у Микитки, нього:

якщо у

- 50 грн, 20 грн, 5 грн;
- 10 грн, 5 грн, 1 грн;
- 2 грн, 1 грн, 50 к., 10 к?

3. Добери по-різному купюри, щоб отримати 100 грн.

IV. Підсумок уроку.

- Що сподобалось на уроці?

- А як ви гадаєте, чи потрібно продавцю добре знати математику? Чому?

- А покупцям

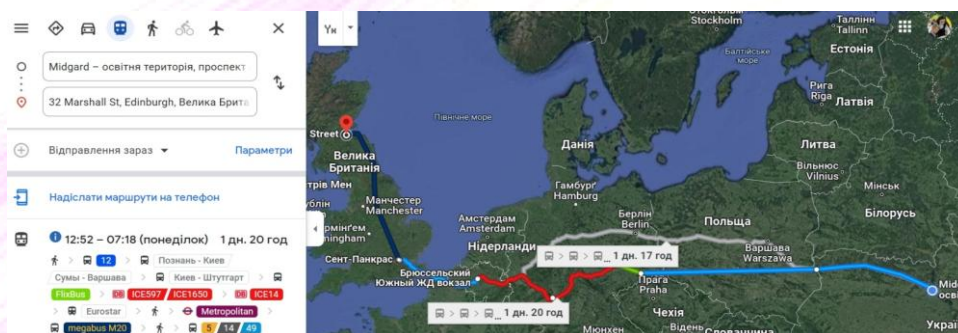
математика
знадобиться?

- Які завдання
для вас були
легкі?

Складні?

- Які завдання
ви хочете

розв'язувати на наступному уроці?

Поданий нижче конспект – розробка уроку Поліни Соколовської, зараз вже вчителя I категорії, вчителя початкових класів Закладу освіти "ПЗНЗ "Мідгард" м. Києва.

Тема: «Подорож до Гогвортсу. Відрізок і його частини»

Клас: 1

Тема: Відрізок і його частини

Мета: повторити склад числа 6, закріпити навички лічби в межах 6; установити взаємозв'язок між цілим відрізком і його частинами, навчити користуватися лінійкою, вимірювати та креслити нею відрізки, фіксувати результати спостережень; ознайомити з електронною картою та її функціоналом; формувати пізнавальний інтерес.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і способів дії

Форма роботи: індивідуальна, фронтальна, загальнокласна

Тривалість – 35 хвилин

Матеріали: мультимедійна панель, [презентація](#), відео «[Кінезіологічна пальчикова гімнастика](#)», відео «[Фізкультхвилинка](#)», зошит «Математика. 1 клас. Частина 2» (технологія «Росток»), 4 види квитків на платформу $9\frac{3}{4}$, зошит у клітинку, таймер (наприклад, у додатку ClassDojo).

Джерела:

1. Математика. 1 клас. 2 частина / Петерсон Л.Г. Суми : ТОВ НВП «Росток А.В.Т.», 2021. 60 с.
2. Математика. Методичні рекомендації. клас. 2 частина / Петерсон Л.Г. Суми : ТОВ НВП «Росток А.В.Т.», 2021. 44 с.
3. Пальчикова гімнастика авторства Шевченко Марини Євгенівни, Школьної Олесі Олександрівни.

4. Фізкультхвилинка -

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=p2MGbExMR-4>

Хід уроку**I. Мотивація навчальної діяльності**

1. Вправа «Пошук на Google-карті» (3 хв.)

- Пропоную сьогодні нам вирушити у Гогвортс. Чи знаєте, де він розташований? (У Великобританії.)
 - Так, а саме на 32 Marshall St, Edinburgh. За цією адресою авторка Джоан Роулінг в кафе написала першу книгу про Гаррі Поттера. Давайте знайдемо цю адресу у Гугл-картах і прокладемо маршрут від Мідгарду.
- Учитель виконує дії та коментує, куди вбиває адресу, де буде зазначено тривалість поїздки, як користуватися картами і налаштовувати геолокацію.*

- Скільки часу нам діставатися? (1 добу 17 год)
- Скільки це годин? (24 год + 17 год = 30 год + 11 год = 41 год)
- А чим же нам подолати цей шлях? (Сісти у Гогвортс-експрес.)
- Щоб сісти у потяг нам знадобиться... (квиток.)

II. Актуалізація опорних знань

2. Вправа «Вирази на швидкість» (с.16, №6) (4 хв)

- Гаррі Поттер відправлявся з Лондону, їхати йому було недовго, тому їхав він у сидячому вагоні, де квитки найдешевші. А от ви зможете заробити собі квиток. На обчислення виразів у вас є 3 хвилини. Ви можете отримати квиток у спальний вагон, якщо обчислите за цей час усі 6 виразів. Якщо 5 виразів, то – у купе. А от якщо 3-4 вирази, то їхатимете у плацкарті. За обчислення менше, ніж 3 виразів ви зможете придбати квиток з місцем у сидячому вагоні.

$$5 - 4 + 3 = \square$$

$$1 + 4 - 2 = \square$$

$$6 - 3 + 2 = \square$$

$$3 + 2 - 4 = \square$$

$$4 - 2 - 1 + 5 = \square$$

$$2 + 4 - 1 - 3 = \square$$

“Мандрівка до Гогвортсу”**III. Повідомлення теми та мети уроку**

- Наш потяг відправився з платформи, а чого не вистачає чарівникам? (Чарівної палички.)
- Тож підготуйте свої чарівні палички для уроку математики – лінійки. Сьогодні ми креслитимемо та вимірюватимемо відрізки.

Нагадайте, що таке відрізок?

3. Пальчикова гімнастика (1 хв.)

Давайте налаштуємо наші пальчики та виконаємо пальчикову гімнастику.

IV. Первинне засвоєння нових знань

4. Робота в зошиті з друкованою основою

(с.16, №1-5) (20 хв.)

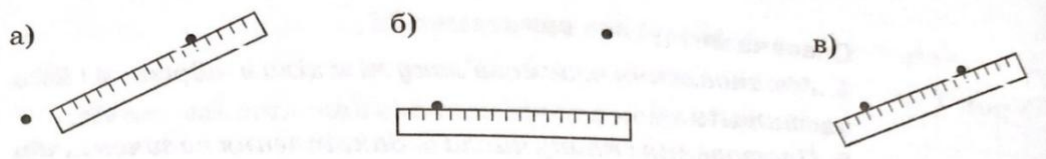

Як називається відрізок у завданні 1?

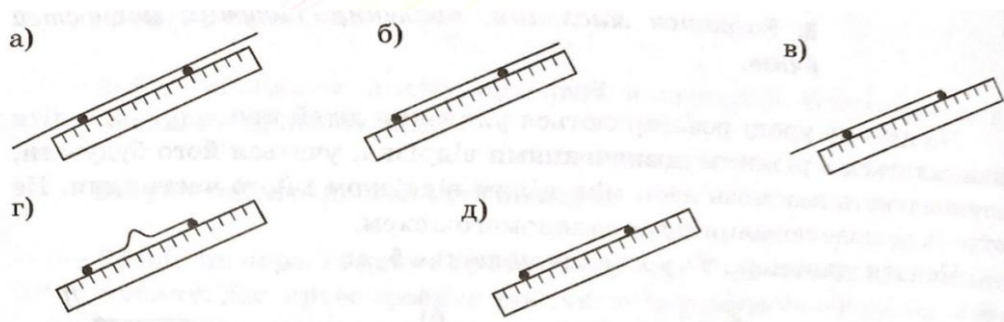
Чи можна назвати цей відрізок інакше?

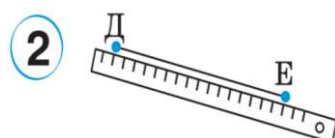
- Гаррі, Рон і Герміона поставили дві довільні точки та приклали лінійки до них, щоб накреслити відрізок. Який варіант правильний? Які помилки допущено в інших варіантах? Яка відстань між точками у ваших зошитах?

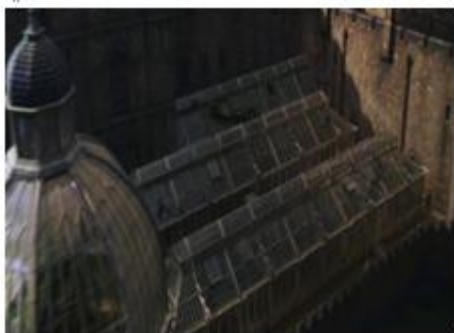

- А як накреслити відрізок? Гаррі намагався накреслити відрізок тричі (варіанти а, б, в), Рон спробував і одразу опустив руки (варіант г), а Герміона змогла накреслити одразу - варіант д. Який варіант правильний? А які помилки допущено в інших варіантах?

- Чи правильно накреслений відрізок у 2 завданні? Назвіть його.

7

$1+5$

$2+4$

$\square + \square$

Чому під першим зліва малюнком записано вираз $1+5$?

- Які ще вирази можна скласти до цього малюнка?
- Що означає вираз $6-1$ до цього малюнка? (Кількість квіток.)
- А вираз $6-5$? (Кількість будиночків.)
- $5+1$? (Кількість квіток і будиночків разом.)
- Який малюнок потрібно зробити для виразу $2+4$?
- Доповніть вираз за третім малюнком.
- Які ще вирази можна скласти до другого малюнка? А до третього малюнка? Що вони означають?

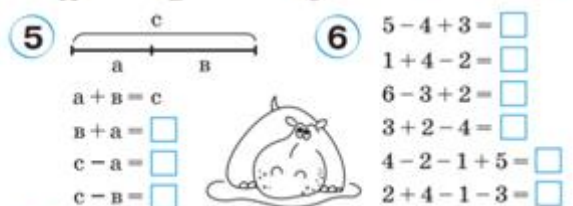
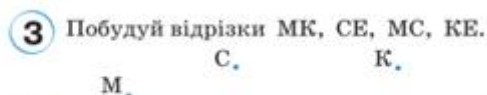
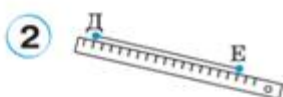
VI. Підсумок уроку (1 хв.)

- Отже, ми вирушили з вами у подорож до Гогвортсу, потренувалися вправлятися чарівною паличкою. Пригадайте, які завдання ми виконували на уроці.
- Яке з цих завдань було для вас найлегшим?
- А яке завдання було найскладнішим?
- Чого ви вчилися на уроці?

Додаток 1

Додаток 2

Урок 7 ВІДРІЗОК І ЙОГО ЧАСТИНИ

Можливі помилки у конструюванні/проведенні уроку та способи запобігання узагальнено у таблиці, яку складено спільно зі студентами 32 ппр та 33 пі груп (2019 року набору). Ми залишили формулювання помилок, надані студентами.

Таблиця 2.

Типові помилки у конструюванні/проведенні уроку та способи запобігання

Помилка	Можливі причини	Спосіб запобігання
Етап мотивації навчально-пізнавальної діяльності		
Використання казкових персонажів лише на цьому етапі	Формальність у задумі цього етапу, недостатнє розуміння його ролі в уроці	«Грати по-справжньому». Якщо казкові сюжети, персонажі з'являються на уроці, то слід продумати весь урок за їхньою участю, особливо, якщо це урок в 1 класі
Відведення занадто великої кількості часу	Недостатнє розуміння таймінгу уроку (розподілу часу), у зв'язку з особливостями уваги молодших школярів	Мати на увазі, що мотиваційний вплив на цьому етапі уроку не завершується, він лише розпочинається. Найкраще мотивує дітей до активного пізнання продумана й добре організована їхня власна діяльність та її результати. Тому цей етап має бути лише «інтригуючим» вступом до основної частини уроку
Етап актуалізації опорних знань і способів дії		
«Йти далі, якщо учні погано орієнтуються у даних їм завданнях»	Орієнтування на план-конспект уроку	Орієнтуватись на реальну ситуацію в класі, бачити учнів і їхні навчальні можливості. Під час планування уроку передбачити додаткові завдання
Використання великої кількості (5-8) завдань	Невміння виділити основне і зосередитись на ньому	Визначити основні поняття, новий спосіб дії та дібрати/створити 2-4 завдання, що «працюють» на його розуміння
Запропонувати учням набір завдань на повторення раніше вивченого	Недостатнє розуміння сутності цього етапу уроку	
Етап формування нових знань і способів дії		
«Відходити від теми уроку», «орієнтуватись на форму замість суті»	Недостатнє розуміння матеріалу студентом	Самому розібратись у суті математичних понять, способів дії, які формуватимуться в учнів. Побудувати систему запитань, що допоможуть учням відкрити/зрозуміти цю сутність
«Лише демонстрація вчителем» нового способу дії	«Економія» часу; невміння організувати діяльність учнів	Подбати про залучення якомога більшої кількості учнів (в ідеалі – кожного) до практичних дій, опанування нового знання. Адже навчання відбувається лише через власне зусилля, активну продуктивну роботу та взаємодію з іншими
	Недостатнє вміння організувати групову, парну роботу учнів	Пробувати організувати групову роботу учнів, аналізувати спроби і удосконалювати наступні
Етап закріплення, формування умінь і навичок		

«Пояснення вчителя там, де слід організувати роботу учнів»	Недостатнє розуміння процесу формування уміння	Якщо окремі учні дійсно не зрозуміли, наприклад, обчислювального прийому, після пояснення, то варто організувати їхню роботу з лічильним матеріалом. Якщо ж усі учні зрозуміли спосіб, то основною формою роботи на цьому етапі буде парна або індивідуальна
Відсутність самостійної роботи кожного з учнів (зокрема, лише фронтальне виконання)		Звернутись за консультацією до методиста та/або до вчителя
Неправильна послідовність вправ/завдань, або набір вправ замість їх системи		Дібрати/скласти систему завдань, керуючись двома аспектами: 1) складність (від простих до ускладнених); 2) різноманітність видів за формою
Одноманітність завдань для закріплення		
Етап рефлексії навчально-пізнавальної діяльності		
Відсутність цього етапу, нехтування ним заради ще одного завдання	Недостатнє розуміння значення рефлексії діяльності для навчання	Формувати у себе й в учнів звичку завершувати урок, «виходити» з нього через осмислення своїх здобутків
Формальне проведення («не прислуховуватись до дітей»)		Орієнтуватись на таку послідовність рефлексивного підсумку: 1) «що сподобалось (було найцікавішим); 2) «з якими знаннями, уміннями прийшли на урок? Чого вчилися/навчилися? З якими знаннями уміннями йдемо з уроку?»; 3) «що, робитимемо на наступному уроці математики?»

Компетентнісне навчання передбачає використання відповідних форм роботи, зокрема методу проєктів. Зміст математики дає багато можливостей для такої роботи. До прикладу можна організувати проєкт зі створення учнями (3–4-х класів) власного збірника сюжетних задач. Працюючи в малих групах і парах, під час індивідуальних консультацій учні вчитимуться складати сюжетні задачі, перевіряти (розв'язувати) та коригувати їх, а також оцінювати задачі, складені однокласниками. Кожна мала група оформлює свій розділ збірника та презентує його. Деталі організації такого проєкту висвітлено у статті, за результатами наукової роботи нашої студентки Олени Геращенко [3,4].

Звернемо також вашу увагу, що формуванню математичних компетентностей сприяє не лише робота на уроках математики, а й робота в другій половині. Вона поглиблює та розширює знання молодших школярів, які вони отримали на уроках, збільшує зацікавленість математикою, привчає учнів до самостійної пошукової, творчої роботи, розвиває ініціативу, пізнавальний інтерес, виховує почуття відповідальності за доручене завдання.

І посмішка:)

Цікавий, насичений та ефективний урок, що викликає задоволення, «смакує» і учням і вчителю – це гармонійне поєднання багатьох змістових

інгредієнтів з натхненням і майстерністю учасників, тобто не ремесло, а Мистецтво... Як-от, наприклад, Мистецтво кулінарії)

Цю ідею втілили студенти 32 ппр та 33 пі груп та створили власні рецепти ідеального уроку математики. Ось деякі з них.

Автори:
Артюх Дарина
Бура Анна
Третяк Ірина

Класичний урок з успішним соусом

Інгредієнти:

- Активні учні - 25 шт.
- Гарний настрій - 1 ложка
- Гумор - (за смаком)
- Сучасний вчитель 100% - 1 шт.
- Любов перетерта з повагою до дітей - 100 г
- Креативність - 200 г
- Терпіння - 1 кг
- Завдання - 5 шт.
- Мотивація, інтерес - 500 г

Примітки:

- Важливо не перегрівати учнів, щоб нова інформація з легкістю розчинилася.
- Не поспішай, переконайся, що кожен етап доведений до кінця.
- Даємо учням можливість проявити себе.
- Не пересолоджуємо завданнями.
- Не бійтеся експериментувати і додавати нові цікаві інгредієнти.
- Пропорції інгредієнтів можливі варіанти на розсуд того, хто готує.

Приготування:

Коли учні сядуть за парти, їх необхідно добре змотивувати та прогріти на маленькому вогні, до повного розчинення. Цей етап дуже важливий.

Потім розтоплюємо в дітях нову інформацію, додаємо цікаві завдання, ложку гарного настрою, гумору та креативність. Чекаємо, поки завдання карамелізуються, регулярно перемішуючи вміст.

Потім підігриваємо інтерес, поливаємо ним завдання. Обробляємо учнів, поки не випарувалась мотивація.

Невеликими порціями всипаємо просяне терпіння. Кладемо в суміш любов перетерту з повагою до дітей, добре перемішуємо.

Готуємо 40 хвилин при температурі 25°C. Готовий страву даємо охолонути за кімнатної температури. Прикрашаємо посмішками учнів та листочками радості.

Перед подачею урок слід сервірувати спокоем, виразною мовою та педагогічним тактом!

3 Біжовець Ярослава Демченко Марія
Лукавенко Дарина Новосад Ірина

Математичне олів'є

Інгредієнти:

- наочність
- інтерактивна дошка
- сумлінна праця
- лічильний матеріал
- математичний диктант
- фізкультхвилинка
- гарний настрій
- завдання вправи та вирази

Приготування:

1. Вам потрібно взяти велику посудину та підготувати необхідний інвентар.
2. Підготуйте все, що необхідно вам (опорні знання) для приготування салату
3. Нарізаємо основні інгредієнти дрібними кубиками (формуємо нові знання)
4. Для закріплення смаку додаємо майонез, сіль, перець, спеції за смаком та перемішуємо
5. Робимо презентацію страви та куштуємо (рефлексія)

Примітки:

1. Візьміть дюжину найкращих емоцій.
2. Додайте до уроку по порції мудрості, терпіння, сміливості, працездатності, оптимізму, відданості, доброти.
3. Для того щоб надати гостроти та насолоди вашому уроку, додайте до нього: ложечку гарного настрою, скибку нерозсудливості, розваги – за смаком, не забувайте про ігри, рясно посипте все гарним і добрим гумором.
4. Обов'язково налейте скляночку любові до дітей, і збийте все енергійними рухами
5. Прикрасьте вашу страву посмішками, родинками-цікавинками та гілочками радості.
6. Перед подачею засервіруйте спокоем, самовідданістю та професіоналізмом учителя. Чітко дотримуйтеся цього рецепту при підготовці до свого уроку!
7. Приємного вам апетиту!

1 Костенко А.,
Павленко А.,
Ковтун Є.,
Павленко О.

Математичний коктейль

Інгредієнти:

- *Змотивовані учні.
- *Креативність вчителя - 1 ст.л
- *Принцип доступності - 0.5 л.
- *Принцип системності та послідовності - 0.5 л
- *Цікаві завдання - 5 шт.
- *Змістовна та яскрава наочність - за смаком
- *1 літр енергії
- *дрібка уваги
- *додаткові завдання (за потреби)

Приготування:

1. Підготувати наочні матеріали і технічні засоби
2. Налаштувати та змотивувати учнів до уроку.
3. Грамотно пояснити матеріал, застосовуючи різні методи та наводячи приклади.
4. Збовтати теоретичний матеріал з практичними завданнями
5. Залучити до роботи кожного учня.
6. Для підсилення смаку провести рефлексію.

Примітки:

1. Підтримка та допомога.
2. Дослухатись до думки учнів.
4. Не перевантажувати учнів
5. Позитивний настрій.

BON APPÉTIT

Оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках математики

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється відповідно до [Методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти](#), що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813, та роз'яснень до них, викладених у цьому документі в окремому розділі.

Оцінювання на засадах компетентнісного підходу є важливим фактором у впровадженні Концепції Нової української школи, оскільки передбачає орієнтацію на сформованість в учнів компетентності, що визначається як набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. Математична освітня галузь, результати вивчення якої мають достатньо об'єктивні кількісні та якісні показники, дає багато можливостей для застосування компетентнісного підходу до оцінювання. Чіткі логічні причино-наслідкові зв'язки, критерії сформованості математичної компетентності сприяють утворенню в учнів зв'язку між досягнутими компетентностями та оцінюванням.

Під час оцінювання слід орієнтуватися на загальні характеристики результатів навчання з математики, які конкретизуються по класах.

Таблиця 3.

Характеристика результатів навчання

1.	Читає, записує, утворює, порівнює, числа, визначає розрядний склад числа
2.	Володіє навичками додавання й віднімання, множення і ділення чисел
3.	Читає і записує математичні вирази, у тому числі зі змінною, знаходить їхні значення; розв'язує рівняння, добирає розв'язок нерівності зі змінною
4.	Аналізує текст задачі, створює за потреби модель, обґрунтовує спосіб розв'язування, розв'язує задачу, прогнозує і перевіряє розв'язок
5.	Розпізнає, будує геометричні фігури, конструює об'єкти з геометричних фігур
6.	Використовує для вимірювання величин доцільні одиниці вимірювання, оперує величинами, користується приладами для вимірювання

Відповідно до Державного стандарту розрізняють два види оцінювання: формувальне та підсумкове.

Результат оцінювання учнів 1-2 класів виражають вербальним оцінюванням (оцінювальним судженням). Приклади таких суджень наведено нижче в таблиці. Однак не варто обмежуватись лише загальними висловами. Краще, коли оцінювальне судження також надає учню конкретні поради щодо удосконалення роботи.

Таблиця 4.

Приклади оцінювальних суджень для вербального оцінювання

Високий	Достатній	Середній	Низький
Ти найкраще обчислюєш	Вітаю, обчислюєш гарно	Досить добре обчислюєш	Поміркуй над задачею ще
Задоволена твоєю роботою над задачею	Я погоджуюсь з твоїми математичними міркуваннями	Ти все краще і краще обчислюєш	Будь уважним під час обчислення виразів
Вдало розв'язуєш вирази /задачі/рівняння	Гарно обчислюєш	Так тримати	Вірю, що ти можеш краще працювати
	Який ти дотепний математик	З успіхом тебе	Не поспішай під час обчислення
Пишаюся тим, як ти обчислюєш вирази	Мені приємно спостерігати, як ти виконуєш обчислення	Дуже добре	Твоє розв'язання може бути кращим
Я пишаюсь твоїми досягненнями	Чудово	Досить вдало	Уже краще. Ти можеш більше
Довершено (пречудово, відмінно, прекрасно, зразково, блискуче, надзвичайно)	Ти вмієш висловлювати свою математичну думку	Радію твоїм досягненням	Попрацюй і наступного разу вийде краще

У 3-4-х класах результати оцінювання учнів можуть бути виражені рівневою оцінкою (оцінювальне судження із зазначенням рівня результату).

Оцінювання навчальних досягнень учнів з математики на компетентнісних засадах передбачає що:

- ви систематично пропонуватимете учням оцінити власну роботу;
- відстежуватимете результати цього самооцінювання робіт учнями, щоб виявити їхні потреби у допомозі та міру такої допомоги;
- подбаєте про те, щоб у такий спосіб оцінювання навчальних досягнень учнів з математики відбувалось не лише на уроках математики а й у позаурочній діяльності (зокрема, під час виконання учнями домашніх завдань на ГПД).

За формульовального оцінювання після оцінювання учнем своєї роботи, роботу переглядає вчитель, зазначає згоду або незгоду з оцінкою учня та додає коментар. Порівняння власної оцінки та вчительської створює умови для формування в учнів об'єктивності самооцінювання. Вміння оцінювати свою діяльність дає змогу учневі покращити результати, працюючи над своїми сильними та слабкими сторонами у навчанні математики.

В оцінюванні правильності виконання робіт з математики зважте на те, що, навіть якщо кінцевий результат є неправильним, потрібно звернути увагу на те, як саме дитина його досягла. Оскільки є суттєва відмінність випадку, коли учень від самого початку вибрав нераціональний спосіб розв'язання і отримав неправильний результат, і ситуації, коли дитина отримала неправильну кінцеву відповідь через «технічну» помилку, однак рухалась в правильному напрямку. Про це обов'язково слід сказати учню. Це важливий момент, оскільки кінцевою метою вчителя є навчити дитину мислити та навчатись, тобто усвідомлювати, в чому вже є успіх, а що ще вимагає вправлянь. *Докладніше про це можна дізнатись з кваліфікаційної (бакалаврської) роботи Михайла Табунова.*

4. Вимоги до оформлення плану-конспекту уроку

У щорічних [інструктивно-методичних рекомендаціях](#) щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти наголошується, що «плани уроків/занять є робочими матеріалами вчителя. Їх форму (текст, таблиця, схема тощо), структуру (відповідно до обраної учителем класифікації типів уроків), спосіб фіксації (на папері, на цифровому пристрої) учитель обирає на власний розсуд».

Підкреслюється, що документ має бути дієвим керівництвом до організації взаємодії учасників освітнього процесу задля досягнення очікуваних результатів навчання. У плані уроку/заняття повинні визначитися тема й мета уроку; послідовність навчальних завдань та організаційні форми їх опрацювання; навчальні завдання для індивідуальної/групової/фронтальної роботи учнів тощо».

Крім того, є порада вчителям, які лише розпочали професійну діяльність, планувати тривалість роботи над завданнями, щоб забезпечити раціональність використання навчального часу на уроці/занятті.

Дотримуючись цих порад, звернемо вашу увагу на наведений вище конспект уроку, його оформлення. Особливо на матеріали та джерела, зазначені автором з вихідними даними та/або з посиланнями на доступ до них в інтернеті. На нашу думку, це вкрай важливо. Наразі у загальному доступі в інтернеті є багато різної методичної та дидактичної літератури, яку можна (за участю критичного мислення!) використовувати цілком або частково, що значно полегшує підготовку до уроку. Однак, саме використовувати, обов'язково при цьому зберігаючи авторство розробника (вказуючи автора та джерело).

Під час педагогічної практики ви вчитесь створювати конспекти двох видів: план-конспект уроку і матрицю уроку.

Створюємо матрицю уроку

Згадаймо ☺

Мета уроку має містити інформацію про **кінцевий результат** навчання.

Мета уроку фактично є «стовбуром дерева цілей», де гілки – цільові завдання уроку.

Цільові завдання ставляться поетапно, відповідно руху думки дитини від первинного сприймання до засвоєння. Вони виділяють найсуттєвіше у змісті.

Проміжний результат – очікуваний результат кожного етапу.

Виконання завдань відбувається завдяки вибору та використанню доцільних та ефективних **методів навчання** та **форм організації навчальної діяльності**

Зразок матриці уроку математики наведено у додатку.

4. Схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку.

Таблиця 4.

Схема аналізу уроку математики

№		В	Д	С	Н
1. Організація освітньої діяльності					
1.1	Мобілізуючий початок уроку (організація учнів)				
1.2	Підготовка освітнього середовища (навчальні матеріали та їх організація до уроку)				
1.3	Забезпечення дидактичним та роздатковим матеріалом, якість та зміст підготовлених презентацій				
1.4	Темп уроку, мовлення вчителя				
2. Формування в учнів математичної компетентності					
2.1	Змістова лінія « Числа. Дії з числами »				
2.2	Змістова лінія « Математичні задачі і дослідження »				
2.3	Змістова лінія « Вимірювання величин »				
2.4	Змістова лінія « Просторові відношення. Геометричні фігури »				
2.5	Змістова лінія « Математичні вирази. Рівності та нерівності »				
2.6	Змістова лінія « Робота з даними »				
3. Реалізація основних компонентів концепції «Нова Українська школа»					
3.1	Дотримання вчителем принципів партнерства:				
	повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення, довіра у відносинах; діалог-взаємодія-діалог, розподілене лідерство; соціальне партнерство				
	постійне залучення дитини до спільної діяльності				

3.2	Яким чином сформовані взаємозв'язки між навчальними предметами (освітніми галузями): тематична інтеграція; інтеграція навичок; інтеграція на ціннісно-смысловому рівні				
3.3	Використання технологій, методів, прийомів для розвитку критичного мислення, розв'язання проблем, діяльнісного підходу				
3.4	Дотримання вимог до вербального оцінювання, використання зворотного зв'язку				

Урок проведено. Однак до завершення ще далеко ☺ Попереду важливе: проаналізувати реалізоване, порівняти задум (план) і втілене. Крім того, одним з завдань педагогічної практики є спостереження та аналіз уроків учителів та студентів-практикантів.

Наведемо орієнтовну схему аналізу уроку математики, складену нами на основі схеми спостереження, яке здійснює експерт на уроці в процесі сертифікації учителів початкових класів.

6. Особливості проведення уроків під час дистанційного навчання.

За дистанційного навчання математики в онлайн (синхронний режим) використовуються сервіси відеоконференцій Google Meet, Zoom, Microsoft Teams.

Серйозним недоліком синхронного режиму є те, що діти нерухомо сидять біля екрана комп'ютера, тому обов'язково чергуйте розумову активність з фізичною, проводьте гімнастику для очей.

Як правило, основним засобом навчання стають мультимедійні презентації. Бажано, щоб вони мали не лише статичний, а й динамічний формат, який можна налаштувати за допомогою анімації у програмі PowerPoint.

Важливим інструментом на уроці математики є онлайн дошки. Сервіс Zoom має доволі зручну у використанні дошку. А разом з іншими сервісами можна скористатись дошками Jamboard, Padlet, MIRO тощо. Вони допоможуть унаочнити пояснення матеріалу, організувати роботу груп учнів з навчальним матеріалом, перевірити домашнє завдання. Зокрема дошка Jamboard легка у використанні та дає можливість вчителю розміщувати для учнів як індивідуальні, так і групові завдання (достатньо дати групі посилання на дошку), перевіряти їх виконання.

Однак, навіть за найкращої та найякіснішої демонстрації, не слід зловживати цим засобом, нехтуючи практичною роботою учнів. Час проведення онлайн уроків також обмежує можливості... Разом із тим, обов'язково передбачайте на уроці час для виконання учнями завдань з коментуванням, оскільки цей етап формування уміння відповідає за правильність дій учня та дає можливість упередити багато помилок.

Для самостійної індивідуальної роботи в офлайн (асинхронний режим) учням варто запропонувати вправи тренувального характеру, за допомогою яких формуються навички обчислення, вимірювання, розв'язування задач, рівнянь. Такі завдання ви можете створити у сервісах Kahoot!, Quizlet, Quizizz,

LearningApps. Зокрема, останній сервіс дає можливість створювати вправи таких типів: «Обчисли» (лічба на швидкість), «Перегони» (змагання кількох учасників у обчисленні виразів), «Ланцюжки» (послідовне виконання дій) тощо. Ще однією перевагою онлайн сервісів є можливість створити тестові діагностичні завдання в цікавій ігровій оболонці, як-от на платформах Kahoot! і Matific.

У 3-4 класах під час вивчення окремих тем можна використати модель змішаного навчання «перевернутий клас». Нагадаємо, що це навчання, за якого учні засвоюють новий матеріал вдома (переглядають навчальні відеоматеріали або запропоновані вчителем інформаційні ресурси). У класі ж діти під керівництвом і за допомогою вчителя виконують практичні завдання до тієї теми, яку засвоїли вдома, виконують вправи, працюючи з учителем індивідуально і в групах.

7. Перелік сучасної літератури, доцільної для використання при підготовці до уроків математики

1. Типові освітні програми для 1-2 та 3-4 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
2. Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А., Корчевська О.П. Методика викладання математики в початкових класах. Видання четверте, доп., перер., Тернопіль. 2016. 368 с.
3. Кондратюк О.М., Геращенко О.Є. Проектна робота молодших школярів як засіб навчання розв'язування сюжетних задач. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. 2018. № 60, Т. 1. С. 211-215.
4. Кондратюк О., Геращенко О. Навчання третьокласників складання сюжетних задач як умова формування їхньої математичної компетентності. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 10. Том 2. С. 55 – 58.
5. Кондратюк О.М. Король Л.С. Розв'язування компетентнісно зорієнтованих сюжетних задач як засіб формування математичної компетентності молодших школярів. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції*. 12 травня 2020 року, м. Київ, НПУ імені М.П.Драгоманова.
6. Онопрієнко О. Компетентнісно зорієнтовані задачі як засіб формування математичної компетентності учнів. *Початкова школа*. 2013. № 3. С. 23 –26.
7. Онопрієнко О.В. Проекти на уроках математики: вивчення математичних понять і закономірностей у проектній діяльності. *Учитель початкової школи*. 2017. № 2. С. 7-9.
8. Скворцова С. О. Онопрієнко О.В. Нова українська школа: методика навчання математики у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 320 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn->

[posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukranska-shkola-metodika-navchannya-matematiki-u-1-2-klasakh-zakladv-zagalno-seredno-osvti-na-zasadakh-ntegrativnogo-kompetentnsnogo-pdkhodv-avt-skvortsova-s-o-onoprko-o-v/](https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukranska-shkola-metodika-navchannya-matematiki-u-1-2-klasakh-zakladv-zagalno-seredno-osvti-na-zasadakh-ntegrativnogo-kompetentnsnogo-pdkhodv-avt-skvortsova-s-o-onoprko-o-v/)

9. Скворцова С. О. Онопрієнко О.В. Нова українська школа: методика навчання математики у 3–4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. по-сіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 320 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichniy-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukranska-shkola-metodika-navchannya-matematiki-u-3-4-klasakh-zakladv-zagalno-seredno-osvti-na-zasadakh-ntegrativnogo-kompetentnsnogo-pdkhodv/>

10. Скворцова С.О. Методична система навчання розв'язування сюжетних задач учнів початкових класів: Монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 696 с.

11. Скворцова С.О. Сюжетні задачі, що містять сталу величину: 3-4 класи. Київ: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013.128 с.

12. Скворцова С.О. Сюжетні задачі на процеси. Київ: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013.128 с.

Клас: 2

Предмет: Математика

Тема уроку: Периметр многокутника

Мета уроку: формувати уявлення про периметр многокутника, обчислювальні навички; актуалізувати уявлення про многокутники та їх елементи, про ламану; знайомити з поняттям периметра многокутника як суми довжин його сторін або як довжини ламаної, що обмежує цей многокутник; формувати вміння обчислювати периметр многокутника, розв'язувати задачі, обчислювальні навички, вміння визначати порядок виконання дій у виразах із дужками; формувати прийоми розумових дій (аналізу, порівняння, класифікації) під час виконання завдань; вчити логічно міркувати при встановленні істинності або хибності висловлювань.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань

Рівень засвоєння знань: середній.

* Матрицю створено на основі конспекту уроку з посібника С. Скворцової. О. Онопрієнко URL:

https://skvor.info/files/books/lessons_2-class_14-30.pdf

**Прийоми контролю і корекції з боку вчителя (або взаємоконтролю, або самоконтролю з боку учнів) зазначено у змісті.

№	Етапи уроку, цільові завдання та зміст навчального матеріалу	Час у хвилинах	Наочність	Методи навчання			Форми організації навчальної діяльності	Проміжні результати
				Зовнішня форма прояву	Внутрішня сутність			
					Рівень пізнавальної активності	Логіка розгортання думки		
	<u>Організаційний момент</u>	2						
I	<u>Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів.</u> <i>Ц.2.1 Викликати в учнів інтерес до даної теми.</i> Зміст: Предмети оточуючого світу мають таку властивість, як форма. Іноді людина стикається з такими ситуаціями, які вимагають вимірювання довжини сторін многокутника обчислення їх суми. Пригадайте, коли ви це спостерігали.	2	Зображення практичною засто	Словесні: розповідь	Пояснюваль-но-ілюстративний (П-І)	Індуктивний	Загально – класна (Фронтальна)	<i>Інтерес до вивченої теми</i>

<p>Наприклад, тато бажає причепити під стелею багет: він має знати, скільки мерів багету треба купити. Або майстер має оформити підлогу плінтусом, тож повинен обчислити, скільки метрів плінтуса йому знадобиться. Матуся вирішила купити тасьму, щоб оформити край скатертини, тож вона має обчислити, скільки метрів тасьми треба взяти. І таких ситуацій у житті людини виникає досить багато. Тому сьогодні ми познайомимося з новим математичним поняттям — периметром фігури, будемо вчитися його обчислювати.</p>	<p>суван ня пери метру</p>					
<p>II <u>Актуалізація опорних знань і способів дії.</u> Ц.3. 2. Актуалізувати опорні знання учнів многокутники та їх елементи, про ламану</p> <p>1. Геометрична хвилинка. Назвіть кожну фігуру. Яка ознака змінюється в ряду фігур? (<i>Кількість сторін, вершин та кутів.</i>) Продовжте ряд фігур. (<i>Наступною фігурою має бути шестикутник...</i>)</p> <p>2. Усне опитування. Встановіть істинність або хибність висловлювань.</p> <p>Усі чотирикутники є многокутниками. Усі многокутники є чотирикутниками. Будь-який трикутник є многокутником. Будь-який многокутник є трикутником. Круг — це многокутник. Многокутник, який містить 6 вершин, 6 сторін, 6 кутів, є шестикутником. Вершиною многокутника є точка. Стороною многокутника є промінь. Найменша кількість сторін многокутника — 3. Ламана — це сукупність відрізків, поєднаних між собою. (<i>Хибно, наводимо контр-приклад: Це</i></p>	<p>10</p> <p>Зображенн я фігур на с. 59 навча льног о зошит а, поруч з ворон ою</p>	<p>Практичн і: вправа С. Прийом – бесіда</p> <p>С. Усне опитуван ня</p>	<p>Частково- пошуковий, репродуктив ний (Ч-П + Р)</p> <p>Р</p>	<p>Індуктивний</p>	<p>Загально – класна і фронтальна</p>	<p><i>Знання про многокутники та їх елементи, про ламану.</i></p> <p><i>Уміння логічно міркувати при встановленні істинності або хибності висловлювань</i></p>

	<p><i>сукупність відрізків, поєднаних між собою, але це не ламана.)</i></p> <p>У ламаній кінець попереднього відрізка є початком наступного відрізка. Ламана може бути замкненою. Ламана може бути не замкненою. Замкнена ламана є межею многокутника.</p> <p>Актуалізація поняття многокутника та класифікації многокутників за кількістю сторін, вершин і та кутів.</p> <p>3. Усна фронтальна робота над завданням. Назви зображену множину. Назви кожную підмножину. За якою ознакою виділено підмножини? Розкажи, що ти знаєш про їх елементи.</p> <p>4. У завданні № 1 учні мають самостійно розбити фігури на підмножини: трикутники, чотирикутники, шестикутники, круги. Вчитель пропонує назвати елементи кожної підмножини і розповісти, що вони знають про ці фігури. Що спільного в трикутників, чотирикутників, шестикутників? Яку фігуру можна вилучити з множини, яка фігура не має цієї спільної ознаки? Як назвати множину фігур, що залишилася? <i>(Многокутники.)</i></p>	15	зображення множини	С.	Р.	Дедуктивний	Фронтальна	<p><i>Знання про класифікацію многокутників за кількістю сторін, вершин та кутів.</i></p> <p><i>Уміння класифікувати многокутники за кількістю сторін</i></p>	
III	<p>Формування нових знань і способів дії</p> <p>Ц.3.3. Формувати у дітей поняття про периметр многокутника</p> <p>Зміст:</p> <p>1. Фронтальне виконання завдання № 2. Учні виконують вимірювання. Вчитель записує результати на дошці: Трикутник ABC : $AB = \dots$ см $BC = \dots$ см $AC = \dots$ см</p>		Зображення трикутника	Практична: вправа	С.: поясненн	Частково-пошуковий (Ч-П)	Традуктивний	Індивідуальна, фронтальна	<p><i>Поняття про периметр многокутника</i></p>

я

Учитель пропонує обчислити суму довжин сторін трикутника: $AB + BC + AC = \dots \text{ см} + \dots \text{ см} + \dots \text{ см} = \dots \text{ см}$

Чотирикутник $KDMP$: $KD = \dots \text{ см}$ $DM = \dots \text{ см}$ $MP = \dots \text{ см}$ $KP = \dots \text{ см}$

Учитель пропонує обчислити суму довжин сторін чотирикутника: $KD + DM + MP + KP = \dots \text{ см} + \dots \text{ см} + \dots \text{ см} + \dots \text{ см} = \dots \text{ см}$

Повідомляємо, що суму довжин усіх сторін многокутника називають периметром многокутника. Отже, учні обчислили периметр трикутника ACB та периметр чотирикутника $KDMP$.

Що обмежує многокутник? (Замкнена ламана.)

Додавши довжини відрізків, що є сторонами трикутника, ми обчислили довжину замкненої ламаної, що обмежує трикутник.

Додавши довжини відрізків, що є сторонами чотирикутника, ми обчислили довжину замкненої ламаної, що обмежує чотирикутник.

Отже, периметр фігури — це довжина замкненої ламаної, що його обмежує!

2. Фронтальне виконання завдання № 3 на дошці.

3. Завдання № 4 виконується з коментованим письмом.

Ч-П

Р

Фронтальна

Індивідуальна

Уміння обчислювати периметр многокутника
Уміння коментувати власні дії

Уміння розв'язувати задачі, пов'язані зі знаходженням

IV

Формування вмінь і навичок. Закріплення вивченого.

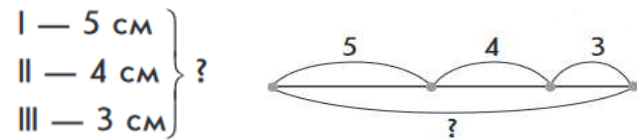
Ц.3.4: Формувати вміння розв'язувати задачі, пов'язані і знаходженням з периметра многокутника

12

1. Усна фронтальна робота над завданням.

Миколка розв'язував таку задачу. Поясніть записи хлопчика.

Сторони 5 см, 4 см, 3 см. Знайдіть периметр.

Розв'язання $5 + 4 + 3 = \dots$ (см)

Відповідь: периметр трикутника ... см.

Перекажіть всю задачу. Назвіть її умову. Назвіть вимогу. Виділіть числові дані.

Що є шуканим? Що називається периметром?

Змініть вимогу задачі, щоб вона орієнтувала на використання числових даних в умові задачі.

(Знайти суму довжин всіх сторін трикутника.)

Про що йдеться в задачі?

Скільки сторін у трикутника?

Які ключові слова можна виділити?

Покажіть опорну схему та розгляньте, як записали цю задачу коротко.

За коротким записом поясніть числа задачі.

Поясніть схематичний рисунок.

Що означає кожний відрізок? Яке число є шуканим?

Перевірте розв'язання задачі. Чи правильно записано відповідь?

2. Завдання № 5. Що змінилося в задачі? Як ця зміна вплине на розв'язання?

Закінчіть розв'язання задачі в робочому зошиті.

Ц.3.5.: Формувати обчислювальні навички

С.:
пояснення,
я,

П.:вправа

Індуктивний

Фронтальна,
індивідуальна

*периметра
многокутника*

Традуктивний

Ч-П

П.: вправа

Ч-П

Індуктивний

Фронтальна,
індивідуальна

*Уміння
встановлювати*

віднімання на підставі взаємозв'язку додавання й віднімання чисел у межах 20 з переходом через розряд.

3. Виконання завдання на дошці.

Знайдіть значення різниць із коментуванням.

$$12 - 6 = \square, \text{ тому що } \square + 6 = 12$$

(Коментар:

зменшуване 12 подаємо у вигляді суми зручних доданків 6 і 6. Якщо від суми 6 і 6 відняти один доданок 6, то залишиться інший доданок 6. Доводимо $6 + 6 = 12$, ми одержали зменшуване. Віднімання виконано правильно.)

$$\begin{array}{cccc} 14 - 6 & 13 - 5 & 14 - 9 & 11 - 7 \\ 13 - 8 & 11 - 3 & 17 - 9 & 15 - 8 \end{array}$$

Після виконання завдання з'ясуємо, що є основою цього прийому віднімання. Учні формулюють правило про взаємозв'язок арифметичних дій додавання й віднімання.

4. Завдання № 6 виконується самостійно.

5. Виконання завдань за картками з друкованою основою. *(Попередньо з'ясуємо, які правила є основою для виконання додавання чисел частинами, для віднімання частинами. Учні формулюють правило додавання суми до числа та правило віднімання суми від числа.)*

Р.

П.: вправа

Картки

П.: вправа

Словесні
(розповідь)

Р.

Індуктивний

Індивідуальна

Р.

П.: вправа

Індивідуальна

П.: вправа

Р.

Індуктивний

Індивідуальна

зв'язок між даними та розв'язанням навички віднімання на підставі взаємозв'язку додавання й віднімання чисел у межах 20 з переходом через розряд.

Уміння знаходити невідомий компонент арифметичної дії додавання або віднімання
Уміння

1. $12 - 6 = \square$ $\square + \square$ $9 + 8 = \square$ $\square + \square$ $12 - 9 = \square$ $\square + \square$ $13 - 8 = \square$ $\square + \square$ $9 + 7 = \square$ $\square + \square$ $11 - 5 = \square$ $\square + \square$	2. $14 - 8 = \square$ $\square + \square$ $7 + 7 = \square$ $\square + \square$ $16 - 9 = \square$ $\square + \square$ $12 - 5 = \square$ $\square + \square$ $8 + 7 = \square$ $\square + \square$ $14 - 6 = \square$ $\square + \square$	3. $14 - 9 = \square$ $\square + \square$ $7 + 6 = \square$ $\square + \square$ $15 - 9 = \square$ $\square + \square$ $13 - 9 = \square$ $\square + \square$ $8 + 6 = \square$ $\square + \square$ $18 - 9 = \square$ $\square + \square$	4. $15 - 6 = \square$ $\square + \square$ $9 + 7 = \square$ $\square + \square$ $12 - 9 = \square$ $\square + \square$ $11 - 7 = \square$ $\square + \square$ $8 + 5 = \square$ $\square + \square$ $13 - 8 = \square$ $\square + \square$
--	--	--	--

Ц.3.6: Закріпити вміння знаходити невідомий компонент арифметичної дії додавання або віднімання.

Завдання № 7 виконується самостійно.

Учитель перевіряє правильність виконання.

Ц.3.7: Формувати вміння визначати порядок виконання дій у виразах з дужками.

Фронтальне виконання завдання № 8.

Після того як розставлено дужки, пропонуємо учням під керівництвом вчителя знайти значення виразів на дошці (учні лише відповідають на запитання вчителя, а вчитель записує розв'язання).

$$5 + (7 - 6) + 11 =$$

$$45 - (12 - 8) + (5 + 6) =$$

Ц.3.8: Формувати вміння порівнювати математичні вирази.

Індивідуальні завдання на порівняння виразів. (Завдання виконуються учнями на картках (демонстраційних) з подальшою фронтальною перевіркою.)

Порівняй математичні вирази.

V $35 + 2$ $35 + 20$ $32 + 50$ $32 + 60$

картки

П.: вправа

Р.

Індуктивний

Фронтальна

визначати порядок виконання дій у виразах з дужками.

Ч-П

Індивідуальна, фронтальна перевірка

Уміння порівнювати математичні вирази.

С.: пояснення

Пояснювальні ілюстративні

Загальнокласна

Розуміння учнями змісту домашнього завдання і вимог

VI	<p> $54 + 10$ $54 + 1$ $41 + 20$ $41 + 10$ $43 + 50$ $43 + 5$ $16 + 3$ $2 + 16$ $71 + 6$ $70 + 6$ $72 + 7$ $71 + 7$ $54 + 4$ $55 + 4$ $63 + 30$ $36 + 30$ </p> <p>Пояснення завдань домашньої роботи</p> <p>Домашнє завдання. Зошит «Працюю самостійно»: с. 18, тема «Периметр багатокутника», завдання № 1–3. У завданні № 1 ви маєте розв'язати задачу на обчислення периметра багатокутника. У завданні № 2 треба знайти невідомий компонент. У завданні № 3 слід виконати віднімання на підставі взаємозв'язку додавання й віднімання за поданими схемами.</p> <p>Рефлексія навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Які нові знання ви здобули на уроці? Чи виходить у вас швидко і правильно виконувати віднімання? Чи задоволені ви своєю роботою?</p>	2						<p>Усвідомлення нового, вивченого на уроці, свого «просування»</p> <p>Зворотній зв'язок</p>
----	--	---	--	--	--	--	--	---

Кінцевий результат: уявлення про периметр багатокутника; уявлення про багатокутники та їх елементи, про ламану; поняття периметра багатокутника як суми довжин його сторін або як довжини ламаної, що обмежує цей багатокутник; уміння обчислювати периметр багатокутника, розв'язувати задачі; навички віднімання на підставі взаємозв'язку додавання й віднімання чисел у межах 20 з переходом через розряд; вміння знаходити невідомий компонент арифметичної дії додавання або віднімання, визначати порядок виконання дій у виразах з дужками, порівнювати математичні

Методичні рекомендації до проведення уроків за змістом природничої і громадянської та історичної освітніх галузей у початковій школі

1. Загальна характеристика освітніх галузей «Природнича» і «Громадянська та історична».

Освітні галузі «Природнича» й «Громадянська та історична» є складниками Державного стандарту початкової освіти, спрямованого забезпечити всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. У цьому зв'язку, метою **природничої освітньої галузі** є формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку. Ця мета реалізується через організацію освітнього процесу, спрямованого на: відкриття здобувачами початкової освіти світу природи, набуття досвіду її дослідження, пошук відповідей на запитання, спостереження за навколишнім світом, експериментування та створення навчальних моделей, вияв допитливості та отримання радості від пізнання природи; опрацювання та систематизацію інформації природничого змісту, отриману з доступних джерел, та представлення її у різних формах; усвідомлення розмаїття природи, взаємозв'язків її об'єктів та явищ, пояснення ролі природничих наук і техніки в житті людини, відповідального поводження у навколишньому світі; критичне оцінювання фактів, поєднання нового досвіду з набутим раніше і творчого його використання для розв'язування проблем природничого характеру.

Метою **громадянської та історичної освітньої галузі** є формування громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до навколишніх, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів. Відповідно, результатом ефективного вивчення змісту освітньої галузі є здатність здобувача початкової освіти: встановлювати зв'язки між подіями, діяльністю людей та її результатами у часі, пояснювати значення пам'ятних для себе та інших громадян України дат (подій); орієнтуватися у знайомому соціальному середовищі, долучатися до його розвитку, пояснювати вплив природи та діяльності людей на нього; працювати з різними джерелами соціальної та історичної інформації, аналізувати зміст джерел, критично оцінювати їх; узагальнювати інформацію з різних джерел, розповідаючи про минуле і сучасне; представляти аргументовані судження про відомі факти та історичних осіб, а також про події суспільного

життя; проявляти почуття власної гідності, діяти з урахуванням власних прав і свобод, поважати права і гідність інших осіб, протидіяти проявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості; усвідомлювати себе громадянином України, аналізувати культурно-історичні основи власної ідентичності, визнавати цінність культурного розмаїття; дотримуватися принципів демократичного громадянства, брати активну участь у житті шкільної спільноти, місцевої громади.

Вказана мета обох освітніх галузей структурується у Типових освітніх програмах, підручниках різних авторських колективів та відповідному навчально-методичному забезпеченні. Сформованість зазначених вище компетентностей перевіряється через обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

Уроки з ЯДС є складником інваріантної частини базового навчального плану.

2. Аналіз освітньої галузі відповідно типових програм

Тематика і ключові поняття уроків за змістом природничої та громадянської освіти визначаються змістовими лініями галузей, інтегрованих в курсі ЯДС, та втілених у підручниках різних авторських колективів.

Типова освітня програма 1 (за ред. О. Савченко).

ОГ «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна»

«**Людина**» (людина – частина природи і суспільства, пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«**Людина серед людей**» (соціальні ролі (школяр, член сім'ї і громади), стандарти поведінки в сім'ї, в школі, в громадських місцях; моральні норми; навички співжиття і співпраці, соціальні зв'язки між людьми у процесі виконання соціальних ролей);

«**Людина в суспільстві**» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства і громадянина України. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«**Людина і світ**» (Земля – спільний дім для всіх людей; толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв; залежність стану довкілля від поведінки всіх людей);

«**Природа**» (різноманітність природи; методи дослідження природи; нежива і жива природа; зв'язки у природі; природа Землі; природа України).

«**Людина і природа**» (взаємозв'язки людини і природи; використання людиною природничих знань, матеріалів, виробів і технологій; відповідальна діяльність людини у природі; правила поведінки в природі; участь дітей в природоохоронній діяльності).

Типова освітня програма 2 (за ред. Р. Шияна)

ОГ «Природнича»

«**Я пізнаю природу**» (формування дослідницьких умінь школярів через

підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ).

«Я у природі» (розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі).

«Я в рукотворному світі» (формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проєктів).

ОГ «Громадянська та історична».

«Я – Людина» (опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності).

«Я серед людей» (ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, із якими дитина себе ідентифікує).

«Моя культурна спадщина» (усвідомлення вкоріненості у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, власну належність до європейської цивілізації).

«Моя шкільна і місцева громади» (базові норми шкільного та місцевого громадського життя, посилене долучення до їх відтворення та модернізації).

«Ми – громадяни України. Ми – європейці» (елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини).

Ці змістові лінії є орієнтиром для вчителя щодо конструювання плану-конспекту уроку, окреслення ключових понять та проведення термінологічної роботи з ними, добору методів та прийомів, які забезпечать найбільшу ефективність у реалізації його змісту та сформованість обов'язкових результатів навчання учнів, підготовки необхідного обладнання та матеріалів.

3. Загальні методичні рекомендації студенту для підготовки до уроку з ЯДС за змістом природничої та громадянської освіти

Загальні рекомендації

1. Встановіть, за якою типовою освітньою програмою відбувається вивчення курсу ЯДС у класі, де ви проходите практику, опрацюйте календарно-тематичний план вчителя.

2. Визначте тему та тип уроку, який ви проведете, сформулюйте загальноосвітні цілі і завдання уроку, відповідно до його структури.

3. Проаналізуйте зміст навчально-методичної літератури, що стосується теми уроку, відеоконтенту, який можна використати для реалізації його змісту. Особливу увагу приділіть ресурсу, який здійснює навчально-методичний

супровід авторської лінійки підручників, за яким працює ваш клас. Наприклад, http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/

4. Виходячи із завдань уроку та його навчального змісту, визначте методи й прийоми, які доцільно використати на даному уроці; перевагу надавайте методам, які забезпечують діяльнісний підхід у навчанні (практичним, інтерактивним «Мікрофон», «Займи позицію» тощо). Приклади підбору методів та прийомів до тем уроків з природничим змістом можна нагадати за покликанням <https://youtu.be/Izin03vJC8o>.

5. Форми організації діяльності учнів (індивідуальну, фронтальну, парну та групову) слід чергувати, надаючи перевагу парній та груповій роботі; спільному створенню колажів, лепбуків, дерева мрій/думок/добрих справ тощо.

6. Підбираючи матеріали та обладнання до уроку, перевагу надавайте статичній наочності в достатній кількості для організації парної та групової роботи з ними. Приклади підбору наочних посібників до уроків з природничим змістом можна нагадати за покликанням <https://youtu.be/TUw4kEvsWUE> та <https://youtu.be/V9TGaDXmSFU>

7. Використовуючи відеоматеріали, дотримуйтесь методики роботи з ним: перед переглядом повідомте учням питання/завдання, на які вони повинні будуть відповісти після його завершення, використовуйте прийом коментованого перегляду з елементами фронтальної бесіди.

8. Для формування складників природничої та громадянської компетентності учнів та навичок партнерської взаємодії використовуйте вправи “Піраміда зі стаканчиків” (<https://m.facebook.com/groups/105663066970584?view=permalink&id=693610851509133>), “Тримай рівновагу” (<https://www.facebook.com/groups/105663066970584/permalink/694246501445568/>), з кульками (<https://www.facebook.com/groups/105663066970584/permalink/694246501445568/>).

9. При підготовці до уроку, використовуйте програмний засіб Mozabook. Приклади таких уроків тут.

Рекомендації до проведення уроку за змістом природничої освіти.

1. Після організаційного моменту проводьте підбиття підсумків фенологічних спостережень (зміни у неживій природі, зміни у живій природі (у життєдіяльності рослин та тварин), зміни у праці людей (в містах і селах)).

2. Уважно здійснюйте підбір обладнання та наочних посібників до уроку (натуральних та зображувальних); перевагу надавайте натуральним посібникам (об'єктам живої та неживої природи, фіксованим (рослинам і тваринам куточка досліджень НУШ, колекціям плодів і насіння, гірських порід, корисних копалин, гербарним зразкам (систематичному та морфологічному) тощо) та статичній наочності (малюнкам, схемам, таблицям тощо), до якої можна швидко повернутися за потреби. Також забезпечте достатню кількість роздаткових матеріалів для організації парної та групової роботи учнів, проведення дидактичних ігор.
3. Під час проведення дослідів та практичних робіт, дотримуйтесь структури дослідів, готуйте учням чіткі зрозумілі інструктивні картки для їх проведення.
4. Використовуйте куточок досліджень НУШ та його обладнання як майданчик для спостережень та дослідів. Наприклад, при вивченні будови рослин, їх різноманітності та способів розмноження; при виявленні властивостей речовин тощо.
5. При підготовці до уроків використовуйте контент YouTube-каналу: https://youtube.com/channel/UCF_7TdSXsFbSbw-qkXFydBg

*Рекомендації до проведення уроку **за змістом громадянської освіти.***

1. Систематично використовуйте вправи з інструментарію міжнародного проекту «Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU» <https://doccu.in.ua/dlya-uchyteliv/>. Наприклад, вправи «Серветка», «Світове кафе», «Павутина», «Китайські палички», «Водій і машина», «Букет», «Чотири кути» та інші. Приклади проведення таких вправ можна переглянути за покликанням https://youtu.be/_0oORq_GR2Q
2. У доборі форм та методів до уроків провідне значення надавайте:
 - a. рольовим іграм, інсценізаціям;
 - b. розв'язанню прогностичних задач («Що буде, якщо...?»);
 - c. парній/груповій роботі з малими фольклорними формами за темою уроку („Яка сім'я, такий і я”, „Мій дім – моя фортеця” та ін.);
 - d. роботі над художніми і музичними творами, що стосуються теми уроку;
 - e. індивідуальній та парній роботі з атласом «Я досліджую світ. Історія. Суспільство. Культура»

5. Вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку.

1. Складіть і запишіть загальний план уроку. Можете скористатися схемою: тема уроку → цілі і завдання → тип уроку → основні поняття і терміни → обладнання → методи, прийоми навчання → література для вчителя → література для учня → власне зміст уроку:
 - запитання й завдання для актуалізації чуттєвого досвіду і опорних знань учнів;
 - мотивація навчальної діяльності учнів;
 - викладення нового матеріалу (із зазначенням послідовності блоків навчального змісту і відповідних їм методів, прийомів, навчально-наочних посібників);

- практична й інтелектуальна діяльність школярів під час узагальнення і систематизації знань учнів;
 - домашнє завдання (якщо воно задається відповідно до класу, з рекомендаціями до його виконання).
2. Розробляючи план-конспект уроку, врахуйте таке:
- a. обов'язкове проведення термінологічної роботи з ключовими поняттями уроку;
 - b. виклад основного матеріалу (за можливості) у вигляді опорно-логічної схеми з прикріпленням об'єктів вивчення до елементів схеми;
 - c. працюючи з підручниками ЯДС, формулюйте завдання, пов'язані з текстом та методичним апаратом (придумай іншу кінцівку історії, візьміть інтерв'ю в учня, який..., знайдіть докази «за» і «проти»..., висуньте припущення про те, що могло би трапитися, якби... , зробіть діорами улюбленої сцени на столі..., перелічіть причини, чому так сталося ..., організуйте аукціон добрих справ..., придумайте нове призначення для..., напишіть оголошення про..., вигадайте рекламу...тощо);
 - d. роботу з навчальними картографічними посібниками (глобусом, атласом та картами різної тематики). З прикладами організації роботи з картографічними посібниками можна ознайомитись за покликанням <https://youtu.be/28tZcULyb9E>
3. Підбиття підсумків уроку доцільно проводити через підсумкову бесіду за питаннями, що стосуються складників компетентності:
- Я дізнався...
 - Я навчився ...
 - Яким способом я дізнався і навчився ...?
 - Цінним цей урок є для мене тим, що ...

Зразки планів-конспектів уроків звантажено у системі дистанційного навчання MOODLE за покликанням <https://moodle.npu.edu.ua/mod/folder/view.php?id=77001>

6.Схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку

Уроки за змістом природничої та громадянської освіти аналізує за таким планом

Пункти аналізу	
I. <u>Загальні відомості.</u>	Підготовка приміщення до уроку, готовність учнів. Тема і дидактична мета уроку. Повідомлення учням мети і завдань уроку.
II. <u>Досягнення мети уроку.</u>	Ранкове коло, методика організації, зв'язок з темою уроку. Методи і прийоми перевірки домашнього завдання (для класів, де воно задається). Аналіз запитань й завдань, які пропонуються для опитування учнів впродовж уроку, їх когнітивні рівні (1) на відтворення знань, 2) на розуміння, 3) на застосування в стандартних і змінених навчальних ситуаціях, 4) уміння

висловлювати власні судження, ставлення, оцінки).

Дотримання критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з курсу «ЯДС».

Методи вивчення нового матеріалу; достовірність фактичного матеріалу.

Послідовність і системність викладу.

Зв'язок матеріалу з раніше вивченим, міжпредметні зв'язки.

Практичні роботи й досліди на уроці, їх унаочнення, ефективність, правильність проведення.

Способи активізації пізнавальної діяльності учнів, використання засобів наочності.

Зміст і методика закріплення матеріалу: інтерактивні вправи, самостійна робота учнів, дидактичні ігри, робота з картографічними посібниками тощо.

Форми організації діяльності учнів (індивідуальна, парна, групова, фронтальна). Способи об'єднання учнів в пари/групи.

Види завдань з LEGO для досягнення освітньої мети уроку.

3. Формування цифрової грамотності на уроці. Використання ТЗН та медіаресурсів (робота інтерактивною дошкою, різними видами медіа, з QR-кодами, програмним комплексом Mozabook, інтерактивними підручниками тощо).

4. Організація підбиття підсумків уроку. Врахування структури компетентності (Я дізнався... Я навчився... Яким способом я дізнався і навчився...? Цінним цей урок є для мене тим, що...)

Домашнє завдання, його обсяг, складність і диференційованість (для класів, де воно задається).

Поведінка учнів на уроці.

Активна розумова діяльність, рівень зацікавленості, дисциплінованості.

Цілеспрямованість і зосередженість уваги.

IV. Стиль роботи вчителя на уроці.

Засоби управління поведінкою учнів.

Контакт з учнями: вміння володіти класом, організовувати працю учнів, підтримувати дисципліну і підвищувати активність учнів.

Доступність викладу навчального матеріалу, вміння підібрати матеріал до різних видів роботи.

Робоче місце вчителя.

Оцінка професійних рис вчителя, який проводить урок:

Рівень прояву його специфічних професійних якостей: здатність володіти собою, знання методики навчання освітньої галузі (галузей), вміння оцінювати як психологічні особливості учнів, так і їх навчальні досягнення, уважне, тактовне, доброзичливе, вимогливе ставлення до учнів.

Результати уроку.

Досягнення мети.

2. Якість засвоєння нового матеріалу.

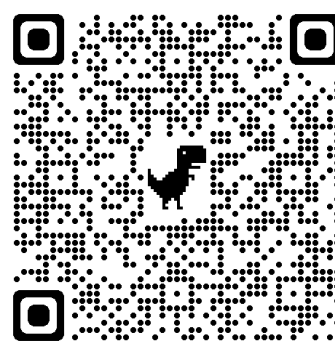
3. Позитивні і негативні сторони уроку та шляхи ліквідації недоліків.

7. Особливості проведення уроків під час дистанційного навчання

При проведенні уроків за змістом природничої та громадянської освіти в умовах дистанційного навчання у вашому закладі освіти, слід зробити таке:

1. З'ясувати, на якій платформі відбувається організація освітнього процесу (Human, Microsoft Teams, Google Classroom тощо) і опрацювати її інтерфейс, особливості комунікації з учнями та їхніми батьками. Це важливо для завантаження матеріалів до уроків, оцінювання робіт учнів, забезпечення зворотного зв'язку з батьками.

2. Переглянути платформи, які здійснюють навчально-методичний супровід авторської лінійки підручників ЯДС в умовах дистанційного навчання, та опрацювати зміст і методику проведення уроків за вашою темою. Наприклад, http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/

3. Опрацювати матеріали Всеукраїнської школи онлайн за темою вашого уроку за покликанням <https://m.youtube.com/playlist?list=PLFVSJgZgf7h83UIUkRcpJvgzatiouhdcC>

4. Розробити план-конспект уроку за звичайним зразком. Підготувати презентацію до нього з урахуванням санітарно-гігієнічних вимог для організації синхронної та асинхронної роботи учнів конкретного віку. Помістити туди відеоматеріали до уроку для трансляції або QR-коди сторінок, де вони розміщені.

5. Підібрати ресурс, за допомогою якого відбуватиметься он-лайн навчання (Google Meet, Zoom, Cisco Webex Meetings тощо), розібратися з особливостями трансляції вашої презентації та відеоматеріалів до уроку, можливістю організації групової та парної роботи учнів онлайн.

6. Доцільним для групової та парної роботи є використання онлайн-дошок. Наприклад, Jamboard у Google Meet. Для цього заздалегідь помістіть у фрейми матеріали, з якими учні працюватимуть: карти, світлини гербарних зразків, колекцій тощо.

7. Контроль знань учнів можна здійснювати за допомогою тестування у додатках Google Forms, Kahoot! та інших.

8. Перелік сучасних джерел, доцільних для використання при підготовці до уроків

1. Атлас «Моя Україна». Київ, ДНВП «Картографія». 2015. 32 с.
2. Атлас. Природознавство з контурними картами до курсу «Я досліджую світ». Київ, ДНВП «Картографія». 2020. 16 с.
3. Атлас «Я досліджую світ» з контурними картами. Суспільство. Історія. Культура /Укл. Васютіна Т.М. Київ, ДНВП «Картографія». 2021. 18 с.
4. Васютіна Т., Суюндукова Ю. Формування ціннісних орієнтацій в учнів 1-го класу у процесі ранкових зустрічей. *Початкова школа і сучасність*. 2019. № 5. С – 3-8.
5. Васютіна Т., Іщук І., Остроух В.І. Дидактичні можливості атласу з природознавства до курсу «Я досліджую світ» (1-2 клас) для навчання молодших школярів. *Початкова школа*. 2019. № 5. С. 38-42. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/DocDescription?doc_id=676136
6. Васютіна Т.М., Саєнко Ю.О. Методика організації роботи учнів 1-го класу з картографічними посібниками в процесі вивчення курсу «Я досліджую світ». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 36. Том 1. С. 239 – 244. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_1/40.pdf DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-38>
7. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://m.youtube.com/playlist?list=PLFVSJgZgf7h83UIUkRcpJvgzatiouhdcC>
8. Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. (2017) Посібник для вчителя для реалізації наскрізної тематичної лінії «громадянська відповідальність» в оновлених шкільних програмах для 5–9-х класів / Рафальська М. , Боярчук О. , Герасим Н. та ін. Європейський центр ім. Вергеланда. Київ, 2017. 136 с.
9. Громадянська освіта та методика її навчання: Підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / За загальною редакцією Т. В. Бакка, Т. В. Мелешенко. К.: УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/29454>
10. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
11. Досліди та експерименти для 1 класу. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijna-skarbnichka/doslidi-ta-eksperimenti-z-ditmi>
12. Живемо в демократії. URL: <https://docsu.in.ua/dlya-uchyteliv/>
13. Зростаємо в демократії. Плани уроків для початкових класів з освіти для демократичного громадянства та прав людини (ОДГ/ОПЛ) / [В. Вайдінгер, Р. Голлоб] / Під заг. ред. Р. Голлоб, П. Крапф та ін.; пер. з англ. та адапт. О. В. Овчарук; заг. ред. укр. версії Н. Г. Протасова. К: НАДУ, 2011, 154 с.
14. Матеріали до підручників «Я досліджую світ» (Воронцова Т. Та ін.). URL: <http://autta.org.ua/ua/>

- 15.Методика навчання ЯДС 1-2 клас. URL:
<https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/index.html>
- 16.Методична підтримка. 2 клас. URL:
<https://nataliyakvartyk.wixsite.com/yadoslidzhyu>
- 17.Мультизнайка інформація для 1-2 класу. URL:
<https://youtube.com/channel/UC1cScP6bvmeKwO1jC1f5dhg>
- 18.Олефіренко Т., Матвієнко О., Васютіна Т., Золотаренко Т. Основи організації дистанційного та змішаного навчання у закладах вищої та початкової освіти. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2022. 145 с.
- 19.Особиста сторінка автора підручника ЯДС. Большакова І. URL:
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=688514661507252&id=100010461726969
- 20.Особиста сторінка автора підручника ЯДС. Воронцова Т. URL:
<https://www.facebook.com/Tetyana.Vorontsova>
- 21.Підручники з ЯДС. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>
- 22.Птахи України. URL:
<https://www.facebook.com/groups/314374912088175/?ref=share>
- 23.Робочі зошити для учнів. URL: <https://detmir.com.ua/product/474920/>
<https://detmir.com.ua/product/462920/>
- 24.Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу / Під заг. ред. Біб'юк Н. М., Араджионі М. А. К.: ФОП «Парашин К. С.», 2018. 880 с.
25. Розвиток громадянських компетентностей в Україні. URL:
<https://www.facebook.com/doccuUA/>
<https://www.facebook.com/groups/doccuinua/?ref=share>
- 26.Розробки онлайн-уроків модератора групи «Хочу вчитись» Н. Верзан. URL:
https://youtu.be/yV_wKhJtnuA
- 27.Тваринний світ України. URL:
<https://www.facebook.com/groups/tvarynnyu.svit.ukrayiny/?ref=share>
- 28.Типова освітня програма для початкової школи. URL:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
- 29.ЯДС-творча майстерня. URL:
https://youtube.com/channel/UCvgCl_8fEnoPN9yqUpOxulg
- 30.<https://www.liveworksheets.com/kj1501873xp>
- 31.<https://learningapps.org/user/%D0%AF%D0%94%D0%A1%201%20%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81?displayfolder=1972774>
- 32.<https://vsimpptx.com/> (презентації)
- 33.<https://naurok.com.ua/> (тести)
- 34.<https://vseosvita.ua/> (тести)
- 35.<https://miyklas.com.ua/>
36. <https://svitdovkola.org/metodic/ik4>
37. Youtube.com (канал Kozak TV)

Методичні рекомендації до проведення уроків за змістом соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі

1. Загальна характеристика освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна»

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвиток самостійності через особисту ідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, добробуту та сталого розвитку.

Здобувач освіти:

дбає про особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту;

визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики;

виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту.

2. Аналіз освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» відповідно типових програм освітньої галузі

Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя початкових класів відбувається

Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища, коли майбутній вчитель повинен бути здатним:

1. Організовувати безпечне освітнє середовище з урахуванням правил правил, вживати заходів щодо запобігання та протидії булінгу, різним проявам насильства серед учнів та інших учасників освітнього процесу, використовувати та інтегрувати в освітній процес здоров'язбережувальні засоби та ресурси;

2. Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, гігієни та санітарії, створювати умови для збереження психічного здоров'я учнів;

3. Планувати освітній процес з урахуванням принципів здорового та безпечного способу життя; використовувати методики та технології організації активного та безпечного дозвілля учнів, формуючи стійкий інтерес та позитивну мотивацію до особистої гігієни та активного фізичного відпочинку; здатність зберігати особисте психічне та фізичне

здоров'я під час професійної діяльності, здійснюючи профілактичні заходи та дотримуючись санітарних правил і норм, використовуючи методики зміцнення здоров'я та запобігання захворюванням, а також дотримання режиму харчування та режиму навчання без перевантажень;

4. Надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу (за потреби), враховуючи зовнішні ознаки погіршення фізичного стану людини, отримання травм та враховуючи правила надання домедичної допомоги.

3. Загальні методичні рекомендації студенту щодо підготовки до уроку

Враховуючи, що галузь «Соціальна і здоров'язбережувальна» є інтегральною, ми можемо надати певні методичні рекомендації щодо підготовки до уроків. Зокрема:

- Учитель виступає, насамперед, як організатор навчальної пізнавальної діяльності учнів, як їх помічник і консультант. Він організовує діяльність учнів із пошуку інформації, узагальнення способів дії.
- Чільне місце у реалізації інтегрованого курсу відводиться творчим завданням, які передбачають застосування знань у незнайомій ситуації (включають вправи з елементами пошукової й дослідницької діяльності, з елементами творчості).
- Актуальним є співпраця між учителем та учнем, велика увага до мотивації, діяльності школярів.
- Вільне спілкування між учнями у процесі навчальної роботи, організується колективна навчальна діяльність, що сприяє соціальній комунікації.
- Рекомендовано залучати учнів до участі у різноманітних творчих проєктах, що створює умови для їхнього особистісного розвитку. Кінцевим продуктом творчого проєкту можуть бути малюнок, журнал, газета, екологічний знак, лепбук, постер, збірка, колективний колаж, тощ.
- Сучасні підходи не виключають міжпредметних уроків, проведених двома-трьома вчителями з різних навчальних предметів.
- Урок тісно пов'язаний з такими формами організації навчання, як екскурсії, польові практикуми, робота на екологічній стежці, у мікрозаповіднику.
- Властиве делегування учням частини функцій учителя, що може використовуватися учнями 3-4 класів: перевірка та оцінювання знань і вмінь, співставлення оцінки вчителя та самооцінки учня, елементи планування роботи.

4. Вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку

Орієнтовна схема плану-конспекту сучасного уроку

I. Пояснення теми уроку

Учитель висуває перед учнями проблему

II. Повідомлення цілей і завдань

Спільно з учнями чітко формулює тему, мету, завдання уроку за

навідними запитаннями

III. Планування

Спільне планування за зразком (пам'яткою)

IV. Практична діяльність учнів

Диференційований підхід спільно з груповими методами підготовки

V. Здійснення контролю

Виробити критерії перевірки спільно з учнями (алгоритми перевірки)

VI. Здійснення корекції

За виявленими утрудненнями учнів можуть заповнюватися листи самооцінки

VII. Оцінювання учнів

Заповнення листів самооцінки за обраними критеріями з увагою до об'єктивності оцінювання

VIII. Підсумок уроку

Рефлексія (ініціатива виходить від учня)

5.Схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку

Схема самоаналізу уроку

1. Характеристика реальних навчальних можливостей учнів, врахування особливостей дітей при плануванні уроку.
2. Місце уроку в темі, розділі курсу, його тип.
3. Завдання уроку, їх взаємозв'язок.
4. Обґрунтування раціональності обраної структури уроку для реалізації завдань уроку. Доцільність і раціональність опитування, вивчення нового матеріалу, закріплення, домашнє завдання, розподіл часу на кожному з етапів уроку, логічний перехід між етапами уроку.
5. Акцентування уваги на основних поняттях, ідеях, положеннях, фактах на уроці, вибір головного.
6. Доцільність методів навчання на уроці.
7. Різноманітність форм роботи з учнями при поясненні нового матеріалу, здійснення диференційованого підходу до учнів.
8. Здійснення контролю засвоєння знань, умінь і навичок, ефективність дібраних форм і методів.
9. Працездатність школярів в час уроку.
10. Психологічна атмосфера на уроці, спілкування з учнями.
11. Раціональне використання часу на уроці.
12. Чи вдалося повністю реалізувати поставлені завдання? Якщо не вдалося, то які і чому?

Загально-дидактична схема аналізу уроку (за О.Я.Савченко)

1. Готовність класу до уроку.
2. Визначення теми і мети уроку, їх відповідність програмним вимогам.
3. Загальна відповідність фактичного змісту уроку його меті.
4. Організація навчальної діяльності школярів на уроці.
5. Режим навчальної праці на уроці (розподіл часу, чергування різних видів

діяльності як за змістом, так і за формою сприймання; засоби попередження втомлюваності учнів; концентрація уваги).

6. Оцінка структури уроку та якісна характеристика його окремих етапів.
7. Мотиваційний мікроклімат уроку (загальна атмосфера спілкування, якість мовлення вчителя, стимулювання дітей до праці, спостережливість, вміння підтримувати дитячу думку).
8. Загальна оцінка результативності уроку.

6. Особливості проведення уроків під час дистанційного навчання

1. Організація освітнього процесу обов'язково здійснюється з дотриманням вимог щодо захисту персональних даних, а також санітарних правил і норм щодо формування розкладу навчальних занять, вправ для очей та постави, безперервної тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання, часу для виконання домашніх завдань тощо.
2. Враховуючи карантинні обмеження, часто використовувати вправи, що впливають на покращення психоемоційного стану та налаштування дітей на формування мотивації та досягнення успіху у навчанні. Такими є: елементи музикотерапії, арт-терапії, кольоротерапії, вправ-енерджайзерів та інші.
3. Враховувати періоди працездатності учнів початкової школи: розподіл інтенсивності розумової діяльності, ранжування навчального матеріалу за ступенем складності, новизни, актуальності.

7. Перелік сучасної літератури, доцільної для використання при підготовці до уроків.

1. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Перший цикл навчання: 1-2 класи: Навч.-метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 128 с.

2. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Другий цикл навчання: 3-4 класи: Навч.-метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 80 с.

3. Ващенко О.М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: Навч. метод. посібник / О.М. Ващенко, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова та ін. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. 192 с.

4. Ващенко О., Свириденко С. Оздоровча робота на ГПД: методичний порадник. Початкова освіта. 2008. № 8. С. 3-11.

5. Воронцова Т. В. Я досліджую світ: Посібник для вчителя з інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у двох частинах) / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Хомич О. Л., та ін. Ч.1. К.: Алатон, 2018. 432 с.

6. Електронний ресурс. URL:
http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/

7. Крамаренко А.М., Крамаренко Д.М., Проха І.С., Шмалько О.М. Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі початкової школи. Сучасні здоров'язбережувальні технології: колект. монографія/за заг. ред. проф. Ю.Д. Бойчука. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. С. 440-446.

8. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

9. Сайт дистанційної освіти. Електронний ресурс. URL: <https://sites.google.com/view/3classdoslidjuyu/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0?authuser=0>.

10. Я досліджую світ. Методичні матеріали та конспекти уроків. Нова українська школа. URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/world/index.html>

Зразки конспектів уроків

Конспект уроку для 1 класу за підручником Т. Воронцової «Я досліджую світ».

Тема. Здоров'я і хвороби.

Мета. Ознайомити учнів з ознаками здоров'я і хвороби, пояснити небезпеку вживання ліків без дорослих.

Результати навчання

Наприкінці заняття учні:

- називають ознаки здоров'я і хвороби;
- розповідають, що впливає на здоров'я людини;
- називають, до кого потрібно звернутися, якщо захворів;
- пояснюють, чому важливо дотримуватися режиму дня.

Обладнання і матеріали: Класна дошка і кольорова крейда або фліпчарт і фломастери. Комп'ютер, доступ до інтернету, мультимедійний проектор (бажано).

Що підготувати заздалегідь

- Роздрукувати та розрізати Додаток 1 у потрібній кількості та Додаток 2 у 3-х екземплярах.

Рекомендації щодо організації освітнього простору

- Ранкове коло, підсумкові завдання виконують у загальному колі: всі сидять на стільчиках, на килимку або стоять.
- Решту вправ теж можна проводити в колі або за столами (на розсуд учителя).

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН УРОКУ

Ранкове коло 7 хв

Бесіда «Ознаки здоров'я» 3 хв

Робота в парах 3 хв

Руханка «Якщо весело живеться...» 3 хв

Робота у групах 12 хв

Підсумкові завдання 7 хв

Усього тривалість 35 хв

Ранкове коло (зворотний зв'язок, вступ до теми, знайомство)

1. Зворотний зв'язок із минулим заняттям.

Запитайте дітей: «Про що ми говорили на минулому уроці?» Вислухайте їхні відповіді, підсумуйте сказане: «На минулому уроці ми малювали неіснуючу тварину».

2. Оголосіть тему уроку: «Сьогодні ми будемо говорити про наше здоров'я, про те, як зміцнити його. Ще ви дізнаєтеся про режим дня».

3. Вправа на знайомство. Запропонуйте учням по черзі продовжити речення: «Мене звати.... Коли я здоровий, то люблю...»

Бесіда «Ознаки здоров'я» (ознайомити з ознаками хвороби)

Слово вчителя: «Коли людина здорова, у неї нічого не болить, вона добре спить уночі, в неї чудовий апетит і гарний настрій. Вона з легкістю виконує свою роботу, а після цього активно відпочиває».

Попросіть дітей розповісти, як вони почувалися, коли хворіли. Нагадайте дітям ознаки хвороби:

- слабкість;
- поганий сон;
- відсутність апетиту;
- поганий настрій;
- температура;
- біль.

Підсумуйте: «Якщо ви відчуваєте біль, слабкість чи нудоту, негайно скажіть про це дорослим. У школі ви можете звернутися до вчителя, медичного працівника, а вдома зверніться до батьків».

Робота в парах (ознайомити дітей з ознаками здоров'я)

Об'єднайте учнів у пари. Запропонуйте учням показати своєму напарникові пантомімою одну з ознак здоров'я, зображених у підручнику на с. 98. Інший учень у парі повинен відгадати.

Ознаки здоров'я:

- міцний сон;
- добрий апетит;
- працездатність;
- гарний настрій;
- енергійність.

Запитання для обговорення:

- Яку ознаку здоров'я вам вдалося найлегше відгадати?

Руханка «Якщо весело живеться...»

Запропонуйте учням повторювати рухи за персонажами відео.

Робота у групах (ознайомити з особливостями режиму дня)

Слово вчителя: «Для того щоб бути здоровими, кожен повинен самостійно піклуватися про свій організм. Потрібно правильно харчуватися, займатися фізкультурою. А ще корисно прокидатися та лягати спати в однаковий час. Це і є режим дня».

Об'єднайте дітей у три групи: «Ранок», «День», «Вечір» за допомогою

картинок з Додатка 1. Завдання для груп: користуючись малюнком у підручнику на с. 99, розіграти сценку про те, що діти роблять уранці, вдень, увечері. Решта учнів мають відгадати, що показують їхні однокласники.

Запитання для обговорення:

- Що повинні люди робити вночі? (Спати.)
- О котрій годині потрібно лягати спати першокласникам? (О 21 годині.)

Підсумкове завдання (зворотний зв'язок, рефлексія, релаксація)

1. Практична робота. Роздайте учням у 3-х групах, які утворилися, малюнки з Додатка
2. Запропонуйте групам розглянути малюнки і розташувати їх у відповідній послідовності.

Запитання для обговорення:

- Як зміниться режим дня цих дітей на вихідних? (Вони не йтимуть до школи, обідатимуть удома.)

2. Пограйте з учнями у гру. Якщо ви називаєте ознаку здоров'я, учні мають плеснути в долоні. Якщо ви називаєте ознаку хвороби – учні не плескають у долоні.

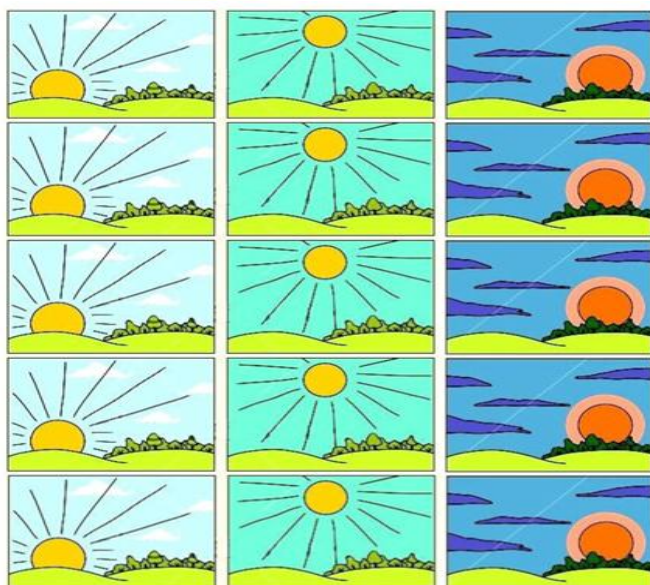
Ознаки здоров'я і хвороби:

- відсутність апетиту;
- міцний сон;
- добрий апетит;
- температура;
- біль;
- працездатність;
- поганий сон;
- енергійність;
- слабкість;
- гарний настрій.

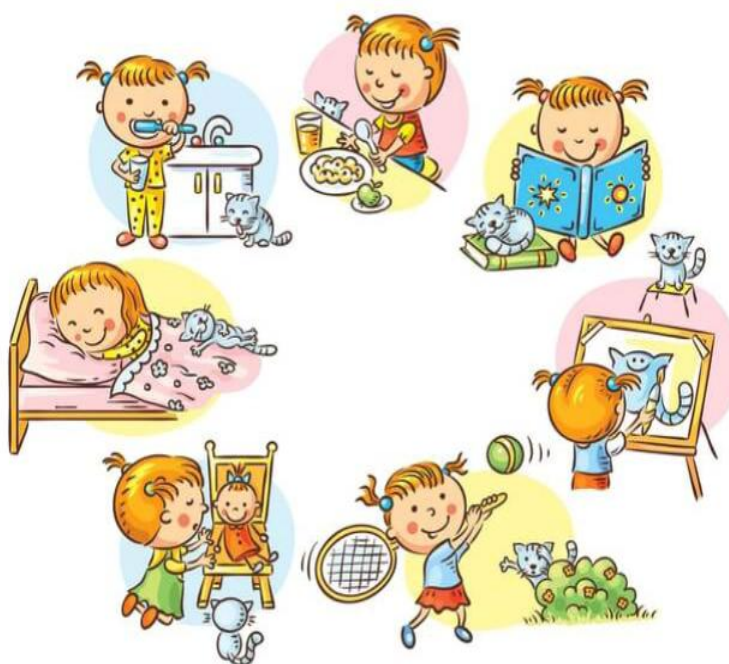
Попросіть дітей принести на наступне заняття обведений олівцем чи маркером мокрий відбиток стопи на аркуші А4.

ВІДЕО ДО УРОКУ. <https://tinyurl.com/j68n6bfp>

Додаток 1

Додаток 2

Тема. Корисні та шкідливі звички

Мета. Ознайомити учнів із поняттям «звичка», формувати вміння розпізнавати корисні та шкідливі звички.

Результати навчання

Наприкінці заняття учні:

- розпізнають корисні та шкідливі звички;
- пояснюють, чому потрібно дотримуватися корисних звичок.

Обладнання і матеріали

- Класна дошка і кольорова крейда або фліпчарт і фломастери.
- Комп'ютер, доступ до інтернету, мультимедійний проектор (бажано).

Що підготувати заздалегідь

- Роздрукувати додаток 1 за кількістю учнів у класі.
- Роздрукувати і розрізати на частини додатки 2-4.

Рекомендації щодо організації освітнього простору

- Ранкове коло, підсумкові завдання виконують у загальному колі: всі сидять на стільчиках, на килимку або стоять.
- Решту вправ теж можна проводити в колі або за столами (на розсуд учителя).

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН УРОКУ

Ранкове коло 7 хв

Робота з підручником 6 хв

Робота в групах «Корисні та шкідливі звички» 8 хв

Руханка «Якщо весело живеться...» 2 хв

Вправа «Корисно чи шкідливо?» 10 хв

Підсумкові завдання 5 хв

Усього тривалість 40 хв

Ранкове коло (зворотний зв'язок, вступ до теми, знайомство)

1. Привітання «Усмішка з бантиком».

Слово вчителя: «Який сьогодні день, похмурий чи світлий і сонячний?

Який настрій викликає у вас така погода? А знаєте, що треба зробити, щоб покращився настрій, щоб на душі було тепло і спокійно? Давайте зараз створимо усмішку, яка залишиться з нами протягом всього дня і покращить наш настрій. Усміхаємося, подумки розтягуємо кутики губ, усміхаючись ще ширше, уявно розтягуємо нашу усмішку аж до маківки і потім уявляємо, що зав'язуємо на голові гарний бантик, який протягом дня триматиме нашу «усмішку», даруючи веселий та радісний настрій».

2. Зворотний зв'язок із минулим тематичним тижнем. Запитайте дітей: «Про що ми говорили минулого тижня?» Вислухайте їхні відповіді, підсумуйте сказане: «Ми говорили про безпеку дорожнього руху, вчилися користуватися навігаторами».

3. Актуалізація теми тижня, знайомство та робота в парах «Бережемо здоров'я»:

- Слово вчителя: «Впродовж цього тижня ви будете вивчати тему "Бережемо здоров'я". Ми розпочнемо її вивчення з тематичного знайомства, під час якого дізнаємося, що ви вже вмієте робити для того, щоб бути здоровими».

- Роздайте кожному учню додаток 1.

- Запропонуйте дітям заповнити аркуш, поставивши знак «+» у відповідних клітинках.

- За наявності часу обговоріть важливість кожної дії для збереження здоров'я.

- Після того як учні завершать виконувати завдання, запропонуйте дітям вільно рухатися класною кімнатою, порівнюючи свої відповіді з відповідями однокласників.

- Попросіть дітей об'єднатися в пари з кимось із тих учнів, з ким вони мають більше, ніж 5 спільних відповідей, та обговорити в парах, що ще вони можуть робити, щоб бути здоровими.

- Вислухайте учнів, які хочуть висловити свою думку (бажано хоча б по одному учню з кожної пари).

Підсумуйте: «Цього тижня ви дізнаєтеся ще більше про способи збереження здоров'я (наведіть приклади з відповідей учнів — здорове харчування, відпочинок на природі, гарний настрій та ін.).

Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, що таке звички, дізнаємося, як звички можуть впливати на здоров'я».

Робота з підручником. Запропонуйте учням прочитати текст у підручнику на с.23.

Запитання для обговорення:

- Що таке звичка?
- Які звички є корисними для здоров'я?

- Які звички шкодять здоров'ю?
- Що ви можете порадити людині, яка хоче бути здоровою?

Підсумуйте: «Щоб бути здоровим, треба мати корисні звички, а від шкідливих — позбутися».

Робота в групах «Корисні та шкідливі звички»

1. Роздайте кожному учню шматок пазла (додаток 2).
2. Запропонуйте дітям об'єднатися у 4 групи відповідно до кольору пазла («сині», «жовті», «рожеві», «зелені»).
3. Попросіть дітей скасти пазли, прочитати прислів'я, яке утворилося, та розказати про те, як вони розуміють його значення.

Руханка «Якщо весело живеться...» <https://tinyurl.com/y6muy9na>

Вправа «Корисно чи шкідливо?»

1. Роздайте кожній групі учнів по одному комплекту зображень з додатків 3 і 4.
2. Запропонуйте дітям розподілити картки із зображеннями звичок (додаток 4) на дві групи, в залежності від того, є вони корисними чи шкідливими.
3. Якщо у дітей виникають сумніви щодо користі або шкоди тієї чи іншої звички, додатково обговоріть вплив цієї звички на здоров'я.
4. За наявності часу попросіть дітей розказати, які з корисних звичок, про які йшла мова у вправі, вони мають.

Підсумкові завдання (зворотний зв'язок, рефлексія, релаксація)

1. Вправа «Відкритий мікрофон».

Запропонуйте учням по черзі поділитися враженнями від цього уроку, розказати, що їм найбільше сподобалося.

2. Запропонуйте дітям стати в коло, взятися за руки і разом сказати: «Ми бережемо здоров'я, ми — молодці!».
3. Запропонуйте учням поаплодувати собі та один одному за гарну роботу протягом уроку.

БЕРЕЖЕМО ЗДОРОВ'Я

Прочитай назви дій, які допомагають зберегти здоров'я.

Постав «+» у клітинці, якщо ти вже вмієш робити це самостійно.

робити ранкову зарядку

мити посуд

вмиватися

обирати одяг відповідно до погоди

чистити зуби

переходити дорогу на перехресті

розчісувати волосся

планувати відпочинок у вихідний день

мити руки

подарувати листівку, зроблену власноруч

складати портфель

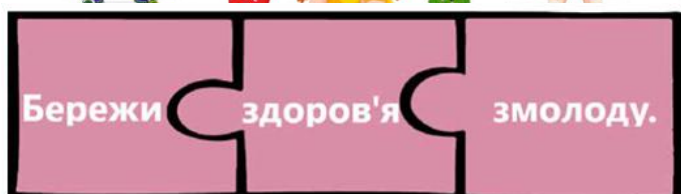
сортувати сміття

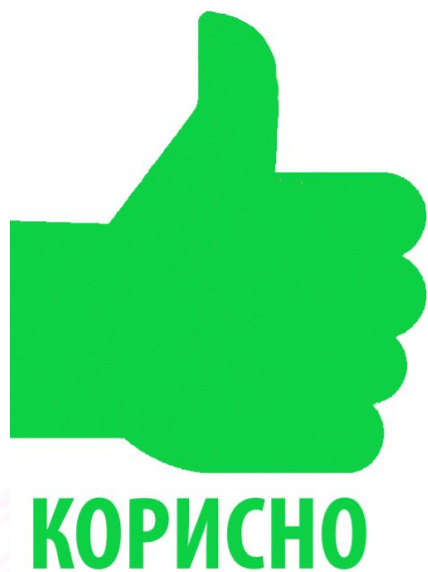
провітрювати кімнату

Додаток 2

Додаток 3

ШКІДЛИВО

Додаток 4

Конспект уроку для 3 класу за підручником Т. Гільберг «Я досліджую світ».

Тема: Як харчування впливає на здоров'я людини.

Мета: формувати в учнів знання про повноцінне харчування, як обов'язкову умову збереження і зміцнення здоров'я; вчити визначати продукти харчування багаті на вітаміни; виховувати навички культури і гігієни правильного харчування, бережного ставлення до власного здоров'я та прагнення вести здоровий спосіб життя.

Обладнання: презентація, зошит на друкованій основі, підручник.

Література: підручник «Я досліджую світ» 3 клас, 2 частина, Тетяна Гільберг; зошит на друкованій основі.

Тип уроку: комбінований, вивчення нового матеріалу

Хід уроку:

I. Організація класу

1. Привітання

Вже дзвінок нам дав сигнал:

Працювати час настав!

Тож і ви часу не гайте,

Працювати починайте!

Щоб урок минув не марно,

Вам сидіти треба гарно.

Не крутитись на уроках,

Як папуга чи сорока.

Доброго дня! Мене звати Тетяна Олександрівна і сьогодні урок «Я досліджую світ» проведу у вас я.

2. Емоційне налаштування

Хто прийшов із гарним настроєм помахайте ручкою своїм однокласникам! Хто чує мене кивніть головою. Хто бачить мене моргніть очима 3 рази. Хто веселий – усміхніться. В кого гарний настрій покажіть «Лайк» (великий палець вгору). Кому подобається ходити до школи поплескайте три рази у долоні.

II. Спостереження за навколишнім світом

Гра "Мікрофон"

- Яка зараз пора року? (весна)
- Який місяць? (березень)
- Яке число? (23)
- Що ви про це число можете сказати? (двоцифрове)
- Яке вчора було число? (22)
- А це число яке? (двоцифрове)
- Який сьогодні день тижня? (вівторок)
- Тепло чи холодно надворі?
- Чи були сьогодні протягом дня опади?
- Які дерева вам зустрілись, коли ви йшли до школи? В якому вони стані? Чи є в них листочки?
- Які зелені дерева вам зустрілися? (ялинка, сосна)

- А чи бачили ви пташок? Яких? (снігурі, горобці, синички)
- Якщо ви були б в лісі, яких тварин ви б побачили? (лисиця, заєць, вовк)
- Яку роботу люди виконують навесні? (годують тварин, працюють на городі, в садах)

Молодці! Продовжуйте спостерігати, а ми рухаємось далі.

III. Актуалізація опорних знань

Бесіда

- Яку тему ми з вами вивчали на минулому уроці? (Правила безпеки в школі, в побуті, громадських містах. Як уникнути натовпу)
- Що таке громадські місця? (Це місця, якими користується громада або люди)
- Які громадські місця ви знаєте? (театр, магазин, пошта, ринок, банк, музей, виставка)
- А як слід себе поводити в таких місцях? (відповіді дітей)

Так, мої ви розумнички! Бачу, що ви були дуже уважними на уроці.

А для того, аби дізнатися тему сьогоднішнього уроку вам слід розгадати ребус:

IV. Повідомлення теми і мети уроку

Отже, тема нашого сьогоднішнього уроку звучить так: «Як харчування впливає на здоров'я людини». На сьогоднішньому уроці ми поговоримо з вами про одну з головних складових здорового способу життя – правильність харчування. Будемо вчитися вибирати корисну їжу для здоров'я. Нові знання використовуватимемо для того, щоб не хворіти, почувати себе бадьорими, сильними, підтягнутими, стрункими і красивими.

V. Вивчення нового матеріалу

Розповідь з елементами бесіди. Робота з підручником

- Як називають прийом їжі ранком, удень і ввечері?
- Чи є у вас улюблена страва?
- Скільки разів на день ви їсте?
- Якій їжі передаєте перевагу?

Харчування так само, як і рухова активність, істотно впливає на здоров'я, працездатність і тривалість життя людини. Ще в давнину люди помітили, що через неправильне харчування діти погано ростуть і розвиваються, дорослі хворіють, швидко втомлюються і погано працюють.

Правильне та здорове харчування – запорука здоров'я кожної людини. Обіди на ходу, всухом'ятку, пізній прийом їжі, недоїдання або переїдання є ознаками неправильного харчування. Це негативно впливає на самопочуття: може бути здуття, нудота, тяжкість у шлунку, порушення апетиту тощо . Усе це дає відчуття дискомфорту.

Дуже важливо стежити за якістю, кількістю і часом прийому їжі.

Рекомендовано їсти невеликими порціями до 5 разів на день. Потрібно чергувати основну їжу з перекусами.

(самостійно прочитайте останні 2 абзаци на ст. 76 нашого підручника, але читайте уважно, тому що слід буде відповідати на питання)

Фізкультхвилинка (20 хв уроку)

Первинне закріплення (бесіда)

- Що люди помітили ще в давнину? (Ще в давнину люди помітили, що через неправильне харчування діти погано ростуть і розвиваються, дорослі хворіють, швидко втомлюються і погано працюють.)
- Що є ознаками неправильного харчування? (Обіди на ходу, всухом'ятку, пізній прийом їжі, недоїдання або переїдання є ознаками неправильного харчування.)
- А що таке здорове харчування? (Це харчування, яке забезпечує здоров'я людини)
- А за чим дуже важливо стежити? (Дуже важливо стежити за якістю, кількістю і часом прийому їжі.)
- Коли має бути останній прийом їжі? (Останній прийом їжі має бути не пізніше ніж за 3 години до сну)
- Чи має велике значення атмосфера в якій ми їмо? (Так)
- А чи подобається вам їсти в компанії?
- У чому відмінність, коли ви їсте наодинці і поруч з рідними або друзями?

Їжте з іншими, коли це можливо. Вживання їжі з іншими людьми має емоційні переваги.

Їда перед телевізором або комп'ютером чи з книжкою часто призводить до безглуздового переїдання.

Після їди корисна спокійна прогулянка, а от активно займатися спортом – неприпустимо.

Завжди слід пам'ятати, що ваше самопочуття і зовнішній вигляд безпосередньо залежать від якості і кількості їжі, яку ви вживаєте.

VI. Закріплення вивченого матеріалу

Робота в зошитах на друкованій основі

VII.

Підсумок уроку

Гра «Так чи ні» (якщо так – плескайте в долоні, якщо ні – руки навхрест)

1. Перед сном добряче треба наїстися. (Ні)

2. В день слід їсти до 5 разів, але невеликими порціями.(Так)
3. Після прийому їжі піду спокійно прогуляюся. (Так)
4. Перед виходом в спортзал добряче наїмся (Ні)
5. Через неправильне харчування діти погано ростуть і розвиваються, дорослі хворіють, швидко втомлюються і погано працюють (Так)
6. Харчування так само, як і рухова активність, не впливає на здоров'я, працездатність і тривалість життя людини. (Ні)

Бесіда

- Яку тему ми вивчали на уроці? (Як харчування впливає на здоров'я людини)
- Що таке здорове харчування? (Це харчування, яке забезпечує здоров'я людини)
- Скільки разів на день треба їсти? (до 5 разів, але невеликими порціями)

VIII. Домашнє завдання

ст. 76-77 читати, переказувати батькам. Вміти дати відповіді на запитання в кінці теми. Робота в зошиті (якщо не встигли в класі)

Тема. Історія боротьби з епідеміями

Мета. Ознайомити учнів з поняттям «епідемія», вірус. Поглибити знання учнів про важливість вакцинації.

Результати навчання

Наприкінці заняття учні:

розповідають про досягнення українських вчених Володимира Хавкіна та Іллі Мечникова;

демонструють обізнаність у боротьбі проти вірусних захворювань.

Обладнання і матеріали

Класна дошка і кольорова крейда або фліпчарт і фломастери.

Комп'ютер, доступ до інтернету, мультимедійний проектор (бажано).

Що підготувати заздалегідь

Роздрукувати Додаток 1.

Ножиці, клей, кольорові олівці або фломастери, нитка з голкою, канцелярський ніж (за наявності часу).

Рекомендації щодо організації освітнього простору

Ранкове коло, підсумкові завдання виконують у загальному колі: всі сидять на стільчиках, на килимку або стоять.

Решту вправ теж можна проводити в колі або за столами.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН УРОКУ

Ранкове коло 4 хв

Робота з підручником 6 хв

Перегляд і обговорення відео про Володимира Хавкіна та Іллю

Мечникова 15 хв

Руханка 4 хв

Бесіда «Захист від вірусів» 5 хв

Підсумкові завдання 6 хв

Усього тривалість 40 хв

Ранкове коло (зворотний зв'язок, вступ до теми, знайомство)

1. Привітайтеся з учнями. Зворотний зв'язок із попереднім заняттям. «Про що ми говорили на минулому уроці?» Вислухайте відповіді, підсумуйте сказане: «Так, ми говорили про винаходи в галузі медицини, про видатних медиків, які зробили визначні відкриття».
2. Знайомство. Учні по черзі називають, що для них означає бути здоровими.
3. Оголошення теми уроку. Скажіть, що однією зі складових здоров'я є відсутність хвороб і сьогодні вони будуть досліджувати, які українські вчені стали відомими на весь світ завдяки своїм відкриттям та повторять, що потрібно робити, щоб не заразитися хворобами.

Робота з підручником

1. Слово вчителя: «Наш організм можна уявити, як фортецю, яка має міцний захист – імунну систему. Коли в організм проникають різні вороги — хвороботворні бактерії, віруси — імунітет починає з ними боротися. Вчені й досі досліджують імунітет людини, щоб зрозуміти, як він бореться з хворобами».
2. Запропонуйте учням прочитати інформацію у підручнику на с. 60.

ІСТОРІЯ БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЯМИ

У середні віки Європа потерпала від епідемії тактих інфекційних хвороб, як чума, віспа, холера. Епідемії швидко поширювалися, від них гине багато людей. Усе змінилося, коли науковці створили вакцини від цих інфекцій.

Після щеплення (введення вакцини) в організм людини виробляється антитіло — зброя імунітету проти збудників захворювання. Завдяки щепленню люди не хворіють або можуть перехворіти в легкій формі.

Першу вакцину від холери та чуми винайшов українець Володимир Хавкін. Іншим науковцем — Ілля Мечников — за досягнення у вивченні імунітету отримав найпрестижнішу нагороду — Нобелівську премію.

Володимир Хавкін
(1860—1930)

Ілля Мечников
(1845—1916)

• Перегляньте за QR-кодом і подивіться відео про Володимира Хавкіна. Обговоріть, чи змінилися ваші уявлення про необхідність щеплення і як саме.

• Подивіться відео про Іллю Мечникова та подивіться своїми враженнями.

60

3. Проведіть роботу зі словником і поясніть значення нових слів.

Епідемія — масове поширення інфекційної хвороби серед людей за короткий проміжок часу.

Імунітет — захисні сили організму. Допомагає боротися з інфекціями.

Щеплення — введення в організм вакцин, які захищають від небезпечних хвороб.

Запитання для обговорення:

- Які епідемії були у світі? (чума, віспа, холера)
- Що дає людині щеплення? (людина не захворіє або перехворіє в легкій формі)
- Хто розробив першу вакцину?

(Володимир Хавкін)

- За які заслуги Ілля Мечников отримав Нобелівську премію? (за досягнення у вивченні імунітету)

Перегляд і обговорення відео про Володимира Хавкіна та Іллю Мечникова (робота у групах)

Примітка: організуйте перегляд відео зручним для вас способом. Можна переглянути два відео і обговорити всім класом.

А можна об'єднати учнів у дві групи — одна група переглядає відео про Володимира Хавкіна, друга група переглядає відео про Іллю Мечникова. Потім групи презентують отриману інформацію класу і дають відповіді на запитання.

Група 1. Організуйте перегляд учнями відео про те, як Володимиру Хавкіну вдалося побороти холеру і чуму.

https://drive.google.com/drive/folders/1t_TAUHKsWw3srfRWGiLTfO1gl9ruurnT?fclid=IwAR0rvlVCmaSoFKWlOPOMqrVAXIM4lccp9gOf9Aw1ee6eKe7qcpXLf8MQTeE

Запитання для обговорення:

- Як себе поводи́ла герої́ня Холе́ра на початку відео? (спричиняла хвороби і смерті людей, не боялась нічого)
- Чому вона злякалась Володими́ра Хавкі́на? (бо він цікавився хворобами і хотів побороти холеру)
- Які незнайомі слова ви записали до бланку «Кінокритика»? Чи все тепер зрозуміло?
- Підійміть руки ті, хто порадили б подивитися це відео друзям/знайомим? Чому? (дайте слово 1—2 бажаними)
- Ті хто не підняв руку, чому б ви не порадили це відео? (дайте слово 1—2 бажаними)

Група 2. Організуйте перегляд відео про Іллю Мечникова.

Яким був Ілля Мечников в дитинстві? (любив навчатися, досліджувати нове)

- Як вчений винайшов фагоцитоз? (він вколов морську зірку колючкою троянди і побачив, що клітини імунної системи морської зірки атакували колючку троянди, намагаючись позбутися її)
- Яку нагороду отримав Ілля Мечников? (Нобелівську премію)
- Які незнайомі слова ви записали до бланку «Кінокритика»? Чи все тепер зрозуміло?
- Підійміть руки ті, хто порадили б подивитися це відео друзям/знайомим? Чому? (дайте слово 1—2 бажаними)
- Ті хто не підняв руку, чому б ви не порадили це відео? (дайте слово 1—2 бажаними).

Кінокритика

Назва відео: _____

Наскільки тобі сподобалося це відео?

Які слова були для тебе новими? _____

Напиши три речі, які ти дізнався/дізналася, подивившись це відео.

- _____
- _____
- _____

Чи порекомендуєш ти це відео своїм знайомим?

Моє ім'я _____

Дата _____

Руханка

Запропонуйте учням повторювати рухи, показані на відео.

<https://tinyurl.com/mr4323v7>

Бесіда «Захист від вірусів»

1. Слово вчителя: «Всі ви багато разів чули слово “коронавірус”. А чи знаєте ви що воно означає? Коронавіруси — це група вірусів, від яких людина може дуже сильно захворіти. Віруси — це крихітні, невидимі людському оку мікроорганізми. Їх можна побачити лише через електронний мікроскоп. Про коронавіруси відомо давно, а нещодавно в їхній сім'ї з'явився новий родич на

складне ім'я SARS-CoV-2, яке викликає інфекційну хворобу — коронавірусне захворювання. Вчені дослідили, як він передається від людини до людини, і розробили вакцини, які захищають від захворювання або від важкого перебігу хвороби. Щоб не захворіти не лише на коронавірус, а й на інші вірусні хвороби, потрібно дотримуватися правил особистої гігієни».

2. Подивіться відео «Дізнайся про свою силу» і обговоріть, що можуть робити діти, щоб допомогти боротися з вірусами

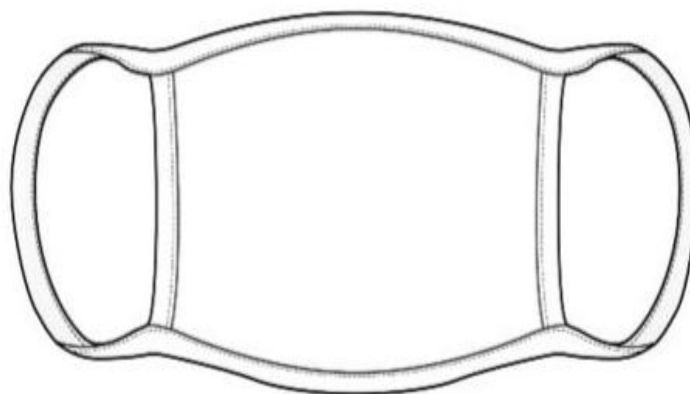
Підсумуйте: «Щоб бути здоровим потрібно дотримуватись правил особистої гігієни: мити руки з милом, не чіпати обличчя немитими руками, їсти домашню їжу».

Підсумкові завдання (зворотний зв'язок, рефлексія, релаксація)

1. Для чого використовується медична маска. Скажіть, що маска захищає ніс і рот власника від контакту з краплями, бризками та спреями, які можуть містити мікроби. А також захищає оточуючих від нього, якщо він хворий. Роздайте маски з Додатку 1 і попросіть написати на масці, що вони будуть робити, щоб уберегтися від захворювань. Учні по черзі зачитують написане.

2. Завершіть заняття оплесками та гарними побажаннями дітям на сьогоднішній навчальний день.

Додаток 1

Методичні рекомендації до проведення уроків фізкультурної освітньої галузі в початковій школі

1. Загальна характеристика освітньої фізкультурної галузі.

Метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учнів стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- добір фізичних вправ для підвищення рівня фізичної підготовленості; збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- усвідомлення ролі занять фізичними вправами для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить емоційне задоволення, гартування характеру, самовираження та соціальної взаємодії; формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

2. Аналіз освітньої галузі відповідно типової програми «Основи і методика викладання фізкультурної освітньої галузі»

Мета і завдання освітнього компоненту

Метою викладання освітнього компоненту «*Основи і методика викладання фізкультурної освітньої галузі*» є: підготовка майбутнього вчителя початкової школи до всебічного фізичного розвитку особистості; забезпечення формування кваліфікаційної компетентності майбутніх фахівців у збереженні та зміцненні здоров'я школярів: забезпечення широкої теоретичної та методичної підготовки студентів до професійної діяльності.

Завданням вивчення освітнього компоненту є оволодіння студентами знаннями, що будуть сприяти:

- формуванню комплексу вмінь і навичок щодо розвитку життєво необхідних рухових умінь і навичок в повсякденній та руховій діяльності учнів початкової школи;
- формуванню вмінь визначати зміст, організаційні форми та методи

освітнього процесу відповідно до загальних цілей фізкультурної освітньої галузі;

- розвитку вмінь моделювати систему діяльності учнів, що сприятиме формуванню в них ключових фізкультурних компетентностей;
- вихованню в молодших школярів активної позиції щодо зміцнення і збереження власного здоров'я, виконання життєво необхідних рухових дій.

3. Загальні методичні рекомендації студенту щодо підготовки до уроку.

1. Познайомтеся з вчителем фізичної культури, з режимом дня школи, зі спортивною базою школи;
2. Перегляньте уроки фізичної культури, проведені вчителем в початковій школі (клас за вибором).
3. Проаналізуйте та самі дотримуйтеся вимог запобіганню травматизму на уроках фізкультури. Проводьте інструктаж з правил техніки безпеки під час виконання фізичних вправ.
4. Дізнайтеся вчасно тему свого уроку, його місце в системі уроків по темі.
5. Визначте методичну літературу з теми уроку.
6. Визначте мету уроку, його структуру, основні етапи, місце проведення. Враховуйте, що на уроці вирішуються освітні, виховні та оздоровчі завдання.
7. Розробіть зміст уроку, доберіть матеріал і визначте методи та прийоми навчання на кожному етапі уроку, продумайте та сформулюйте завдання учням.
8. Розподіліть навчальний час на всі етапи уроку.
9. Передбачте чергування різних видів робіт дітей, складного і нескладного виконання рухових дій, правильне співвідношення між роботою під керівництвом вчителя і самостійною роботою учнів.

4. Вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку.

Ознайомтеся із запропонованим планом-конспектом уроку. Він є орієнтовним.

Урок з фізичної культури в 1 класі

Тема: Вправи для опанування навичками пересувань.

Завдання уроку: формувати навички пересування: ходьба, біг; сприяти розвитку рухових якостей (швидкість, спритність) та формуванню у дітей позитивної мотивації до занять; виховувати дисциплінованість, товарицькість, уважність.

Місце проведення: спортивна зала.

Обладнання та інвентар: програваач, каштани, паперове листя, іграшки, волейбольні м'ячі, обручі, конуси, маленькі мішечки, малюнки тварин, емблеми.

Хід уроку.

Частина уроку	Зміст уроку	Час	Організаційно-методичні вказівки
Підготовча	1. Шиккування в коло. - Посміхніться один одному.	1 хв.	Налаштувати учнів на краще

	<p>Посміхніться ви до мене, Посміхніться до гостей. Привітайтеся « Добрий день!» Хто здоровий, той сміється, Все йому в житті вдається. Він долає всі вершини, Це ж чудово для людини!</p> <p>2. Шиккування в шеренгу. Повідомлення завдань уроку. - Діти, ви чуєте, що це? (спів пташок). - Сьогодні у нас незвичайний урок і дуже цікавий, адже ми вирушаємо в подорож. І ця подорож лісовими стежками до «Лісової школи». Скажіть, а хто в лісі живе? А як рухаються звірята в лісі? Це роблять великі звірі, а маленькі лише вчаться. - Тож сьогодні на уроці ми будемо виконувати різні види ходьби, бігу, розвиватимемо швидкість та спритність в естафетах та пограємо в ігри. - До речі, директором «Лісової школи» є Мудра Сова, вона буде спостерігати за вами, а в кінці уроку скаже, хто самий швидкий та спритний. - Перш ніж вирушимо в подорож, повторимо</p> <p>3. Правила поведінки на уроці фізкультури. Я повторю правила, а ви мене доповнюєте. 1) На урок фізкультури учні повинні бути в ... (спортивній формі та спортивному взутті) 2) На гімнастичні снаряди без дозволу вчителя лазити ... (не можна) 3) Під час вправ один одному...(не заважати).</p>	<p>1 хв.</p> <p>2 хв.</p>	<p>сприйняття навчального матеріалу.</p> <p>Спрямувати увагу учнів на розв'язання завдань уроку.</p>
--	---	---------------------------	--

	<p>4) Слухати команди вчителя та ... (свисток).</p> <p>5) Якщо погано себе почуваш ... (скажи про це вчителю)</p> <p>- Тож, заплющіть очі і уявіть собі, що ми йдемо лісовою стежкою.</p> <p>4. Різновиди ходьби:</p> <p>- Діти, давайте подивимось, чи все в нашому лісі в порядку.</p> <p>Спину рівно ми тримаєм І в дорогу вирушаєм. Ми маленькі, мов мурашки. Ми, мов справжні чебурашки.</p> <p>- ходьба на носках (лисички) - на п'ятах (пінгвіни) - на зовнішній стороні стопи (медвежата) - у повному присяді (каченята)</p> <p>5. Різновиди бігу:</p> <p>- з високим підніманням стегна (олені); - з закиданням гомілок назад; - з оплеском (ловимо комарика)</p> <p>Шиккування в коло. Щоб у лісі різні перешкоди легко долати, Нам силу і спритність треба мати. Тож будьте уважні і вправи за ... починайте.</p> <p>6. Комплекс вправ ранкової гімнастики.</p> <p>1. В.П.- стійка ноги разом, руки внизу;</p> <p>1- руки вперед; 2- руки вгору, піднятися на носки; 3- руки в сторони; 4- В.П.</p> <p>2. В.П.- стійка ноги нарізно, руки на поясі;</p> <p>1- нахил голови вправо; 2- нахил голови вперед; 3- нахил голови вліво;</p>	<p>3 хв.</p> <p>3 хв.</p> <p>5 хв.</p> <p>6-8 р.</p> <p>6-8 р.</p>	<p>Слідкувати за правильною поставою. Вправи в русі поточковим методом.</p> <p>Слідкувати за правильною поставою.</p> <p>Темп середній.</p> <p>Плечі не піднімати.</p>
--	---	--	--

	<p>4- нахил голови назад.</p> <p>3. В.П.- стійка ноги нарізно, руки до плечей; 1- 4 – колові оберти зігнутими руками вперед; 5 -8 – колові оберти зігнутими руками назад.</p> <p>4. В. П.- стійка ноги нарізно, руки в сторони; 1-4- колові оберти прямими руками вперед; 5-8- колові оберти прямими руками назад.</p> <p>5. В.П.- стійка ноги нарізно ,права рука вгорі, ліва внизу; 1-2- ривкові відведення рук назад; 3-4- те саме, але зі зміною положення рук.</p> <p>6. В. П.- стійка ноги нарізно, руки перед грудьми; 1-2- відведення зігнутих рук назад; 3-4- відведення прямих рук назад.</p> <p>7. В.П.- стійка ноги нарізно, руки на поясі; 1-2- повороти тулуба вправо; 3-4- повороти тулуба вліво.</p> <p>8. В. П.- стійка ноги нарізно, ліва рука на поясі, права піднята вгору; 1-2- нахил тулуба вліво; 3-4- нахил тулуба вправо, але із зміною положення рук.</p> <p>9. В. П.- стійка ноги нарізно, руки вперед; 1- мах правою ногою до лівої кисті рук; 2- В. П. 3- мах лівою ногою до правої кисті рук; 4- В. П.</p> <p>10. В. П.- стійка ноги нарізно, руки вперед. Виконати 10 присідань.</p> <p>11. В. П.- стійка ноги разом, руки на поясі. Виконати 10 стрибків на правій нозі, 10 стрибків на лівій</p>	<p>6-8 р.</p> <p>4-6 р.</p> <p>4-6 р.</p> <p>6-8 р.</p> <p>6-8 р.</p> <p>6-8 р.</p> <p>6-8 р.</p> <p>6-8 р.</p> <p>6-8 р.</p> <p>10 р.</p> <p>30 р.</p>	<p>Темп середній.</p> <p>Руки в ліктях не згинати.</p> <p>Руки в ліктях не згинати.</p> <p>Темп середній.</p> <p>Темп середній.</p> <p>Нахил чітко в сторону.</p> <p>Ноги в колінах не згинати.</p>
--	---	---	---

	<p>нозі, 10 стрибків на двох ногах. 12. В. П.- стійка ноги нарізно. Руки вниз; 1-4- руки через сторони вгору (вдих); 5-8- руки через сторони вниз (видих).</p>	3 р.	<p>Спину тримати рівно. Темп середній</p> <p>Темп повільний</p>
Основна	<p>1. Шикування в шеренгу. Поділ на 3 команди. 1- сильні 2- спритні 3- швидкі - Діти, ось ми і прийшли до «Лісової школи». Мудра Сова вже слідкує за вашим виконанням і в кінці уроку визначить найспритніших учнів, яких потім забере до себе в « Лісову школу».</p> <p>Естафети. 1. Передача осіннього листочка. 2. Врятуй звірятко. 3. Посадка каштанів. 4. Веселі пінгвіни. 5. Перенесення гарбузів (м'ячів).</p> <p>Шикування в коло. 3. Рухлива гра «Математика в русі» - В цій грі ви повинні показати свої вміння рахувати, покажете свою спритність, швидкість та вміння гарно рухатись. Під музику «Танок каченят» учні танцюють. При зупинці музики, я назву число, наприклад 2. Ви повинні взятися за руки по 2 і т. д. Хто не встигне показати відповідну цифру, той пропускає наступний танцювальний рух. Хто буде виконувати всі танцювальні рухи, той самий уважний і знає математику найкраще.</p> <p>4. Гра на увагу « Клас, струнко!» Виконувати рухи за вчителем, якщо вчитель сказав слово «клас». Учні,</p>	<p>8 хв.</p> <p>4 хв.</p> <p>3 хв.</p>	<p>Дотримуватись правил естафет.</p> <p>Намагатися виконувати рухи під музику (танок каченят), не виштовхувати товариша з кола.</p> <p>Слідкувати за правилами гри</p>

	які помиляються, виходять з гри.		
Заклучна	1. Шиккування в шеренгу. Підсумок уроку. 2. Організований перехід до класу.	2 хв.	Оцінка роботи учнів (позитивне налаштування)

5.Схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку

Схема візуального аналізу уроку

Педагогічний аналіз

уроку фізичної культури в _____ класі, школи № _____
проведеного вчителем _____

Дата проведення _____ Місце проведення _____

Число учнів за списком _____ Займались _____

I. Підготовка до уроку.

Наявність плану-конспекту уроку, його аналіз та оцінка.

Якість підготовки місця проведення заняття, його санітарно-гігієнічний стан та матеріально-технічне забезпечення.

Зовнішній вигляд, психологічний стан учителя.

II. У процесі спостереження і аналізу уроку з'ясовуються та оцінюються такі розділи:

1. Якість вирішення конкретних завдань уроку.
2. Організація заняття та діяльність учнів.
3. Методика проведення уроку. Методи, форми організації учнів на уроці.
4. Керівна роль учителя та його професійна діяльність.
5. Висновки та пропозиції.

Співвідношення між завданнями уроку та його результативними показниками.

Рівень виконаної навчально-виховної роботи та обґрунтованість відхилень від передбаченого плану заняття.

Загальна оцінка якості уроку з урахуванням позитивних сторін, недоліків та помилок.

6.Особливості проведення уроків під час дистанційного навчання.

Як організувати уроки фізичної культури вчителю початкової школи дистанційно?

1. Особистий приклад вчителя!
2. План роботи вчителя фізкультури на період карантину.
3. Знання учнями правил самостійних занять фізичними вправами.
4. Правила самоконтролю під час виконання практичних завдань.
5. Виконання фізичних вправ протягом дня (ранкова руханка (гімнастика), фізкультурні паузи під час роботи за комп'ютером, смартфоном тощо).
6. Робота з батьками щодо організації дистанційної роботи з фізичної культури.
7. Виконання фізичних вправ тільки за умови гарного самопочуття, дотримуючись усіх вимог карантинних заходів.
8. Врахування місця проживання учнів (квартира, будинок, наявність власного

підвір'я тощо).

9. Використання нестандартного обладнання для занять в домашніх умовах.

10. Забезпечити зворотній зв'язок з учнями та батьками.

11. Пропонувати учням цікаві практичні та теоретичні завдання, використовуючи різні посилання на освітні платформи.

7. Перелік сучасної літератури, доцільної для використання при підготовці до уроків.

Література:

1. Богайчук Р. Фізична культура 4 клас. Конспекти уроків. Тернопіль. Навчальна книга Богдан. 2021. 160 с.

2. Богайчук Р. Фізична культура 2 клас. Конспекти уроків. Тернопіль. Навчальна книга Богдан. 2019. 208 с.

3. Бондар Т.С. Спортивні та рухливі ігри на уроках фізичної культури в початковій школі. Х.: Ранок, Веста, 2008. 192 с.

4. Васьков Ю.В. Система фізичного виховання у групах продовженого дня в 1 – 4 класах. Х.: Ранок, 2010. 128с.

5. Ващенко О.М., Єрмолова В.М., Іванова Л.І. та ін. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра. Кам'янець-Подільський. «Абетка», 2003. 192 с.

6. Ващенко О.М., Романенко Л.В., Романенко К.А. Організація і методика здоров'язберезувальної діяльності молодших школярів. Перший цикл навчання: 1-2 класи: Навч.-метод. посіб. Київ: Літера, 2017. 128с.

7. Ващенко О.М., Романенко Л.В., Романенко К.А. Організація і методика здоров'язберезувальної діяльності молодших школярів. Другий цикл навчання: 3-4 класи: Навч.-метод. Посіб. Київ: Літера, 2017. 128с.

8. Вільчковський Е.С. та ін. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. К.: ІЗМН, 1998. 232 с.

9. Державний стандарт початкової освіти. URL:

http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/08/NewSchool_Presentationfinal_18-08-2017.pdf.

10. Динамічні перерви. 1-2 класи. Х.: Вид. група «Основа», 2018. 221, [3] с.

11. Дубогай. О.Д. Навчання в русі: Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. К.: Вид. дім «Шкіл. Світ»: Вид.Л. Галіцина, 2005. 112с.

12. Єрмолова В.М., Іванова Л.І. Деревянко В.В. Навчаємо граючись: метод. посібник для вчителів фізичної культури 1-4 класів. К.: Літера ЛТД, 2012. 208с.

13. Закон України «Про загальну середню освіту». Постанова КМ № 87 від 21.02.2018 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

14. Здоров'я і фізична культура. Позакласні заходи. Укл. Дмитренко С. 2017. 224 с.

15. Іванова Л.І. Фізичне виховання учнів з відхиленнями у стані здоров'я: [метод. посібник]. К.: Літера ЛТД, 2012. 320с.

16. Ільницька Г. Фізична культура. 2 клас. 1 Семестр. Мій конспект, Нова українська школа (НУШ) К.: Основа, 2020. 112 с.

17. Концепція «Нова українська школа» URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya>.
18. Кругляк О. Я. Рухливі ігри та естафети в школі. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 80с.
19. Круцевич Т.Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Том 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. К.: Олімпійська література, 2017. 392 с.
20. Кузменкова О., Сліпенко Д. Фізична культура в початковій школі. К.: Шк. світ, 2013. 120с.
21. Нова українська школа: порадник для вчителя. / Під заг. ред. Бібік Н.М.К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
22. Огнистий А.В., Огниста К.М. Теоретико-методичні основи фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (опорні конспекти лекцій) Тернопіль: „ТАЙП», 2018. 86 с.
23. Хвилинка здоров'я – щодня. 1-2 класи. Х.: Вид. група «Основа», 2018. 222, [2] с.
24. Хвилинка здоров'я – щодня. 3-4 класи. Х.: Вид. група «Основа», 2019. 176, [2] с.
25. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. К.: «Освіта-Центр», 2018. 240 с.
26. Худолій О.М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: навч. посіб. 2-е вид., випр. Харків: «ОВС», 2008. 406с.
27. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. В 2-х частинах. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2001. ч.1. 272 с., 2002. ч.2. 248 с.

Інтернет-джерела:

1. Відеоурок для школярів (Мінцифра)
<https://nus.org.ua/news/mintsyfra-znyala-dlya-shkolyariv-videouroky-fizkultury/?fbclid=IwAR22ajzoYCnj919vDv1AsRVgTS9olpvfEFh08JLNoVUxise-MnwEaH67bk>
2. Комплекси вправ під музичний супровід
<https://www.facebook.com/kfvtnpu/photos/pcb.2857608164326227/2857606534326390/?type=3&theater>
3. Фізкультхвилинка для очей
https://www.youtube.com/embed/DyHMOZBNX_8?fbclid=IwAR0s4fvsQ0LC7YepuOB_LTlg1nPXYj-JgfS5ff3F1o48pw9hDjWd0E3Bxc
4. Мультик «Правила футболу»
<https://www.facebook.com/100008975831947/videos/2432010253774812/?id=100008975831947>
5. Мультик «Дітям про спорт»
<https://www.facebook.com/100008975831947/videos/2431892843786553/>
6. Руханки для учнів (музичний супровід)
<https://www.facebook.com/100008975831947/videos/2423089198000251/>
7. Рухова активність для розминки Пілатес
<https://www.youtube.com/watch?v=Qfc7E4qgAbQ&feature=share&fbclid=IwAR1b>

[p60zk1hPxJk03gyC2IrpZPEf5WEWjcwurHe9uGx16QY_HLsi0KLFrtU](https://www.youtube.com/watch?v=p60zk1hPxJk03gyC2IrpZPEf5WEWjcwurHe9uGx16QY_HLsi0KLFrtU)

8. Фізичні вправи з м'ячем, кулькою, іграшкою

<https://www.youtube.com/watch?v=YDJzPp9AVc&feature=share&fbclid=IwAR0E5brncZVOthlQRK0oa9ITvaw8XcEJkUYpXzyOZ87W4o0gGBkHJn8o14w>

9. Руханка від українських спортсменів

<https://www.facebook.com/olya.mazmanian/videos/2567357396916330/UzpfSTewMDAwODk3NTgzMTk0NzoyNDIyMjAzMjA4MDg4ODUw/?id=100008975831947>

10. 45 вправ на «Координаційній драбині»

<https://www.youtube.com/watch?v=3kMcgnlSQIM&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0xR-->

[bxeqwrUIN9aAGlqNTwXwGNLH2zC8uMjSUX00krdqjYjppQIxOA&app=desktop](https://www.youtube.com/watch?v=bxeqwrUIN9aAGlqNTwXwGNLH2zC8uMjSUX00krdqjYjppQIxOA&app=desktop)

11. Методика навчання стрибків на скакалці

https://www.youtube.com/watch?v=vqZ_SafvOK4&fbclid=IwAR1RgXeh8jNXrqt4vjxRHUwVoXBcBBxNBT3_A5wrZOLwIcseI64BZzaoVIY

12. Фрізбі, фітнес та флорбол. Як покращити уроки фізкультури. URL:

<https://nus.org.ua/articles/fitnes-frizbi-ta-florbol-yak-pokrashyty-uroky-fizkultury/>

13. Флорбол. URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-temu-florbol-228883.html>

Методичні рекомендації до проведення уроків за змістом інформатичної освітньої галузі в початковій школі

1. Загальні характеристики освітньої галузі

Освітній компонент «Методика викладання інформатичної освітньої галузі» є обов'язковим для вивчення майбутнім учителем початкової школи (інваріантна частина).

Курс спрямований на розуміння та усвідомлення студентами знань, навичок і вмінь, необхідних для навчання основ інформатики та обчислювальної техніки, використання сучасних інформаційних технологій при навчанні шкільної інформатики та інших фахових дисциплін, для управління навчальним процесом, для формування елементів інформаційної культури учнів, інтенсифікації та оптимізації навчального процесу, повного розкриття потенціалу вчителя та учня, поглиблення теоретичної підготовки, фундаментальних знань і надання результатам навчання практично-значимого характеру відповідно сучасним запитам суспільства.

Актуальність курсу зумовлена сучасною цифровою епохою. Особистість, перебуваючи в полі цифрової інформації, повинна вміти розумітися на сучасних цифрових тенденціях та дотримуватись відповідних принципів, а саме: *конфіденційності і безпеки; індивідуалізації; доступності; доцільності; інтегрованості та інноваційності*. Особливої уваги потребують майбутні вчителі, які навчають та виховують ці принципи у молодшого покоління.

Головний аргумент вивчення даного ОК: опанування курсу дасть можливість вам впевнено користуватись цифровими пристроями, познайомитись з сучасними програмами та цифровими платформами для успішного створення освітнього процесу відповідно програм для НУШ.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – дисципліна, організація та проведення якої, спрямована на розуміння та усвідомлення студентами знань, навичок і вмінь, необхідних для навчання основам інформатики і обчислювальної техніки, використання засобів сучасних інформаційних технологій при навчанні шкільної інформатики та інших фахових дисциплін, для управління навчальним процесом, для формування елементів інформаційної культури учнів, інтенсифікації та оптимізації навчального процесу, повного розкриття потенціалу вчителя та учня, поглиблення теоретичної підготовки, фундаментальних знань і надання результатам навчання практично-значимого характеру відповідно сучасним запитам суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: сучасні інформаційні технології, педагогічні технології в початковій школі, методикою навчання математики, методика навчання «Технологія», методика навчання «Мистецтво», методика навчання основам здоров'я, методика навчання «суспільствознавство».

Мета: забезпечити теоретичну і практичну підготовку студентів для забезпечення можливості подальшого широкого використання здобутих знань і вмінь як при вивченні теоретичних основ інформатики, так і при вивченні

інших предметів.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- показати основні компоненти теорії сучасного навчання інформатики у початковій школі і на цій основі навчити студентів використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;
- ознайомити студентів із сучасними тенденціями в навчанні інформатики;
- розкрити суть складових частин і засобів сучасної методики як науки; спрямувати студентів на творчий пошук під час практичної діяльності у школі;
- сформувати в студентів під час виконання практичних і лабораторних занять професійно-методичні вміння, необхідні для плідної роботи в галузі навчання інформатики;
- залучити майбутніх учителів до опрацювання спеціальної науково-методичної літератури, що має стати джерелом постійної роботи над собою з метою підвищення рівня професійної кваліфікації.

2. Аналіз освітньої галузі відповідно типових програм.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. Інформатична освітня галузь. Інформатика

Метою навчання інформатиці є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацювати текстову та графічну інформацію;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

За результатами формування предметної компетентність випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

- доступу до інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію);
- опрацювання інформації;
- перетворення інформації із однієї форми в іншу;
- створення інформаційних моделей;
- оцінки інформації за її властивостями.

Програма побудована лінійно-концентрично (з горизонтальним поглибленням). Та має окремий виділений час.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. Інформатична освітня галузь

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за змістовими лініями “Я у світі інформації”, “Моя цифрова творчість”, “Комунікація та співпраця”, “Я і цифрові пристрої”, “Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”.

При аналізі обох освітніх програм вбачаємо реалізацію Державного стандарту початкової освіти, які ґрунтуються на компетентнісному підході. Проте у програмі Шиян Р.Б. є змістовна лінія «Театралізуємо», яка створює умови для відтворення набутих знань через інсценізацію. Окремо слід зауважити, що у програмі Савченко відбувається інтеграція чотирьох галузей (громадянська, історична, природнича та здоров'язбережувальна), а у Шиян – семи (мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична).

Вчителі автономно обирають за якою програмою навчати дітей, або це обговорюється на МО разом з адміністрацією.

3. Загальні методичні рекомендації студенту щодо підготовки до уроку.

Найкращі вчителі завжди мали не тільки високу зацікавленість, а й глибоке знання предмета, який вони викладають.

Ця риса стає дедалі нагальнішою в часи, коли в класах є комп'ютери і пошукові

системи. Адже вчителі повинні допомагати учням зрозуміти і проаналізувати інформацію, яку вони звідти беруть. При підготовці до уроку потрібно притримуватись плану:

1. Бути ознайомленим з нормативно-правовими документами щодо освітнього процесу у початковій школі.
2. Бути ознайомленим зі змістом Державного стандарту початкової освіти. У нашому випадку інформатичної освітньої галузі.
3. Бути ознайомленим з типовою програмою, яка була обрана вчителем чи школою.
4. Бути ознайомленим з календарним плануванням та розуміти змістову лінію, що проходить в освітньому процесі у класі.

5. При підготовці до уроку потрібно орієнтуватись на загальні вимоги до уроків:

- проведення уроку на основі сучасних наукових досягнень, передового педагогічного досвіду, закономірностей навчального процесу;
- проведення уроку на основі методик гуманних дидактичних концепцій;
- особистісна спрямованість, тобто забезпечення учням умов для самореалізації та ефективної навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням їхніх інтересів, потреб, нахилів, здібностей та життєвих настанов;
- оптимальне поєднання і системна реалізація на уроці дидактичних принципів;
- встановлення міжпредметних зв'язків, які усвідомлюються учнями;
- зв'язок із раніше засвоєними знаннями, навичками, уміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів;
- актуалізація, стимулювання й активізація розвитку всіх сфер особистості учня: мотиваційної, пізнавальної, емоційно-вольової, фізичної, моральної тощо;
- логічність, вмотивованість і емоційність усіх етапів навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- ефективне застосування сучасних дидактичних засобів, особливо комп'ютерних;
- тісний зв'язок із життям, першою чергою – з особистим досвідом учня;
- формування практично необхідних знань, навичок, умінь, ефективної методики навчально-пізнавальної діяльності;
- формування мотивації навчально-пізнавальних дій, професійного становлення, потреби постійної самоосвіти;
- діагностика, прогнозування, проектування і планування кожного уроку.

6. Згадати про дидактичні умови уроку:

— чітке визначення освітніх завдань кожного уроку та їх творче поєднання із загальною метою вивчення конкретного предмета й формування особистості учня в освітньому процесі;

— оптимальне визначення змістового компонента кожного уроку з урахуванням особистісної спрямованості навчально-виховного процесу;

— широке використання методів, прийомів і способів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів та їхнього творчого розвитку;

— творчий підхід до обґрунтування методики проведення кожного уроку;

— опора на загальнолюдські цінності в застосуванні принципів навчання;
 — забезпечення активного зворотного зв'язку, дієвого контролю і управління тощо.

7. *Обов'язково слід мати на увазі й інші вимоги до уроку:*

— організаційні (чіткість, раціональне використання часу, обладнання, дисципліна тощо);
 — управлінські (цілеспрямованість, оперативність, конкретність, стиль управління тощо);
 — санітарно-гігієнічні (температура, освітленість, працездатність, перевтома тощо);
 — етичні (рішучість, вимогливість, принциповість, справедливість, тактовність тощо);
 — психологічні (врахування індивідуально-психічних особливостей учнів, психічного стану учнів і вчителя, настрою вчителя та ін.) тощо.

8. *Визначитись з темою, цілями, завданнями та типом уроку.*

9. *Відповідно до типу уроку:*

- комбіновані (змішані) уроки;
- уроки засвоєння нових знань;
- уроки формування навичок і вмінь;
- уроки узагальнення і систематизації знань;
- уроки практичного застосування знань, навичок і умінь;
- уроки контролю і корекції знань, навичок і вмінь.

скласти структуру або етапи уроку.

9. *Підібрати зміст, форми і методи навчання відповідно до мети уроку.*

10. *Підібрати дидактичний матеріал, ТЗН, наочні посібники відповідно до цілей уроку.*

11. *Розподілити час, відведений на всі етапи уроку. Переглянути чи логічні "зв'язки" між етапами уроків.*

12. *Замислитись про психологічну атмосферу у класі і проаналізувати доцільність методів і форм роботи відносно сприятливого клімату уроку.*

13. *Оформити конспект уроку та створити додатковий наочний матеріал.*

4. *Вимоги до оформлення плану-конспекту уроку.*

1. Початок конспекту оформляється за загальною схемою, де зазначаються: тема, мета заняття, його тип, методи й прийоми проведення, засоби наочності й технічні засоби навчання, використана в процесі підготовки до заняття література.

2. Дидактична мета визначається, виходячи зі змісту матеріалу програми, вона вказує на результат, який передбачається досягнути.

3. Доцільно виділити навчальні завдання, які визначають формування умінь і навичок: виконувати конкретну операцію, дію; відрізнити правильне виконання дії, якою необхідно оволодіти, від неправильного; визначити, пояснювати, обґрунтовувати характерні ознаки, принципи правильного виконання дії тощо.

4. У конспекті слід вказати розвивальну й виховну функції навчання:

– якими логічними операціями й прийомами розумової діяльності оволодіють учні;

- які почуття пробуджуються у процесі навчання (подиву, зацікавленості, успіху, гордості, співпричетності, відповідальності та ін.);
- які цінності для себе відкривають, усвідомлюють учні;
- які уміння соціальної поведінки формуються на занятті.

5. У конспекті орієнтовно виділяють такі головні етапи навчального заняття:

- актуалізація опорних знань і чуттєвого досвіду школярів;
 - розкриття значущості теми й мотивація пізнавальної діяльності учнів;
 - формування системи знань, умінь, навичок учнів;
 - закріплення, застосування знань, умінь, навичок у різноманітних ситуаціях;
 - домашнє завдання на наступний урок чи інше заняття;
 - підведення підсумків обговорення досягнутих результатів, вражень, думок.
- Послідовність етапів заняття може бути різною (залежно від його типу).

6. Заповнити форму дидактичної матриці (Додаток В)

5. Схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку.

Схема самоаналізу уроку

Клас: _____

Тема уроку: _____

Тип уроку та його структура: _____

1. Яке місце даного уроку в темі? Як цей урок пов'язаний з попереднім, як цей урок працює на подальші уроки?
2. Коротка психолого-педагогічна характеристика класу.
Які особливості учнів були враховані при плануванні уроку?
3. Яка триєдина дидактична мета уроку (його повчальний, розвиваючий, виховний об'єкт), дати оцінку успішності в досягненні мети уроку.
4. Чи відбувається інтеграція під час уроку, з яких дисциплін?
5. Відбір змісту, форм і методів навчання відповідно до мети уроку. Виділити головний етап і дати повний його аналіз, ґрунтуючись на результатах навчання на уроці. Яке поєднання методів навчання було вибране для пояснення нового матеріалу?
6. Чи раціонально було розподілено час, відведений на всі етапи уроку? Чи логічні "зв'язки" між цими етапами? Показати, як інші етапи працювали на головний етап?
7. Відбір дидактичних матеріалів, ТЗН, наочних посібників відповідно до цілей уроку, використання ІКТ на уроці.
8. Як організований контроль засвоєння знань, умінь і навичок учнів? На яких етапах уроку? У яких формах і якими методами здійснювався? Як організовано регулювання і корекцію знань учнів?
9. Психологічна атмосфера на уроці і спілкування вчителя і учнів.
10. Як Ви оцінюєте результати уроку? Чи вдалося реалізувати всі поставлені завдання уроку? Якщо не вдалося, то чому?

6. Особливості проведення уроків під час дистанційного уроку.

Пам'ятайте!

У дистанційному режимі багато видів традиційної мотивації працюють не

так ефективно, як в очній школі.

Дистанційне навчання можливо організувати у два режими навчання:

1. Живе онлайн-спілкування, коли в призначений час вчитель організовує відеоконференцію, спілкування в чаті з учнями.
 2. Віддалене навчання, розтягнуте в часі, коли, використовуючи певні цифрові інструменти, вчитель створює платформу для самостійного навчання учнів.
- При організації віддаленого навчання бажано провести вступний інструктаж, в ході якого пояснити учням, як працювати віддалено, як використовувати ті чи інші освітні ресурси. Крім вступних інструкцій, можуть бути поточні інструкції перед початком вивчення тієї чи іншої теми або введення нового цифрового інструменту, нових освітніх ресурсів.

Організація віртуального навчального середовища

Платформи для онлайн-навчання:

- спеціальні віртуальні навчальні середовища (MOODLE і його аналоги)
- освітні онлайн-платформи Prometheus, EdEra, Coursera, ВУМ.
- учительські сайти, Viber, Telegram.

Поради для проведення дистанційного уроку з учнями:

1. Частіше і довше використовуйте веб-камеру. Учні будуть бачити ваше обличчя, а не тільки режим демонстрації екрану, який ви використовуєте.
2. Обов'язково зверніть увагу на налаштування веб-камери. Підніміть її на рівень очей або трохи вище. Учні повинні бачити ваші очі, а не голову, втупившись в клавіатуру. Саме тоді створюється ефект присутності.
3. Не потрібно копіювати класно-урочну систему в онлайн-форматі. Так само не підійде і традиційна структура уроку. В дистанційному уроці ефективніше запланувати: мінімум пояснень, максимум інтерактиву.
4. Використовуйте у режимі реального часу онлайн середовища у ході уроку, демонструючи їх на екрані чи надаючи посилання у чаті. Особливої уваги потребують уроки інформатики, адже всі технічні інструменти учні мають у режимі реального часу, де кожен може виводити на екран свою практичну роботу.
5. При підготовці до уроку учителю важливо збалансовано поєднувати цифрові завдання, роботу з підручником та робочим зошитом. Особливу увагу варто приділити практичним завданням, при виконанні яких не передбачається користування електронними ресурсами.
5. Обов'язково передбачте можливі технічні труднощі у ваших відеосеансах. Та підготуйте альтернативні варіанти асинхронного режиму.
6. Під час дистанційного навчання в синхронному режимі, коли діти нерухомо сидять біля екрана, не забуваймо про чергування розумової активності з фізичною, пропонуючи руханки та ігри, проводячи гімнастику для очей.
7. Використовуйте онлайн інтерактивні дошки. (Twiddla, MIRO, Awwapp та інші)

Подання записаних уроків:

1. Прагніть до створення коротких і дидактично продуманих відеороликів. Два п'ятихвилинних відео будуть переглянуті учнями з набагато більшою ймовірністю і корисністю, ніж одне десятихвилинне.

2. Використовуйте режим демонстрації екрану. Простий спосіб створити відеоурок – це записати показ ваших слайдів. Але не забувайте, що це досить швидкий спосіб втомити ваших учнів, якщо ви не тримаєте екран активним. Слайди повинні бути рухомими. Додайте більше переходів і анімацій, використовуйте курсор миші або режим малювання, щоб виділити, підкреслити щось важливе на слайді.

Під час контролю та оцінювання обов'язково зважайте на рівень здоров'я учнів та загальний досвід дистанційного навчання, а також на технічні проблеми, які можуть виникати під час виконання завдань. Важливо надавати дітям більше спроб і часу на виконання контрольних завдань.

7. Перелік сучасної літератури, доцільної для використання при підготовці до уроку.

1. Білоусова Л.І., Олефіренко Н.В. Дидактичні функції електронних навчальних ресурсів для молодших школярів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. №6 (32). URL: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
2. Гладун М. Комп'ютерна гра для дітей молодшого шкільного віку. *Науково-методичний журнал «Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах»*. 2013. №1. с.19-25
3. Гладун М. Сервіс Web 2.0 LearningApps для підтримки навчання інформатики в початковій школі. *Науково-методичний журнал «Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах»*. 2014. №6. с.48-54.
4. Гладун М. *Технології візуалізації навчального матеріалу при створенні сучасних електронно-освітніх ресурсів для початкової школи*. Інформаційні технології – 2017: IV Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців, Київ, 2017. с. 49-52
5. Гладун М., Морзе Н. Система вправ з інформатики для формування алгоритмічного мислення в учнів молодших класів. *Науково-методичний журнал «Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах»*. 2013. №4. с.41-49
6. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови КМУ від 24 липня 2019 р. № 688).
7. Жалдак М. І., Лапінський В.В., Шут М.І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики посіб. для вчителів. Київ: Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 96 с.
8. Імбер В.І. Комп'ютерна грамотність та інформаційна безпека дітей молодшого шкільного віку на уроках інформатики: дуальний підхід. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. Вип. 46. С. 17–21.
9. Кивлюк О. Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2006. №6. с. 69–72
10. Кричевська Ю.Ю. Інтеграція у викладанні предмету інформатика у початковій школі URL: <http://gimnasium-267.kiev.ua/files/krichevskayu.yu.--->

- zastupnik-direktora-z-navchalno-vihovnoyi-roboti.pdf (дата звернення: 25.01.2021)
12. Морзе Н.В. Основи методичної підготовки вчителя інформатики: монографія/ Н.В. Морзе. К.: Курс, 2003. – 372 с.
13. Морзе Н. В. Теоретико-практичні засади побудови програми курсу «Сходинки до інформатики» згідно Державного стандарту загальної початкової освіти. URL: <http://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-25840661>
14. Морзе Н. В., Вембер В. П. Як визначити педагогічну цінність електронних засобів навчального призначення? *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2007. № 4. с. 31–36.
15. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
16. Пасічник О. В. Розвиток алгоритмічного мислення на уроках інформатики. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. № 7. с. 13-18
17. Правила безпеки під час навчання в кабінетах інформатики. Наказ Держнаглядодохоронпраці 16.03.2004 №81 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.05 2004 за №620/9219 URL: <http://www.svitpk.cpto1.vn.ua/page.php?id=38>
18. Придатко О. В., Ренкас А. Г. Дослідження ефективності та аспекти впровадження інтерактивних засобів навчання в організацію навчального процесу ЛДУБЖД. *Збірник наукових праць Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. Львів. 2010
19. Сторітеллінг як ефективний варіант неформального навчання URL: <http://ar25.org/article/storitelling-yakefektyvnyy-variant-neformalnogonavchannya.html>

РЕСУРСИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ МЕНТАЛЬНИХ МАП

<https://www.mindomo.com>
<https://www.mindmeister.com>
<https://coggle.it>

РЕСУРСИ ЗІ СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

<https://www.canva.com>
<https://prezi.com>
<https://www.beautiful.ai>

РЕСУРСИ ЗІ СТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ, ЗАВДАНЬ, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<https://www.classtime.com/uk/>
<https://kahoot.com>
<https://quizlet.com>
<https://learningapps.org> (платформа готових завдань з різних предметів)
<https://study-smile.com>
<https://naurok.com.ua>
<https://miyklas.com.ua>

МАТЕМАТИКА

<https://www.matific.com/ua/uk/home/>

<https://disted.edu.vn.ua>

<https://uk.khanacademy.org>

<http://uklasi.com.ua>

<http://formula.co.ua/uk>

<https://vchy.com.ua>

МОЖЛИВІСТЬ НАКЛАДАТИ НА ВІДЕО ТЕСТИ АБО ІНШІ ЗАВДАННЯ

<https://ed.ted.com>

https://edpuzzle.com/?fbclid=IwAR3hsOxzcQ4vAU5vQV18N1Qj_FCLruB0Zagt7NB7o4qZZmho_5j0taw1EXM

ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЙ

<https://zoom.us>

<https://hangouts.google.com>

<https://www.skype.com/uk/>

<https://products.office.com/uk-ua/microsoft-teams/group-chat-software>

<https://www.webex.com>

ІНСТРУМЕНТИ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ

<https://www.classdojo.com> (особливо рекомендовано для початкової школи)

<https://classroom.google.com>

https://www.google.com/intl/ru_uA/docs/about/

<https://ru.padlet.com>

Методичні рекомендації до проведення уроків мистецької освітньої галузі в початковій школі

Образотворче мистецтво

1. Загальна характеристика освітньої галузі

Предмети мистецької освітньої галузі спрямовані на розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів, формування їх художньо-образного, асоціативного, критичного мислення; створення сприятливих умов для продукування креативних ідей, реалізацію власних творчих потреб у художній діяльності та пізнанні. Водночас, через образний зміст творів мистецтва, відкриваються широкі можливості ефективно впливати на виховання патріотизму, моралі та інших цінностей.

Діяльність на уроках мистецької освітньої галузі спрямовується на досягнення мети повної загальної середньої освіти, визначеної у ст. 12 Закону України «Про освіту» як «всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності».

Реалізація завдань мистецької освітньої галузі у початковій школі.

Проектуючи мистецько-освітній процес варто орієнтуватись на реалізацію мети мистецької освітньої галузі, окреслену у Державному стандарті початкової освіти як «формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини».

Зміст мистецької освітньої галузі може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через окремі предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво. Вибір здійснюється з урахуванням фахової підготовки кадрового складу педагогічних працівників школи та погоджується педагогічною радою. За умови обрання закладом загальної середньої освіти викладання мистецтва через окремі предмети, у робочому навчальному плані зазначається: «Мистецтво: образотворче мистецтво», «Мистецтво: музичне мистецтво», на які відводиться по 1 годині на тиждень.

В Новій українській школі в обох варіантах необхідною умовою є дотримання інтегративного підходу до опанування учнями програмового змісту через його узгодження між предметами мистецтва, а також між мистецькими уроками та змістом інших освітніх галузей. Детальніше можна ознайомитись з інформацією за посиланням

https://drive.google.com/file/d/16RXekbT3fVgHUVe7v1kvNy4Yvf_EVIVj/view?usp=sharing.

В Новій українській школі приділяється значна увага розвитку творчості

(креативності) та емоційного інтелекту – наскрізних умінь особистості, необхідних їй упродовж життя визначених Законом України «Про освіту» (стаття 12), якостей, що активно розвиваються у процесі таких видів мистецької діяльності як спів, малювання, гра на дитячих музичних інструментах, імпровізація, інсценізація, активне сприймання творів мистецтва для розуміння їх впливу на людину. У Державному стандарті початкової освіти та Типових освітніх програмах (мистецька освітня галузь) зроблено вагомий акцент на формування в межах цієї освітньої галузі таких мистецьких умінь, які б ефективно сприяли розвитку дитячої творчості, творчому та особистісному самовираженню, активному (діяльнісному) збагаченню емоційного досвіду.

На уроках мистецької освітньої галузі необхідно створити умови для розвитку емоційного інтелекту, який має здійснюватись цілеспрямовано впродовж усього періоду навчання, причому із використанням відповідних методів (*фасилітована дискусія, арт-педагогічні методи, аналогії, вправи на релаксацію, візуалізацію, порівняння тощо*).

Передусім, необхідно вчити дітей відчувати мистецтво на чуттєвому рівні, а не на когнітивному. В процесі розвитку емоційного інтелекту вкрай важливим є застосування *інтегративних художньо-педагогічних технологій*. Спрямованість розвитку емоційного інтелекту засобами мистецтва передбачає використання сукупності методів і прийомів у розвитку навичок експресивної виразності, розвитку вмій ідентифікувати, розуміти свої емоції, здатності налагоджувати і підтримувати ефективну взаємодію в умовах арт-простору. Детальніше можна ознайомитись з інформацією за посиланням (<https://drive.google.com/file/d/1arkdhOJ3WV4DheZShJcUfX9tLGIC0J/view?usp=sharing>).

2. Аналіз освітньої галузі відповідно типових програм

Викладання предметів мистецької освітньої галузі у 1–4 класах здійснюватиметься за однією з Типових освітніх програм авторських колективів під керівництвом Савченко О. та Шияна Р., які розміщені у розділі «Програми Нової української школи» на сайті МОН України за покликанням: (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>).

Для досягнення визначених програмою результатів навчання вчитель самостійно може визначати тематику навчання, мистецький контент (художній матеріал), обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми, технології навчання тощо. Зазначимо, що мистецькі твори для сприймання та виконання учнями мають відповідати критеріям їх високої художньої якості, цікавості для учнів і відповідності їх віку. Вищезначене педагогом відображається у календарно-тематичному плані на навчальний рік, відповідно до якого він здійснює навчання здобувачів освіти.

Упродовж навчання у початковій школі у дітей мають системно формуватися виконавські уміння та навички, характерні для кожного окремого виду художньої діяльності: опанування графічних, живописних, декоративних технік, знайомство з правилами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (з образотворчого мистецтва); формування вокальних та хорових навичок (з

музичного мистецтва); набуття елементарних акторських та хореографічних умінь під час театралізацій, інсценізацій, рольових ігор, рухів під музику тощо.

Водночас, в контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо).

Формування кожного з вищезазначених мистецьких умінь потребує ретельної підготовки до уроку та особливого фахового педагогічного підходу. А також пріоритетними залишаються завдання створення у закладах загальної середньої освіти освітнього середовища для реалізації інтегративного підходу до компетентнісно орієнтованого навчання, забезпечення умов для взаємодії учасників освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства та в умовах психологічної комфортності.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу у навчанні, який може розглядатися у декількох значеннях: у вузькому – через узгодження програмового змісту в межах галузі між різними навчальними предметами (за умови автономного викладання предметів «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво»); у широкому – через узгодження предметів мистецької освітньої галузі із змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, мультфільму тощо у процесі вивчення математики, мови тощо), за умови дидактичної доцільності і коректності використання того чи іншого матеріалу.

Акцентування освіти на реалізацію компетентнісного підходу зумовлює формування ключових компетентностей, що має відбуватися системно і природно упродовж усього періоду навчання на уроках (чи у певних навчальних ситуаціях), де це педагогічно доцільно: учитель має застосовувати свій методичний інструментарій тільки у контексті реалізації завдань мистецької освітньої галузі через відповідні мистецькі трактування і приклади.

Необхідно враховувати, що *учні 4 класу* продовжують другий цикл початкової освіти. Він передбачає інтегративно-предметну основу організації освітнього процесу зі зменшенням у ньому частки ігрових методів відносно проблемно-пошукових, дослідницьких та інших методів навчання. Ця особливість зумовлює певні організаційні зміни та вибір таких *методик, які створюють для учня ситуацію самостійного вибору, вияву відповідальності й ініціативності, критичної оцінки й сміливості у прийнятті рішень, здатності в команді вирішувати проблеми.*

У початкових класах допускається застосування *технології «перевернутий клас»* (учитель надає навчальний матеріал для вивчення вдома, а на уроці проводить практичне підкріплення знань учнів), *«ротація за станціями»* (учні працюють у класі та за визначеним графіком проходять окремі станції: групова робота, самостійна робота за комп'ютером, спілкування з учителем тощо), *«ротація за кімнатами»* (учні працюють у класі та за визначеним графіком проходять окремі станції: групова робота, спілкування з учителем тощо, а для виконання самостійної роботи за комп'ютером

переходять у комп'ютерний клас).

Державний стандарт початкової освіти, регламентуючи свободу педагогічних спільнот у виборі шляхів навчання, виховання і розвитку школярів, відкриває можливість вибору та створення власного навчального забезпечення освітнього процесу. Чинні вимоги до його якості доповнюються показниками, що відповідають пріоритетам нового Державного стандарту і передбачають: реалізацію ідеї інтеграції; дослідницький підхід до формування умінь; конструювання знань, а не їх відтворення; організацію пошуку інформації з різних джерел; розвиток критичного мислення, творчості тощо.

Провідними видами діяльності відповідно до змістових ліній програми є *художньо-творча діяльність, пізнання* (сприймання та інтерпретація мистецтва), *комунікація через мистецтво*, у процесі яких відбувається формування і розвиток предметних мистецьких компетентностей – музичних, образотворчих тощо. Поступове і системне набуття учнями художнього досвіду здійснюється у тісному їх взаємозв'язку. Тільки *за умови*, коли учні будуть *активно сприймати художні образи, творити їх самостійно (або у взаємодії з іншими), виявляти власну позицію, здійснювати творчий відбір художніх засобів* – діяльність на уроках мистецтва буде ефективно впливати на розвиток емоційної сфери дитини (в тому числі емоційного інтелекту), формування художньо-образного, критичного, інших видів мислення, виховання художніх потреб, інтересів, смаків тощо. Більш детально з рекомендаціями щодо використання потенціалу мистецтва у розвитку художньо-образного мислення можна ознайомитись за посиланням: (<https://drive.google.com/file/d/1embro1O9rtHwc1YLWLhU082gb8Rs5DhP/view?usp=sharing>).

Другий цикл навчання у цьому контексті є важливим, адже діти вже мають певний мистецький досвід, здобутий на першому циклі навчання, у них активно розвиваються мислення, пам'ять, увага, уява. Тому важливе *завдання* педагога – підтримати і активно розвивати уміння та навички в галузі мистецтва.

У художньо-творчій діяльності з *музичного мистецтва* необхідно приділяти увагу формуванню вокальних навичок дітей (зокрема, співу в унісон). При цьому зазначимо, що використання електронного супроводу («мінус»-фонограм) доцільно лише на заключному етапі вивчення вокального твору. Важливим акцентом у діяльності педагога залишається розвиток ритмічного чуття, який здійснюється через створення ритмічного супроводу до власного співу, гру на елементарних музичних інструментах (в тому числі, в ансамблі), хореографічних рухах під музику тощо. На уроках мистецтва необхідно давати учням можливість у виявленні власної музичної творчості через імпровізації, створення ритмічних послідовностей, мелодій тощо.

Звертаємо увагу, що знайомство учнів з музичною (в тому числі нотною) грамотою має відбуватися природньо, у безпосередній музичній діяльності – співі, грі на елементарних музичних інструментах тощо.

В *образотворчій діяльності* учні, на основі вже отриманого художнього досвіду, мають системно і послідовно опановувати секрети мови візуальних

мистецтв, зокрема різні живописні і графічні техніки, способи ліплення, деякі техніки декоративно-ужиткового мистецтва, знайомитися з елементарними законами композиції, перспективи, основами кольорознавства, способами стилізації тощо. Для досягнення поставлених завдань необхідно не тільки запропонувати відтворити той чи інший зразок, а й сприяти розвитку творчості дитини: показати варіативність виконання завдання в межах поставленої навчальної цілі; запропонувати можливість додавання елементів (відмінних від запропонованого зразка) у власну композицію тощо. Більш детально з рекомендаціями щодо використання потенціалу мистецтва в образотворчій діяльності учнів можна ознайомитись за посиланням:

(https://drive.google.com/file/d/1WtyqJAw9X_R_cr59fK_RioHplWKkMnj/view?usp=sharing)

Набуття елементарних умінь з *театрального та хореографічного мистецтва* має відбуватися природньо у тісному зв'язку з іншими видами діяльності: рухи під музику, інсценізація творів мистецтва тощо.

Водночас, в контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо).

У процесі *аналізу-інтерпретації творів мистецтва* слід привчати уважно слухати і споглядати твори мистецтва, висловлювати власні враження, розширювати словниковий запас учнів для характеристики мистецьких творів, шукати зміст, розуміти, яким чином він розкривається (через характеристику художньої мови). Водночас, у процесі обговорення не слід вдаватися до суто мистецтвознавчого аналізу, а застосовувати різні методичні прийоми та методи для зацікавлення учнів та їх занурення у зміст твору. Системно і послідовно потрібно привчати дітей визначати, описувати емоційні стани, викликані почутим, побаченим, формувати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва.

Окрім того, важливо привчати дітей не тільки творити і самовиражатися, але й презентувати результати власної творчості, брати участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), а з часом виявляти ініціативу їх створення, спілкуватися з друзями та знайомими про мистецтво. Пізнання мистецтва відбувається, як через художньо-творчу діяльність, так і активне сприймання творів різних видів мистецтва та знайомства з особливостями їхньої художньо-образної мови.

Система оцінювання результатів навчання в мистецькій освітній галузі ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня (учениці). Оцінюється не рівень недоліків і прорахунків, а рівень прогресу особистісних досягнень, тому критерієм перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти є динаміка особистісного розвитку учня (учениці). Безперечно, певну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів. Втім для

створення об'єктивності системи оцінювання, перевірка має інтегрувати такі показники:

- ставлення дитини до мистецької діяльності, її активність та ініціативність, її особистісний зріст у порівнянні з її попередніми досягненнями (формувальне оцінювання);
- осягнення дитини у різних видах діяльності відповідно до показників успішності, визначених освітньою програмою (підсумкове оцінювання).

Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та оцінювання результатів спільної діяльності за попередньо визначеними критеріями.

Для якісної *реалізації інтегрованого підходу* у навчанні мистецтву можуть бути використані підручники, які пройшли конкурсне випробовування і рекомендовані до впровадження в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. З переліком підручників та їх електронними версіями можна ознайомитися за покликанням (<https://cutt.ly/DyAqLI9>).

Кожен із *підручників*, відповідаючи типовим освітнім програмам, представляє авторську модель інтегрованої мистецької освіти (тематизм, твори для сприймання і творення, система завдань тощо). Втім, підручник – це навчальне видання для учня, інструмент для оптимізації його (її) навчання. Педагогу він може слугувати орієнтиром для конструювання уроків у частині визначення тематизму, добору мистецького матеріалу та методичного інструментарію. Водночас для досягнення цілей і завдань кожного конкретного уроку, зокрема формування тих чи тих очікуваних результатів навчання, визначених типовою освітньою програмою, педагогу необхідно залучати дітей до різних видів художньо-творчої діяльності. Для реалізації педагогічних завдань можемо використовувати різний мистецький контент та методичний інструментарій, зокрема який не охоплено змістом підручника. Тому наголосимо, основним нормативним документом, що визначає зміст та вимоги освіти в закладі освіти є типова освітня програма, а підручник – один з педагогічних засобів (з-поміж багатьох інших), що допомагає розв'язувати освітні завдання, визначені програмою.

У практиці впровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» варто скористатися навчально-методичні посібниками для педагогічних працівників, електронні варіанти яких доступні для завантаження за покликанням: (<https://cutt.ly/lyP5Ay2>).

Зокрема мистецька освітня галузь представлена навчально-методичними посібниками для практичного застосування:

- ❖ «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу» (авт. Масол Л.М.). Режим доступу: (<http://surl.li/dqitk>)
- ❖ «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 3-4 класах закладах загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» (авт. Масол Л.М.). Режим доступу: (<http://surl.li/dqiuuj>).

- ❖ Навчально-методичного посібника «Нова українська школа: порадник для вчителя» (авт. Шиян Р. Б., Софій Н. З., Онопрієнко О. В., Найда Ю. М., Пристінська М. С, Большакова І. О. За загальною редакцією Н. М. Бібік, доктора пед. наук, професора. Режим доступу: (<http://surl.li/dqiub>).
- ❖ Матеріали вебінару «Методичні прийоми викладання мистецтва в 3-4 класах НУШ», розміщено за покликанням: (<http://surl.li/dqiug>).

Переглянувши вебінар ви дізнаєтеся, як формувати емоційний інтелект та такі мистецькі уміння, які б ефективно сприяли розвитку дитячої творчості; отримаєте практичні поради про формування поліхудожніх умінь та якостей; ознайомитесь з новими методичними прийоми та методами для зацікавлення учнів та ефективно налаштування роботи з учнями на уроках мистецтва під час дистанційного навчання.

3. Загальні методичні рекомендації студенту щодо підготовки до уроку.

В процесі проходження педагогічної практики студент повинен: закріпити теоретичні знання, отримані з методики образотворчого мистецтва, навчатись спостерігати, аналізувати навчально-освітню роботу з образотворчого мистецтва у школі та оволодіти уміннями самостійного її проведення з учнями, з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей.

І. Спостереження та аналіз навчально-виховного процесу на уроках образотворчого мистецтва

Організація спостережень студентами уроків образотворчого мистецтва має на меті сформувати в них уміння аналізувати конкретні педагогічні ситуації, що відбуваються на уроці, переймати досвід вчителя-практика, розібратися у формах і методах його роботи, виділити цікаві прийоми, що спрацьовують на досягнення мети і завдання уроку, робити висновки про позитивні та негативні моменти уроку. Для аналізу уроку пропонується така схема:

Схема загального аналізу уроку образотворчого мистецтва

1. Відповідність між метою і завданнями уроку та обраними вчителем формами, методами і прийомами роботи, художніми матеріалами; добір навчального та дидактичного матеріалу з урахуванням віку учнів.
2. Організаційна сторона уроку (логічна внутрішня цільність уроку, раціональне використання часу).
3. Активізація навчальної діяльності на уроці: прийоми і методи, використані вчителем, форми організації роботи учнів (створення необхідного емоційного клімату на уроці до вивчення даної теми; використання наочності, ТЗН, музики, художнього слова, інструктивних карт, парна або групова робота та інше).
4. Диференційований підхід до учнів (з урахуванням індивідуальних уподобань, можливостей, рис характеру).
5. Ефективність застосованих учителем педагогічних засобів (стан дисципліни, зацікавленість інформацією та образотворчою діяльністю, рівень досягнутого,

засвоєння навчального матеріалу та оволодіння за –пропонованою художньою технікою).

6. Підсумок (досягнення мети уроку, пропозиції).

II. Підготовка та проведення уроку образотворчого мистецтва

На цьому етапі практики студенти за участю методиста та керівника практики вирішують завдання проєктивного і конструктивного характеру, використовуючи основні види навчальної роботи вчителя образотворчого мистецтва.

Послідовність підготовки до уроку образотворчого мистецтва.

- 1 етап-Перегляд навчальної програми з образотворчого мистецтва, вибір теми.
- 2 етап-Вивчення методичної та навчальної літератури за темою уроку.
- 3 етап-Підготовка засобів навчання та вибір методів, прийомів по темі даного уроку малювання (ліплення) враховуючи вік учнів та особисту художню майстерність роботи обраним художнім матеріалом.
- 4 етап-Виготовлення наочності та інструктивних карт до уроку.
- 5 етап-Розробка та написання плану конспекту уроку

4.Схема аналізу проведеного уроку та спостереження уроку

Поради щодо розробки та написання конспекту уроку з образотворчого мистецтва

Структура уроку повинна відповідати специфіці уроків образотворчого мистецтва. При виборі форм, методів і прийомів роботи, роздаткового та наочного матеріалу та матеріалу для пояснення, необхідно керуватись віковими особливостями учнів.

Структура комбінованого уроку з образотворчого мистецтва чи художньої праці

Клас _____

Тема уроку:

Мета уроку:

*Обладнання: (для вчителя)
(для учнів)*

Хід уроку: (послідовно етап за етапом з дозуванням часу на кожний етап).

1. Організаційний момент (готовність учнів до уроку).
2. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок (підготовча бесіда, навідні запитання, і т.д.).
3. Мотивація навчальної діяльності учнів (повідомлення теми і мети уроку).
4. Аналіз практичного завдання (прикладі готових виробів, їх особливості, матеріал та техніка виконання, емоційний вплив).
5. Повідомлення навчального матеріалу (інструктаж по роботі з матеріалом, послідовність роботи). *

** В залежності від напрямку та виду художньої творчості дітей на уроці*

етапи уроків можуть мати свою специфіку та обов'язкові елементи.

6. Самостійна, практична робота учнів.
7. Підсумок уроку (аналіз і оцінка виконаних робіт).

*Елементи уроків тематичного малювання (тематична композиція):

1. Повідомлення теми малювання або твору для ілюстрування, вибір сюжету.
2. Характеристика героїв: визначення характерних ознак персонажів; аналіз костюмів; риси характеру.
3. Ознайомлення з послідовною схематичною побудовою персонажів.
4. Аналіз можливих композиційних варіантів.
5. Аналіз можливих колірних рішень.
6. Практична робота.

*Елементи уроків декоративного малювання:

1. Конкретизація теми, визначення прикладного значення роботи (з якою метою, для чого створюється візерунок, прикраса чи декоративна композиція).
2. За допомогою зразків вивчаються характерні особливості технічного виконання декоративних зображень для різних матеріалів (тканини, кераміки, скла та ін.) та техніки (вишивка, мереживо, розпис та ін.).
3. Ознайомлення з зразками стилізації природних, тваринних, предметних та інших мотивів.
4. Показ та обговорення різноманітних схем побудови декоративних композицій.
5. Обговорення варіантів колірних рішень, враховуючи емоційний вплив кольору.
6. Практична робота.

*Елементи уроків малювання з натури:

1. Бесіда про призначення предмета та його роль в житті людини.
2. Аналіз форми предмета, його характерних особливостей, конструктивної будови.
3. Аналіз кольору предметів та його колірної оточення.
4. Визначається послідовність виконання малюнку, в процесі чого пригадується: правила композиційного розміщення зображення на аркуші; закони перспективної побудови; різні способи визначення пропорції предмету; способи передачі об'єму предмету; особливості роботи з обраним матеріалом.
5. Виконання роботи.

*Елементи уроків по об'ємній пластиці (конструювання, ліплення та інше):

1. Демонстрація зразків, малюнків або фотографій предмету та визначення його прикладного значення.
2. На основі зразка, аналіз загальної форми виробу та його деталей.

3. Обговорення можливих варіантів композиційного рішення виробу, способів надання йому певного характеру та образності.

4. Ознайомлення з матеріалами та інструментами, які буде використано на уроці, особливостями роботи з ними та технікою безпеки..

5. Знайомство з способами виготовлення деталей та їх кріпленням, визначення послідовності виконання роботи.

6. Практична робота.

3. Поради до проведення уроку образотворчого мистецтва

1. На першому етапі уроку образотворчого мистецтва студент-практикант має відразу зосередити свою увагу на забезпеченість учнів потрібними матеріалами та інструментами, від чого залежить результативність уроку.

2. Дисципліна на уроці носить творчий характер, не допустимо шум під час пояснення чи бесіди. Під час практичної роботи можливе спілкування між учнями для висловлення своєї думки, поради. Під час виконання самостійної практичної роботи учням дозволяється створювати комфортні умови праці (виконувати роботу сидячи або стоячи).

3. Доцільно добирати на уроці такі види завдань і способи їх виконання учнями, які б підтримували певний ритм творчої роботи та зацікавленість у якісному результаті.

4. Необхідно записувати продуману систему вправ, запитань.

5. Акцентуйте увагу школярів на практичному значенні отриманих знань і умінь.

6. Викладаючи новий матеріал, необхідно демонструвати на дошці послідовність виконання основного зображення, якою повинні оволодіти учні.

7. Намагайтесь постійно вести бесіду з учнями, контролюючи якість засвоєння знань та ступень пізнавального інтересу до матеріалу.

8. Викладайте матеріал у доступній для учнів формі.

9. Застосовуйте різні види самостійної роботи для розвитку в учнів творчості, ініціативи.

10. Використовуйте наочні засоби навчання.

11. Створюйте на уроці мікроклімат співробітництва і взаємодопомоги.

12. Заохочуйте успіхи учнів, відзначаєте його особисті досягнення у навчанні.

Самоаналіз проведеного уроку студентом-практикантом з образотворчого мистецтва

Студент повинен вміти володіти самоаналізом свого уроку, де розповідає про реалізацію поставлених завдань уроку, про особливості проведення окремих його етапів.

1. Схема розуміння мети уроку.

2. Чи досягненні заплановані мета та задачі уроку (малювання, аплікації, ліплення):

а) які знання з образотворчого мистецтва придбали учні;

б) яка якість цих знань;

в) якими уміннями і навичками з образотворчого мистецтва оволоділи, чи почали оволодівати учні.

3. Які дії впроваджено на уроці образотворчого мистецтва для здійснення задач виховання та загального розвитку учнів:

а) які навчально-виховні ситуації створено для цього уроку, наскільки це вдало;

б) педагогічна оцінка цих ситуацій з точки зору їх ефективності для досягнення мети та конкретних задач уроку образотворчого мистецтва.

4. Які ситуації були запроваджені, щоб створити атмосферу дружньої, організованої, ділової роботи на уроці образотворчого мистецтва.

5. Яке місце відведено перевірці домашнього завдання, як організував цю частину уроку.

6. Як вдалося запобігти марнуванню часу на уроці образотворчого мистецтва.

7. Які навчальні ситуації створено на уроці образотворчого мистецтва щоб мобілізувати увагу учнів і підготувати їх до сприймання нового навчального матеріалу.

8. Чи вдалося студенту-практиканту викликати інтерес до теми, бажання вирішувати проблему, дізнатись нове, невідоме, творити.

9. При повідомленні нових знань важливо оцінити навчальну ситуацію, створену студентом-практикантом для вирішення цієї задачі:

а) наскільки вдало з навчально-виховної точки зору були створені студентом-практикантом ситуації і їх дидактична послідовність;

б) чи вдалося забезпечити увагу, зацікавленість, активну роботу мислення учнів, контакт студента-практиканта з учнями;

в) чи створено студентом-практикантом навчальні ситуації самоконтролю, самоперевірки під час виконання самостійної практичної роботи на уроці образотворчого мистецтва;

г) чи перевіряв студент-практикант розуміння та усвідомлення учнями нового матеріалу і що було зроблено для закріплення;

д) наскільки ефективними були відповідні навчальні ситуації.

10. Визначити, чи запропоноване домашнє завдання з образотворчого мистецтва:

- сприяє розвитку; поглибленню знань; удосконаленню умінь;
- підготовляє: до свідомого засвоєння матеріалу наступних уроків;
- орієнтує на спостереження над предметами і явищами природи і праці;
- стимулює розвиток багатогранних духовних потреб, враховуючи особливості і можливості слабких і сильних учнів.

Після самоаналізу студентом-практикантом уроку керівник педагогічної практики, методист образотворчого мистецтва та вчитель ставлять йому запитання та обмінюються думками з приводу переглянутого уроку, наголошуючи на позитивних і негативних сторонах.

5. Вимоги щодо оформлення плану-конспекту уроку.

1. Сайт розробок уроків з мистецтва (<http://surl.li/dqirl>)
2. Відеоуроки для дистанційного навчання (2 клас) оновлено (<https://pedpresa.com.ua/201606-videouroky-dlya-dystantsijnogo-navchannya-2-klas.html>), (<http://surl.li/dqipp>)
3. Уроки мистецького циклу в сучасній школі (<https://naurok.com.ua/conference/art-lessons>), (https://youtu.be/IUlx_ulYJ0M).
4. Конспекти уроків з образотворчого мистецтва в початковій школі (<https://super.urok-ua.com/tag/konspekti-urokiv-z-obrazotvorchogo-mistetstva/>).
5. Розробки уроків з образотворчого мистецтва (<https://naurok.com.ua/biblioteka/obrazotvorche-mistectvo/typ-7>).
6. Мохнач О.М. Конспекти уроків з образотворчого мистецтва за підручником «Мистецтво» 1 клас авторів Калініченко О.В., Аристової Л.С. (<http://surl.li/dqiuo>)
6. Розробки уроків з образотворчого мистецтва для 3 класу (<https://vseosvita.ua/library/rozrobki-urokiv-z-obrazotvorcogo-mistetva-dla-3-klasu-416949.html>)
7. Урок конспект з предмету " Образотворче мистецтво". (<https://vseosvita.ua/library/urok-konspekt-z-predmetu-obrazotvorche-mistectvo-236699.html>)
8. Мистецтво в початковій школі . Розробки уроків. (https://osvita.ua/school/lessons_summary/initial/mistectvo.html)
9. Дунець І.Р. Образотворче мистецтво. 1 клас. Конспекти уроків (<https://www.yakaboo.ua/ua/obrazotvorche-mistectvo-1-klas-konspekti-urokiv-1905073.html>)
10. Образотворче мистецтво - магазин SotniKnig (<https://sotniknig.com.ua/knigi-dlya-pochatkovoyi-shkoli/izobrazitel-noe-ickucstvo-1198522444/>)
11. Конспекти уроків з музики Масол Л. (<https://vsimpptx.com/author/rozrobki-urokiv-muzichnogo-mistetva-dlya-1-klasu-za-lm-masol>)
12. Конспекти уроків з музики 1 клас Масол Л. (<http://surl.li/dqirb>)
13. Розробки з музичного мистецтва 2 класу (<https://naurok.com.ua/biblioteka/muzichne-mistectvo/klas-2>)

6. Особливості проведення уроків під час дистанційного навчання

Методичні рекомендації щодо організації навчання на період карантину за допомогою дистанційних технологій в закладах загальної середньої освіти

З метою виконання мети і завдань програми з мистецької освітньої галузі в повному обсязі та роз'яснення окремих аспектів щодо організації дистанційного навчання в початковій школі звертаємо увагу на рекомендації керуючись Постановою КМУ від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання

поширенню на території України коронавірусу COVID-19», Листом МОН від 11 березня 2020 р. №1/9-154 «Про запровадження карантину для усіх типів закладів освіти», Наказами МОН від 16 березня 2020 р. № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19», від 25.04.2013 р. №466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», від 23.04.2019 №536 «Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти».

Організація дистанційного навчання з мистецтва може здійснюватися через онлайн-платформи, методики перевернутого класу чи іншого типу змішаного навчання.

Для дистанційного навчання організувати роботу на уроці – це надати покрокові інструкції учням, як навчатися вдома:

- робота за принципом перевернутий клас або змішане навчання – це коли, наприклад, теоретичний матеріал дається на самостійне опрацювання школярам, а практичні завдання перевірять дистанційно;
- можна надати учням матеріали до певних уроків для самостійного опрацювання, які міститимуть не просто “прочитай параграф підручника, дай відповідь на запитання”, а теоретичний матеріал, ілюстративне чи графічне зображення, лінк на відео для перегляду, check-list для закріплення знань і творче завдання (можливо, таке, яке можна виконати з друзями дистанційно);
- уроки через Skype. Для них необхідний premium пакет Skype, він дозволяє підключати до 30 осіб і мати зв'язок доброї якості. Це непоганий перехідний етап для вчителів, які звикли до фронтальної роботи.
- якщо вчитель уже мав досвід роботи з платформами [Kahoot](#), [Quizizz](#), [IDroo](#), [Miro](#) чи подібними – то він зможе швидко підібрати (чи розробити власні) завдання для своїх класів на самостійне опрацювання.
 - Здійснити дистанційно опитування учнів у формі тестів допоможуть матеріали за посиланням: (<https://cutt.ly/ytlqdk1>)
 - Створювати власні тести або використовувати готові можна за посиланням: (<https://naurok.com.ua/test/about>)
 - МЕДІАТЕКА 3D- (<https://ua.mozaweb.com/lexikon.php?cmd=getlist&let=7&sid=VIZ>)
 - Перегляд та створення власних цікавих вправ: (<https://learningapps.org/>)
 - Готові шкільні презентації з мистецтва (<https://gdz4you.com/prezentaciyi/mystectvo/>)

В умовах карантину пропонуємо використовувати для організації освітнього процесу з предметів мистецької освітньої галузі:

Музичне мистецтво

Енциклопедія музичних інструментів - <https://eomi.ru/list/>

Знайомство з симфонічним оркестром - <https://cutt.ly/Mtk2luX>

Калейдоскоп фізкультурхвилинок - <https://cutt.ly/qt2xhF>

Знайомство з нотами – відео, презентації - <https://cutt.ly/ltk2cSD>
 Збірка ритмічних вправ - <https://cutt.ly/Xtk2W9Z>
 Українські композитори - <https://cutt.ly/Ktk2R1t>
 Композитори Європи – <https://cutt.ly/wtk2Y64>
 Композитори світу – відео – <https://cutt.ly/jtk2IYw>
 Кросворди, ігри, ребуси, вікторини – <https://cutt.ly/mtk2Pee>
 Українські композитори (відео) – <https://cutt.ly/Dtk2A1s>
 Музичні мультфільми – <https://cutt.ly/ctk2DoC>
 Казки на музичну тематику (аудіо файли) – <https://cutt.ly/btk2FP5>
 Розповіді про музичне мистецтво (аудіо файли) – <https://cutt.ly/xtk2GMd>
 Пісенна скарбничка – <https://cutt.ly/8tk2Ja9>
 Плюси для розучування пісень – <https://cutt.ly/6tk2KHY>
 Уроки вокалу, розспівки - <https://cutt.ly/wtk2Zvh>
 Музичні кросворди - <https://cutt.ly/ytk2Xkz>
 Презентації до уроків музичного мистецтва - <https://cutt.ly/dtk2Vki>
 Музичні ребуси - <https://cutt.ly/mtk2BCO>
 Гра «Музична кухня» - <https://cutt.ly/ltk2Mlm>
 Танцюй, грай, співай - пісні і заняття для дітей - <https://cutt.ly/htk219H>
 Нововолинська група вчителів музичного мистецтва - <https://cutt.ly/Ytk22YE>
 Цікаве до уроків музичного мистецтва - <https://cutt.ly/3tk24c7>
 Онлайн-гра “Музичні інструменти” - <https://cutt.ly/Ctk9aQ8>
 Музичні фізкультхвилинки - <https://cutt.ly/2tk9dlL>
 Онлайн-гра “Знайди слово” - <https://cutt.ly/Ptk9fYF>
 Онлайн-гра “Музичні інструменти” - <https://cutt.ly/mtk9gUc>
 Музичні пазли он-лайн - <https://cutt.ly/etk9jwy>
 Ритмічні вправи - <https://cutt.ly/wtk9kgM>
 Інтегрований курс «Мистецтво»
 Художня культура України - <https://cutt.ly/ztk9Ca6>
 Мистецтво (відео) – <https://cutt.ly/Atk9Bin>
 Гра-тести «Реставруємо картини» - <https://cutt.ly/Qtk9MW7>
 Урок мистецтва №23 «Класичний стиль в інтер’єрі»- <https://cutt.ly/stk91Cb>
 Мистецтво у школі (матеріали до уроків) – <https://cutt.ly/ctk90Vq>
 Кращі опери та балети онлайн - <https://www.youtube.com/user/OperaLviv/videos>
 Мистецтво, культура, подорожі - <https://cutt.ly/vtk99PD>
 Збережемо галузь "Мистецтво" у школі - <https://cutt.ly/otk98dX>
 Мистецтво в школі – <https://cutt.ly/Wtk95H7>
 Розробки уроків з мистецтва - <https://naurok.com.ua/biblioteka/mistectvo/typ-7>
 Розробки з мистецтва - <https://naurok.com.ua/biblioteka/mistectvo/klas-8>
 Усі уроки мистецтва (розробки уроків)- <https://cutt.ly/Jtk96ZW>
 Кіномистецтво. Перевір себе - <https://cutt.ly/5tk3qXl>
 Музеї світу (онлайн) – <https://cutt.ly/ktk3eg6>
 Дистави для перегляду онлайн – <https://cutt.ly/Stk3rAo>
 Шевченко і його картини - <https://cutt.ly/Mtk3tEi>

Образотворче мистецтво

Розробки з образотворчого мистецтва – <https://cutt.ly/7tk3IL3>

Образотворче мистецтво в школі - <https://cutt.ly/qt3PAx>

Методика навчання інтегрованого курсу "Мистецтво" у 1-2 класах ЗСО на засадах компетентнісного підходу. Навчально-методичний посібник – <https://cutt.ly/Utk94HG>

Паризькі музеї виклали у відкритий доступ понад 150 тисяч репродукцій - <https://cutt.ly/vtk3SN5>

Група «Образотворче мистецтво в школі» – <https://www.facebook.com/groups/361148400995990/>

Уроки образотворчого мистецтва 4 клас – <https://cutt.ly/Rtk3HP3>

Розробки з образотворчого мистецтва 2 клас – <https://cutt.ly/Ctk3JGd>

Конспекти уроків і статті з образотворчого мистецтва – <https://cutt.ly/btk3LRr>

Усі уроки мистецтва (розробки уроків) - <https://cutt.ly/ltk3L11>

Інтернет-ресурси, які в умовах карантину пропонуємо використовувати для організації освітнього процесу з предметів мистецької освітньої галузі:

<http://www.oko.kiev.ua> – архітектура і краєзнавство України;

<http://www.spadshina.com.ua> – українська спадщина;

<http://prostir.museum/> – музейний простір України;

<http://namu.kiev.ua/> – Національний художній музей України;

<http://honchar.org.ua/pro-muzej/> – Український центр народної культури “Музей Івана Гончара”;

<http://www.mundm.kiev.ua/> – Національний музей українського народного декоративного мистецтва;

<http://www.derev.org.ua/index.html> – дерев'яні храми України;

<http://hutsul.museum/> – Національний центр народного мистецтва Гуцульщини і Покуття;

<http://www.artofukraine.com> – сучасне мистецтво українських художників;

http://www.louvre.fr/llv/commun/home_flash.jsp – Лувр (Париж, Франція);

<http://www.metmuseum.org> – Метрополітен (Нью-Йорк, США);

<http://www.khm.at/> – Музей історії мистецтва (Відень);

<http://staratel.com/> – напрямки живопису;

<http://www.abc-people.com/typework/paint/index.htm> – мистецтво живопису, художники

<http://artclassic.edu.ru/catalog.asp> – колекція “Світова художня культура”;

<http://www.artclass.lviv.ua> – журнал “Артклас”, статті про мистецтво;

7. Перелік сучасної літератури, доцільної для використання при підготовці до уроків

Основна

1. Баранова О.В, Савельєва А.М. Від навичок до творчості Мозаїка. Синтез, 2009.
2. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2007.
3. Бех І.Д. Виховання особистості. Кн. 1. Київ: Либідь, 2003. 277с.
4. Кашуба Л.І., Таран М.О. Образотворче мистецтво в початковій школі

- Тернопіль: МП Мальва ООО, 2001. 55 с.
5. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти. Київ., Вища школа. 2001. 165 с.
 6. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі. Київ, 2000. 79 с.
 7. НУШ: Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко URL: <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
 8. НУШ: Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
 9. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2003. 216 с.
 10. Ройз С. Чарівна паличка для батьків : дитинознавство (теорія розвитку та виховання); Як із буки зробити посміхайку (практикум для батьків); Секрети дорослого життя (практикум для дітей). Київ. Ніка-центр, 2005. 184 с.
 11. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с.
 12. Серих Л. В. Формування естетичної культури молодших школярів у процесі театралізованої діяльності: монографія. Суми : СОІППО, 2009. 199 с.
 13. Серих Л.В. Сценарії до експериментальної програми з театралізованої діяльності для учнів початкових класів: сценарії для вчителів предметів художньо-естетичного циклу та вчителів початкових класів. Суми: СОІППО. 2004. 24 с.
 14. Серих Л.В. Формування естетичної культури молодших школярів засобами театрального мистецтва : навч. метод. посіб. / за ред. Люріної Т.І.. Суми : ОІППО, 2003. 53с.
 15. Серих Л.В. Театралізована діяльність у школах та позашкільних закладах (I) : методичний посібник для вчителів початкових класів, викладачів предметів художньо-естетичного циклу, керівників гуртків театралізованої діяльності. Суми: СОІППО, 2004. 34с.
 16. Серих Л.В. Театралізована діяльність у школах та позашкільних навчальних закладах (II) : методичний посібник для вчителів початкових класів, викладачів предметів художньо-естетичного циклу, керівників гуртків театралізованої діяльності. Суми: СОІППО, 2004. 32с.
 17. Стась М.І. Методичні рекомендації з формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2007. 36 с.
 18. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посіб. / О.Пометун та ін.. Київ, 2004. 192 с.
 19. Федій О. А. Казкотерапія як сучасна соціально-педагогічна технологія : навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Соціальна педагогіка» / О. А. Федій та ін.. Полтава : ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2008. 82 с.
 20. Чен Н.В., Малиніна І.О., Голубев В.В. Образотворче мистецтво. Харків. Скорпіон, 2003.
 21. Шкільник С. Я. Вправи на релаксацію м'язового тону. *Розкажіть онуку*. 2001. № 17-18. С. 70-72.

Додаткова

1. Антоненць М. Мистецько-педагогічні погляди Миколи Мурашка. *Мистецтво та освіта*. 2009. №4. С. 10-14.
2. Біда О. Роль малюнків на уроках природознавства. *Мистецтво і освіта*. 2002. №4.
3. Біда О.К. Роль уроків на природі в естетичному розвитку молодших школярів. *Мистецтво та освіта*. 2000. №1. С.51-54.
4. Бровченко А. В. Образотворче мистецтво. 3 клас : альбом-посібник. Київ : СПД ФО, 2005. 64 с.
5. Власова М. Морозні візерунки на вікні. *Мистецтво і освіта*. 2003. №1.
6. Волинець Л. Інформаційне забезпечення загальної мистецької освіти у Франції. *Мистецтво та освіта*. 2009. №4. С.14-19.
7. Волинець Л. Художньо-естетична освіта в Японії. *Мистецтво та освіта*. 2002. №1. С.28-39.
8. Дремова Н. Паперова пластика - один із найдоступніших видів дизайну. *Мистецтво і освіта*. 2003. №2.
9. Жофчак З. Виховання школярів засобами мистецтва. *Мистецтво і освіта*. 2004. №3.
10. Качинська Г. Вивчення перспективи на уроках образотворчого мистецтва. *Мистецтво і освіта*. 2002. №2.
11. Качур М.І. Виховуємо високе почуття гармонії з навколишнім світом. *Мистецтво і освіта*. 2004. №2. С.40-44.
12. Коваленко Т. Українська народна іграшка. *Мистецтво і освіта*. 2003. №4.
13. Козлова О. Народне мистецтво Японії (цикл уроків). *Мистецтво і освіта*. 2002. № 1.
14. Кондратова В.І. Тарас Шевченко - поет і художник. *Мистецтво та освіта*. 2003. №1. С.40-43.
15. Коновець С. Образотворче мистецтво в практиці сучасної школи. *Мистецтво і освіта*. 2001. №3.
16. Коновець С. В. Від арт-терапії до креативних освітніх технологій. Педагогічна освіта і освіта дорослих : європейський вимір : зб. наук. пр. за ред. І. А. Зязюна та ін.. Київ, 2008. С. 463-475.
17. Коновець С. В. Інтеграція мистецтв у вітчизняній педагогічній теорії і практиці. Мистецька освіта : зміст, технології, менеджмент, зб. наук.пр. Вип.2.. Київ, 2007. С.171-176.
18. Коновець С.В. Образотворче мистецтво як засіб активізації дитячої творчості. *Мистецтво і освіта*. 1999. №3. С. 15-19.
19. Кормакова Т. Живе мистецтво ікони. *Мистецтво і освіта*. 2001. №4.
20. Корнілова О. Про впровадження нової шкали оцінювання навчальних досягнень учнів із предметів художньо-естетичного циклу. *Мистецтво і освіта*, 2000. №4.
21. Белкіна Е., Шейко О. Учнівська олімпіада з образотворчого мистецтва. *Мистецтво і освіта*. 2000. №3.
22. Корнілова О.О. Про впровадження нової шкали оцінювання навчальних досягнень учнів із предметів художньо-естетичного циклу. *Мистецтво та освіта*. 2000. №4. С.55-56.

23. Кохно Т. Естетичне виховання молодших школярів у позакласній роботі. *Початкова школа*. 2008. №5. С.16-18.
24. Кравчук Ф. Аналіз живописних творів як метод формування композиційних умінь в учнів 5-7 класів. *Мистецтво і освіта*. 2003. №3.
25. Лобанчук О. Розвиток словесної творчості першокласників засобом інтегрованої художньої діяльності. *Початкова школа*. 2010. №7. С.33-38.
26. Луценко Л. Кожна дитина талановита. *Початкова школа*. 2010. №3. С.49-50.
27. Любарська Л., Вовк Л. Орієнтовний запитальник для актуалізації опорних знань учнів з образотворчого мистецтва, визначення рівня засвоєння базових теоретичних положень предмета. *Початкова школа*. 2006. №12. С.43 - 46.
28. Любарська Л., Вовк Л. Орієнтовний запитальник з образотворчого мистецтва. *Початкова школа*. 2008. №3. С.44-48.
29. Масол Л.М. Ігрові художньо-педагогічні технології у процесі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво». *Початкова школа*. 2007. №1. С.46-55.
30. Неволя Я. Урок-мандрівка «Архітектура як вид мистецтва». *Мистецтво і освіта*. 2002. №2.
31. Ничкало С. Видатні пам'ятки художньої культури України. *Мистецтво і освіта*. 2003. № 1.
32. Пальчевський С. Сугестопедичне навчання на уроках образотворчого мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2005. №3. С.10-13.
33. Пархоменко І. Писанки. *Мистецтво і освіта*. 2001. №2.
34. Пічкур М.І. Педагогічне керування формуванням художнього сприйняття школярів. *Мистецтво і освіта*. 2003. №4. С.14-20.
35. Сирота В.О. Художньо-прикладна спрямованість образотворчого мистецтва у школі. /В.О.Сирота. *Мистецтво та освіта*. 2002. №4. С. 13-16.
36. Стренакова Г. Витинанки на уроках образотворчого мистецтва. *Мистецтво і освіта*. 2001. №2.
37. Шкільчак В. Дизайн в українській школі: проблеми і перспективи. *Мистецтво і освіта*. 2000. №3.
38. Юсов Б.П. Принципи побудови інтегрованих поліхудожніх програм з образотворчого мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2001. №3. С.40-41.

Інформаційні ресурси

1. Дитяча колекція. Видатні художники світу. — 2007. Всеукраїнське товариство “Просвіта”, e-mail: windrose@naverex.kiev.ua www.atlantic-records.com.ua
2. Дитяча колекція. Навчальна програма з елементами гри. Вчимося малювати 1
3. Дитяча колекція. Навчальна програма з елементами гри. Вчимося малювати 2. E-mail: www.atlantic-project.com.ua
4. Педагогічний програмний засіб Версія 2.0 Мультимедійний посібник “Образотворче мистецтво” з 1 по 4 класи. 2008 ПП “Контур плюс”. E-mail: support@csot.rv.ua www.csot.rv.ua www.nova.rv.ua

Проектування інтегрованого уроку образотворчого мистецтва

Розглянемо тему «Створення проекту. Оформлення виставки дитячих

малюнків» (робота у групах). Це завдання несе в собі дух змагання. Дітям дуже подобається перемагати, коли їм довіряють, дають можливість самостійно вирішити якесь питання, поставлену перед ними задачу. Самостійне вирішення завдання школярем спрацьовує на активне творення, видумування чогось нового, тобто він робить відкриття. Це дає йому впевненість у своїх можливостях. Учитель допомагає учням у визначенні критеріїв, які дадуть змогу вибрати кращий проект, заохочувальні номінації для інших проектів; демонструє послідовність виконання проекту, ескізи готових проектів, зразки шрифтів і шрифтових композицій; роздає проспекти із планом проектування.

Завдання передбачає декілька етапів у досягненні мети:

1. Назва проекту.
2. Тема виставкових робіт.
3. Визначення форми та кольору шрифту.
4. Оформлення малюнків.
5. Розробка схеми розташування у приміщенні.
6. Виготовлення ескізу каталогу виставки, запрошення.
7. Форма проведення виставки (аукціон, благодійна, ярмарок тощо).

Підібрати музичне оформлення. Основне завдання уроку — навички написання шрифту, його розташування на аркуші паперу, підбір кольору та форми. Тобто таке звичайне завдання, подане в інтерактивній формі, учні виконують із творчим підходом, мобілізують усю свою фантазію та уяву.

Творчий розвиток особистості на уроках образотворчого мистецтва — це засвоєння нею необхідних художніх навичок і прийомів, розвиток фантазії та уяви, тобто усвідомлення сутності явищ і предметів реальної дійсності з точки зору їх відповідності або невідповідності особистості моральним та естетичним вимогам, що вироблені людською культурою. Інтерактивні форми сприяють такому розвитку школярів і тим самим забезпечують самостійний пошук різноманітних зв'язків, художніх співставлень, аналогій, паралелей між видами мистецтв і дійсністю, наслідком яких має стати формування в особистості здатності цілісно бачити та сприймати світ, що зумовлює високий потенціал творчості, виховуватиме потребу в художньо-творчій самореалізації, сприятиме духовному самовдосконаленню.

Тематичне малювання

Урок малювання на теми вимагає від учителя високої підготовки. Але в той час для дітей це найцікавіший урок по зображувальному мистецтву. Цей розділ передбачає малювання по пам'яті (наприклад, «Як я провів літо»), по спостереженню («Осінь в саду»), за уявою («На невідомій планеті»). Але всі ці види діяльності можуть бути з'єднані в одній роботі. Малюючи на тему «Зимові ігри», учень може використовувати спогади проте, як він катався взимку на ковзанах, спостереження за дитячими іграми і зобразити, яким вони уявляють майбутній льодовий стадіон.

Урок малювання на тему складається з таких елементів :

- а) ознайомлення з темою або літературним твором, вибір сюжету, характеристика персонажів.
- б) складання ескізу композиції.
- в) необхідні для роботи спостереження та замальовки;
- г) виконання роботи
- д) аналіз та оцінювання виконаних робіт.

2.Проектування конспекту уроку до теми малювання рослинного світу. Виготовлення наочності.

Тема.Зима - чарівниця

Мета : закріпити знання учнів про лінію горизонту, дати визначення поняттю «плановість» (на пропедевтичному рівні); ознайомити з технікою набризку. Розвивати моторику рук ,образне і просторове мислення, зорову пам'ять . виховувати любов до рідної природи, бережне ставлення до неї.

Обладнання: репродукції картин, альбоми, олівці, акварель, ємності для води, пензлі, серветки для витирання рук та пензлів.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Працюватимемо старанно,
Щоб почути у кінці
Що у нашій першій класі
Діти - просто молодці !

II. Актуалізація та корекція опорних знань, умінь і навичок. Повідомлення теми і завдань уроку.

Підготовча бесіда.

- Назвіть, будь ласка, які ви знаєте пори року ?
- А яка зараз пора року?
- Що відбувається взимку з природою, погодою, які ознаки зими ви знаєте?
- Як називається місяць, який зараз йде?
- Чому він має таку назву?
- А другий місяць зими, яку має назву і чому?
- Останній місяць зими який?
- Зиму чекають, як дорослі, так і малі діти, вона має багато назв: чаклунка, красуня, казкарка, королева, царівна, білосніжка.
- А які свята відзначають у грудні ? (Відповіді дітей)

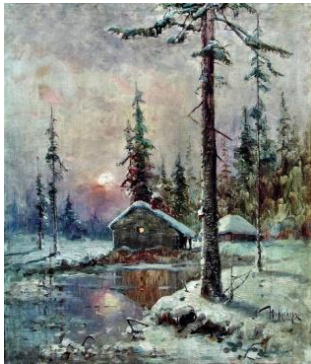
Фізкультхвилинка.

«Сніжинки»

III. Вивчення нового матеріалу (мотиваційні та пізнавальні вправи). Первинне застосування нових знань (пробні вправи).

Багатьом митцям подобається малювати зиму. Одних надихає її сувора краса, інших - танок веселих сніжинок.

- Який настрій цього зимового краєвиду?
- Що зображено на передньому плані, а що на дальньому?

IV. Самостійне застосування учнями знань у стандартних ситуаціях.

Виконання малюнка засніженого міста.

VI. Підбиття підсумків уроку. Виставка робіт.

- За що ми можемо подякувати зимі?
- Які дива ви спостерігали ?
- Які завдання були визначені сьогодні на уроці?
- Чи справилися ви з цим завданням?
- Які труднощі виникли у вас під час виконання практичної роботи?

Аналіз виконаної роботи

3. Проектування конспекту уроку до теми малювання тваринного світу. Виготовлення наочності.

Тема: Силует улюбленої тварини.

Мета: пригадати найістотніші ознаки графіки, назви елементарних графічних матеріалів та інструментів, простих геометричних форм, різних видів і типів ліній, ознайомити із різноманітністю живих істот, багатствами форм і барв в навколишньому світі та творах мистецтва, навчити передавати прості за характером силуетні форми об'єктів живої природи кольором, різнохарактерними лініями, штрихами, раціонально організовувати та прибирати своє місце; розвивати сприймання, увагу, пам'ять, логічне мислення, мовлення; виховувати естетичні погляди та бережливе ставлення до об'єктів живої природи.

Обладнання: підручник С.К.Трач, М.І.Резніченко, альбом, простий олівець, кольорові олівці або фломастери, гумка, точилка, словникові терміни, педагогічний малюнок та поетапність його виконання, різноманітні зображення силуетів тварин, репродукції картин Є.Кругликової «О.Т.Матвеев», Є.Едуардової «Темні силуети», К.Скорпінікі «Олень» та фото дерев'яних скульптур-силуетів Д.Геймана, квадратні карточки, фішки, ТЗН(аудіосупровід).

Тип уроку: комбінований.

Клас: 2

Терміни на дошці:

Графіка — це вид образотворчого мистецтва, в якому зображення створюється за допомогою ліній, штрихів, крапок і плям.

Графічні матеріали – це простий та кольорові олівці, фломастери, ручки, пастель, сангіна, вугілля, крейда.

Графічні засоби – це лінія, штрих, крапка та пляма.

Силует — це узагальнене, однотонне зображення людини, тварини, рослини або предмета, що нагадує їхню тінь.

Однотонність – це використання одного кольору.

ХІД УРОКУ

1. Організація класу до уроку:

1.1. Створення психологічного комфорту в класі.

Ось дзвінок сигнал подав -

До роботи час настав.

Ось ми часу не гаймо,

А урок свій починаймо.

— Доброго дня, діти! Сподіваюся, що ми дуже цікаво проведемо час, а для цього мені потрібна ваша підтримка та активність.

1.2. Перевірка готовності учнів до уроку.

— Вам на урок необхідно: підручник, альбом, простий та кольорові олівці, гумка та точилка.

2. Актуалізація опорних знань учнів:

2.1. Вступна бесіда з учнями.

— На минулому уроці ви згадували про такий вид образотворчого мистецтва, як графіка.

— Хто пам'ятає, що це таке? (**Графіка** — це вид образотворчого мистецтва, в якому зображення створюється за допомогою ліній, штрихів, крапок і плям).

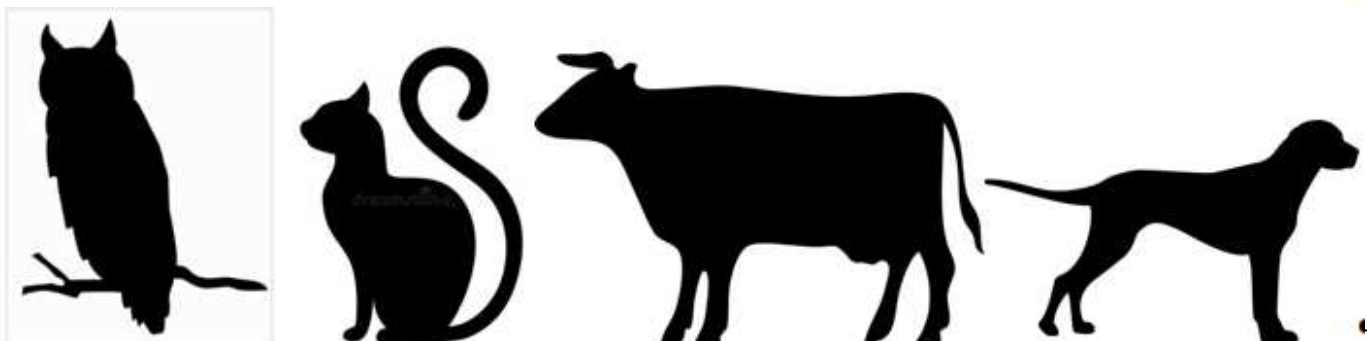
— А які матеріали використовує художник-графік, або які матеріали можемо використовувати ми з вами, щоб наш малюнок належав до графіки? (**графічні матеріали:** олівці, фломастери, ручки, крейда, пастель, сангіна і т.д.)

— А які ви можете назвати графічні засоби? (**графічні засоби:** лінія, штрих, крапка, пляма)

— Молодці!

2.2. Створення проблемної ситуації.

— Для того, щоб дізнатися, яка сьогодні тема уроку, вам потрібно буде розглянути деякі зображення та визначити що їх об'єднує. (зображення будуть роздруковані кожен на форматі А4)

— Що спільного між цими зображеннями? (на всіх малюнках зображені тварини, всі зображення однотонного кольору, на всіх малюнках зображено лише форму тієї чи іншої тварини).

— Так правильно. А ви знаєте, що всі ці зображення можна назвати одним єдиним словом – **СИЛУЕТИ**.

2.3.Оголошення теми уроку і мотивація навчальної діяльності учнів.

— Отже, як ви вже зрозуміли, сьогодні ми з вами будемо зображувати силуети, і причому не будь-які, а силуети улюблених тварин. Тема наша так і звучить: «Силует улюбленої тварини».

3. Вивчення нового матеріалу:

3.1.Розповідь з елементами бесіди.

— А хто з вас можливо знає, а можливо вже і здогадався що таке силует? (*Силует – це узагальнене, однотонне зображення людини, тварини, рослини або предмета, що нагадує їхню тінь*).

— Як ви вже помітили, то силует може бути не лише тварини, але й будь-кого, будь-чого іншого. Ще одною його особливістю є однотонність.

— **Однотонність** – це використання одного кольору.

— Для того, щоб ви зрозуміли краще те, про що я говорю, пропоную подивитися на екран (на дошку). На ньому ви можете побачити силуети різноманітних тварин, лише вже не в чорному кольорі, а в синьому, червоному та жовтому кольорах. Тобто якщо ми малюємо силует слона і обрали синій колір, то від початку до кінця ми малюємо його синім кольором, не додаючи ніяких інших кольорів.

— Як ви вже зрозуміли, то за допомогою силуетів художники передавали форму того, кого або що вони зображували.

3.2.Робота з додатковою наочністю.

— Одною із таких художників була Єлизавета Кругликова. Ви можете побачити репродукцію її картини «О.Т.Матвеев».

— Що ми можемо побачити на цій картині? (*силует художника*).

— Насправді Олександр Матвеев був видатним скульптором, однак художниця вирішила зобразити як художника, щоб передати іншим людям жагу до творчості.

— А що ми можемо побачити на картині Єлизавети Едуардової? (*силует дитини та тварини*)

— А що за тварина зображена на малюнку? (*котик*)

— Молодці!

— Дуже цікавою є діяльність відомого італійського художника Кристофоро Скорпінікі, який у своїй творчості використовував спеціальні фарби, які світяться в темноті. Саме за рахунок цього його картини і набули такої виразності, адже на світлі вони виглядають по одному, а в темноті зовсім змінюють свій

вигляд, стають більш виразнішими. Ви можете побачити одну із таких його картин, яка називається «Олень». Кристофоро Скорпінікі вже не подає силуетів людей і звертає свою увагу на силует тварини.

— Яку саме тварину він зобразив на даній картині? (*Оленя*)

— Дуже цікавими, незвичайними та оригінальними також є і роботи чикагського майстра Долана Геймана. Він створював силуети тварин із різних предметів, які збирав по всій Америці. А саме: із обгортки старих книг, які вже мали палити, із дерев'яних ніжок від столиків, із шматків металу, дорожніх знаків і т.д. Ви можете ознайомитися із деякими з його виробів, а саме із силуетом оленя та різних порід собак.

3.3. Робота з підручником (ст.20).

— Діти, де у нашому житті ми можемо побачити силует рослини, тварини або людини? (*в тіні; коли людина, тварина або рослина знаходиться на фоні сонця, особливо того, яке вже заходить*).

— Відкрийте свої підручники на ст.20. Погляньте на 4 верхніх зображення. Ці малюнки говорять про те, що дуже добре видно силуети дерев, тварин та людей саме тоді, коли сонце заходить за горизонт.

— А нижче ми можемо побачити картини художників, які у своїх картинах зображували силуети людей, рослин та тварин.

— На першому зображенні ми бачимо репродукцію картини Є.Круглікової «На виставці».

— Що на ній зображено? (*силуети людей на виставці, у картинній галереї*)

— Так, на ній ми можемо побачити силуети різноманітних людей, які знаходяться в картинній галереї та дуже емоційно обговорюють свої враження від побачених картин.

— На другому зображенні подана репродукція картини С.Адамовича «Ілюстрація».

— Що ж зображено на ній? (*силуети дерев, коня, карети та гінця*)

— На цій картині художник поєднує силуети рослин, тварини та людини. А саме, як ви вже сказали, ми можемо побачити силуети тополь, невеличкий силует коня, який розташований вдалечині разом із силуетом карети, на якій видніється гінець.

— Отже, як ви вже зрозуміли, малюванню та створенню силуетів присвятили своє життя чимало художників та майстрів.

4. Вступний інструктаж і практична самостійна діяльність учнів:

4.1. Поетапне зображення композиції вчителем з поясненням.

— І сьогодні ми з вами також відчуємо себе такими ж художниками та майстрами, адже будемо малювати силует котика.

— *Для того, щоб його намалювати вам необхідно:*

- 1) Розташувати альбом, або аркуш паперу у горизонтальному вигляді.
- 2) Простим олівцем намалювати коло, як показано на малюнку на від нього провести фігуру, схожу на капельку – це буде голова та тулуб kota. (*етап 1*)
- 3) Наприкінці цієї «крапельки» намалювати ще одне коло, як показано на малюнку. (*етап 1*)
- 4) Домалювати котика вушка, хвостик та 2 лапки, як показано на малюнку, домалювати на мордочці невеличкі щічки та носик так, щоб одна із щічок трохи змінила форму круга. (*етап 2*)
- 5) Домалювати ще 2 лапки, як зображено на малюнку. (*етап 3*)
- 6) Гумкою витерти всі допоміжні лінії. (*етап 3*)
- 7) Заштрихувати внутрішню частину тварини олівцем, обраного кольору. (*етап 4*)

4.2. Практична робота учнів.

— А для того, щоб пригадати як правильно штрихувати, ми з вами спочатку виконаємо вправу на невеличких аркушах паперу, які я вам роздала ще перед початком уроку.

- 1) Спочатку ми малюємо штрихи зліва на право.
- 2) Потім знизу вверху.
- 3) Після цього по діагоналі, повторюючи рухи за мною.

— А тепер можете приступати до малювання силуету котика.

4.2.1. Фізкультхвилинка.

*Всі піднялися на ніжки,
Розімнемося ми трішки.
Пригадаєм кенгуру,
Слоненя: «Ту-ду! Ту-ду!»
А жирафа, ой висока,
Бегемот же йде в 2 боки.*

*Мишеня ж таке маленьке,
А як бігає швиденько.
Всі тварини йдуть відпочивати,
Ми ж продовжимо силуети малювати.*

4.2.2. Індивідуальна допомога окремим учням.

— Якщо вам потрібна буде моя допомога, то тихенько підіймайте руку і я до вас підійду.

4.3. Оцінювання, коментування та виставка найкращих робіт учнів.

— Я бачу, що майже всі діти завершили свої роботи. У кожного з вас малюнок вийшов особливим та неповторним. Тому давайте поділимося своїм досвідом один з одним. Прошу перший ряд підняти свої роботи та показати другому та третьому. Можете опускати. Другий ряд, покажіть свої роботи першому та третьому. Можете опускати. Третій ряд, покажіть свої роботи першому та другому. Можете опускати.

— Молодці, а зараз ті діти, які отримали силует тварини на зеленому фоні, вийдіть до дошки зі своїми малюнками. Це найкращі роботи, ви дуже добре впоралися із завданням, ваша робота красива та охайна.

— Ті, хто отримав силует тварини на жовтому фоні, не засмучуйтеся, адже у вас також хороші роботи, але вам потрібно бути трошки уважнішими та охайнішими.

— Всі інші, хто отримав силует тварини на карточках червоного кольору також не засмучуйтеся, адже і серед вас є дуже добрі роботи, однак їх потрібно буде вдома завершити.

5. Підсумок уроку:

5.1. Підсумкова бесіда.

— Отже, якою була тема сьогоднішнього уроку? Що ми сьогодні зображували? (*силует улюбленої тварини*)

— Що таке графіка? (*Графіка — це вид образотворчого мистецтва, в якому зображення створюється за допомогою ліній, штрихів, крапок і плям.*)

— Які матеріали називають графічними? (*графічні матеріали: простий та кольорові олівці, ручки, фломастери, крейда, пастель, вугілля, сангіна*)

— Що входить до графічних засобів? (*графічні засоби: лінія, штрих, крапка, пляма.*)

— Що таке силует? (*Силует — це узагальнене, однотонне зображення людини, тварини, рослини або предмета, що нагадує їхню тінь.*)

5.2. Прибирання робочих місць.

— Молодці! А тепер приведіть в порядок ваші робочі місця.

5.3. Домашнє завдання.

— Ті, хто не встиг завершити свої роботи на уроці – завершіть їх вдома.

— Я дякую вам за активність та творчість. Мені було дуже приємно з вами працювати. Гарного вам дня, до побачення!

Проектування конспекту уроку до теми декоративно-прикладне малювання. Виготовлення наочності.

Великодні писанки

Мета: ознайомити учнів з традиціями писанкарства в Україні, колірною гамою, символікою писанок різних регіонів України, розкрити зміст деяких писанкарських символів;

Розвивати уяву, фантазію, вміння аналізувати, застосовувати набуті знання у практичній діяльності; формувати естетичні почуття, смак; активізувати ініціативу учнів;

Виховувати почуття національної гордості за свій народ, його культуру, мистецтво, здатність зберігати традиції.

Обладнання: фотографії писанок, мальованок, крашанок, крапанок, дряпанок або самі декоровані яйця; таблиці з символікою писанки; папір для малювання (альбом), фарби, пензлі, ємності з водою, серветки для витирання рук та пензлів.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку

II. Робота над темою уроку.

- Яке велике свято ми завжди святкуємо навесні? (Свято Великодня.)

- А чи знаєте ви, що це за свято?

- Як це свято відзначає ваша родина? (Мама та бабусі печуть паски та фарбують або розписують яйця.)

- Здавна в Україні Великдень - це свято відродження природи.

Великодні обрядовість українців збереглася до сьогодні.

Існує декілька різновидів прикрашання пташиних яєць до великодніх свят. Це крашанки - фарбовані однокольорові яйця; крапанки - яйця, прикрашені різнокольоровими крапочками; дряпанки, на яких малюнок продряпають гострим предметом; мальованки, які дбайливо розмальовують народні майстри; і, нарешті, найчарівніші, найзагадковіші - писанки.

Свою назву писанка отримала від слова «писати», «розписувати». Писанкою в народі називають мистецько розписані або орнаментовані пташині яйця. Дуже багато вірувань і легенд пов'язано з орнаментованим або пофарбованим яйцем - писанкою чи крашанкою.

- Розгляньмо, які символи прикрашають писанки та що кожен з них означає. Частіше за все для розписування яєць люди використовують геометричні символи. Що вони вам нагадують? Так, це доріжки (символи вічності), драбинки (символи пошуків кращого життя) тощо. Найулюбленишим мотивом, який зустрічається на писанках всіх регіонів України, є безконечник (різна за

формою й товщиною лінія, яка не має кінця), що символізує вічність.

Разом із геометричними символами прикрашають наші писанки солярні (космічні) символи. Вважалося, що писанка, декорована ними, не лише милує око, але й просить сонце оберігати людей від хвороб, нещастя, злого ока.

На писанках стилізовано зображують дерева й квіти, овочі й фрукти, навіть цілі рослини. Писанки, декоровані рослинними символами і вживані у відповідних звичаях й обрядах, мали магічну силу: допомагали рослинам рости, вчасно дозрівати і давати багатий урожай.

- Ось ми й познайомились із таким цікавим видом декоративно-прикладного мистецтва, як писанкарство.

III. Фізкультхвилинка.

Виконання відео вправ.

IV. Практична діяльність учнів.

Зараз ми малюватимемо власні писанки, використовуючи писанкарську символіку. Запам'ятайте, що кожна ваша писанка має нести певні побажання людині, якій ви її подаруєте.

V. Підсумок уроку.

- Якими символами прикрашають великодні писанки?
- Що ці символи означають?
- Чи відрізнятимуться писанки, які ми розписуватимемо для мами, тата, бабусі чи товариша? Чому?

4. Проектування конспекту уроку до теми малювання людини. Виготовлення наочності.

Тема: Навички малювання фігури людини. Композиція «Україночка Оленка».

Мета. Дати поняття про жанр образотворчого мистецтва – «портрет»; розкрити основні зображення обличчя людини; елементарні пропорції, розташування окремих частин; розповісти про український національний костюм; пробудити зацікавлення українськими народними традиціями, минулим нашого народу, його звичаями; розвивати творчу уяву, фантазію, образне мислення.

Обладнання: таблиця поетапності людини у національному костюмі, ілюстрації. Малюнки (зразки дитячих робіт).

Хід уроку

I. Організаційна частина. Повідомлення теми і мети уроку.

II. Робота над темою уроку.

1. Вступна бесіда.

- Сьогодні до нас на урок завітала чарівна маленька дівчинка.

(До класу заходить дівчинка у українському національному одязі).

Вчитель. Хто ти, дівчинко маленька?

Дівчинка. Я – Оленонька гарненька.

Українкою зовуся

Й тою назвою горжуся.

Вчитель. А скажи, де край твій рідний?

Там, де неба круг погідний.

Там, де сонце сяє ясне

На українські діти красні;

Де лани, степи безкраї,

Де орел буйний літає,

Де Карпат вершки високі,

Де потоків дна глибокі

Де Дністер і хвилі Прута,

Де Дніпро, старий Славута;

Де високії могили,

Що в них голови зложили

Мої предки в лютім бою,

За Україну люблю свою.

Вчитель. Хто, дітки, завітав сьогодні до нас на урок?

Зверніть увагу на одяг нашої гості. Національний одяг українців змінювався протягом століть, успадковуючи найкращі народні традиції. Він поєднував усі види декоративного мистецтва: тканинну вишивку, мережку, вибійку, вироби зі шкіри, ювелірні прикраси.

Віночок також атрибут народного одягу, але його носили тільки дівчата, жінкам потрібно було носити хустку, або очіпок.

В Україні здавна існував звичай: молоді дівчата прикрашали голову вінком із живих квітів. Кожна дівчинка вміла плести вінок. З жовтих сонечок кульбаб, з кленових листків – короною, чи просто з'єднати барвисте коло лугових і лісових квітів. А чи знаєте ви, що український віночок не просто краса, а оберіг «знахар душі», бо в ньому є така чаклунська сила, що біль знімає. Волосся береже.

- А зараз послухайте вірш Наталки Поклад про дівчинку Оленку і зверніть увагу не те, що ще крім віночка носили українські дівчата.

До барвистого віночка –

Вишиваночка - сорочка

Фартушок і чобітки,

Й різноколірні стрічки...

Це Оленка – українка.

Як вона співає дзвінко!

Як сміються оченята!

Як танцюють ноженята!

Цей вірш неначе змалював у нашій уяві образ дівчинки у святковому українському вбранні. Така дівчинка могла б гратися на квітучій літній галявинці, яку ми малювали на минулому уроці: з квітів, що ростуть на

галявині, сплетений її віночок; яскраві барви вбрання, віночок з різнокольоровими стрічками й вишиванка відповідають кольорам пейзажу. Це ніби те саме веселе літо, настання якого ви з нетерпінням чекаєте!

2. Робота з підручником.

Сьогодні на уроці ми будемо малювати портрет україночки Оленки.

Відкрийте підручник на с. 79 і розгляньте національний одяг маленьких україночок.

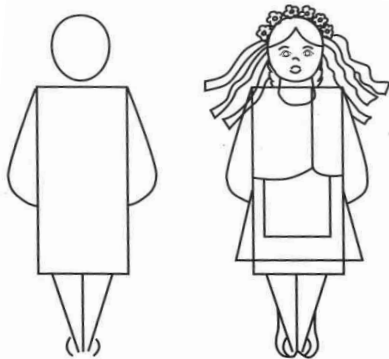
III. Перегляд демонстраційного матеріалу.

IV. Порядок виконання дій.

- 1) Нам вже доводилося зображати людей. Пригадайте, наприклад, як нещодавно малювали казкового героя Цибуліно, і робіть так само. Пильуйте, аби всі частини тіла (голова, руки, ноги, тулуб) були потрібного розміру.

- 2) Фігуру дівчинки розмістіть майже на всю висоту аркуша паперу. Добре продумайте деталі одягу дівчинки, можна вибрати один із варіантів, зображених на с. 79. малюнок можна доповнити зображенням квітів, що ростуть на галявині. Колір паперу – вибрати за бажанням.

V. Практична діяльність учнів.

VI. Підсумок уроку.

- Чий портрет ми малювали на сьогоднішньому уроці?

- Що носять на голові українські дівчатка?

- З чого плетуть віночки дівчатка?

Перегляд і демонстрування дитячих малюнків.

Проектування конспекту уроку до теми малювання ілюстрації до казки. Виготовлення наочності

Тема: Малювання ілюстрації до казки „Колосок”

Мета: Вчити учнів на основі творчої уяви та фантазії виконувати ілюстрацію до казки „Колосок”; удосконалювати навички зображення тварин, передачі

характерних рис казкових героїв; вчити глибоко відчувати казку, сприймати її добрих героїв. Розвивати навички роботи з фарбами, творчу фантазію та ініціативу дітей, дрібні м'язи пальців рук. Прищеплювати любов до українських народних казок, виховувати естетичні почуття та смаки

Обладнання: українські народні казки (книжечки), таблиця з послідовністю виконання малюнка, дитячі малюнки, ілюстрація до казки „Колосок”, малюнок до інсценізації казки.

ХІД УРОКУ

1.ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

1.1 Привітання. Психогімнастика «Я – квітка»

Я-маленька квіточка. Ранкове сонечко торкається моїх пелюсточок, приємно лоскоче, я повільно прокидаюся від чудового сну. Розгортаю свої тоненькі, ніжні пелюстки, повертаюся до сонечка, умиваюся росю. Вітерець ніжно грається моїми листочками. Я дарую свої пахощі ясному небу, теплому сонечку, землі, а гарний настрій- кожному, хто зараз поруч зі мною.

2 .АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

2.1.Відгадування загадки

- До уроку я підготувала сюрприз у скарбничці! Коли ви відгадаєте загадку, тоді ми зможемо продовжити наш урок!

Відкриваємо скарбничку

Скринька зовсім невеличка

В ній скарби про те безмежні

Будьте . дуже обережні.

Їх ніколи той не згубить,

Хто народу мудрість любить.

І багатства ці безцінні

Їх збирали по краплині

Не втрачаєм часу марно

Дістаєм перлину гарну.

(Із скарбнички – КАЗКА)

2.2.Бесіда

- Як ви гадаєте, чи є діти, які не люблять слухати казки?

Напевно, не знайдеться жодної дитини, яка б не любила казку.

Ви чуєте казки з раннього дитинства вдома, в дитсадку, потім – у школі.

Спочатку вам їх розповідають, згодом ви самі читаєте казки.

Діти, пригадайте, що таке казка? (Розповідь про незвичайні, часом фантастичні події).

Це цікава вигадана історія про події, яких не буває насправді. Рослини і тварини в ній вміють говорити і робити все те, що й люди.

- Як називаються казки, створені народом? (Народні).

Які українські казки ви знаєте? (“Пан Коцький”, “Курочка Ряба”, “Івасик Телесик”,)

2.3 Виставка книжечок

Зверніть увагу на виставку українських народних казок.

- А чи є серед цих казок такі, про які ви ніколи не чули, не читали їх?

Світ казок надзвичайно барвистий і захоплюючий, тому ви їх і любляєте. Колись вам читала казочки мама або бабуся, а тепер ви читаете їх самостійно, навіть, самі ходите до бібліотеки. Заглянемо на полицку нашої виставки.. Тут зібрані улюблені книжечки-казочки.

У казках – мудрість народу, його розум, дотепність, гумор. Казка – це глибока мудрість життя. У них прославляються мудрі, працьовиті, хоробрі, кмітливі, добрі персонажі і засуджуються підступні, злі, зрадливі. У казках виражено довічну мрію людей – перемогу добра над злом.

2.4 Вікторина “З якої казки?”

- Уважно послушайте і скажіть, з якої казки ці слова.

Котику – братику!

Несе мене лиска
За кленові ліси,
За круті гори,
За бистрії води –
Порятуй мене!

(“Котик та Півник”)

Он де наша діва,
Он де наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці.
Кужілочка шумить,
Веретенце дзвенить,
Скиньмо по пір'ячку
Нехай з нами летить

(“Кривенька качечка”)

“Ведмідь каже: “Коли солом'яний соломою обсмалений, то дай мені соломи обідраний бік залатати!” Бичок – нічого, мовчить; ведмідь тоді його за бік, давай солому оддирати.”

(“Солом'яний бичок ”)

“Ні дідусю, я й не пила, я й не їла: бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, бігла через гребельку, вхопила водиці крапельку, - тільки й пила, тільки й їла!”

(“Коза – Дереза”)

- Молодці, ви добре справилися з літературною вікториною.
Це ще раз доводить, що ви знаєте українські народні казки.

2.5 Гра “Відгадайте, до якої казки ця ілюстрація?”

Показую ілюстрації до українських народних казок.

Діти відгадують назви казок.(«Ріпка», «Рукавичка», «Пан Коцький»)

3.ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

3.1 Повідомлення теми уроку . Перегляд мультфільму “Колосок”

- А до якої казки ви будете малювати ілюстрацію ви догадаєтеся, коли переглянете мультфільм

Сьогодні ми навчимося малювати ілюстрацію до казки, будете вдосконалювати свої навички роботи простим олівцем та кольоровими олівцями

РУХАНКА

Діти ходили, діти гукали

Дружно у парку казку...(шукали)

Може під кущиком, чи під місточком

Може накрилась кленовим... (листочком)

Хлопці гасали, бешкетували..

Що ви? Це казку вони...(доганяли)

Казко, постій, гей, озовися!

Та не жартуй з нас , тихо..(не смійся)

Казка із сонечком в небо злетіла

Ні, нашу казку кізонька...(з’їла)

Та, слава Богу, казка знайшлася,

Будем старатись, щоб гарна...(вдалася).

3.2 Словникова робота.

ІЛЮСТРАЦІЯ – це зображення, що пояснює або доповнює текст у книжці, журналі, газеті. Художники, які малюють ілюстрації називаються художниками – ілюстраторами. Художник, який зображає тварин називається художником-анімалістом.

Назва цього жанру походить від латинського слова “аніма”, що означає тварина. До анімалістичного жанру належать картини, скульптури, вишивки, на яких зображені тварини.

. 3.3 Перегляд демонстраційного матеріалу.

-Розгляньте ілюстрацію до казки “Колосок”.

- Яким ви собі уявляєте Півника? (працьовитим,кмітливим,рухливим.)

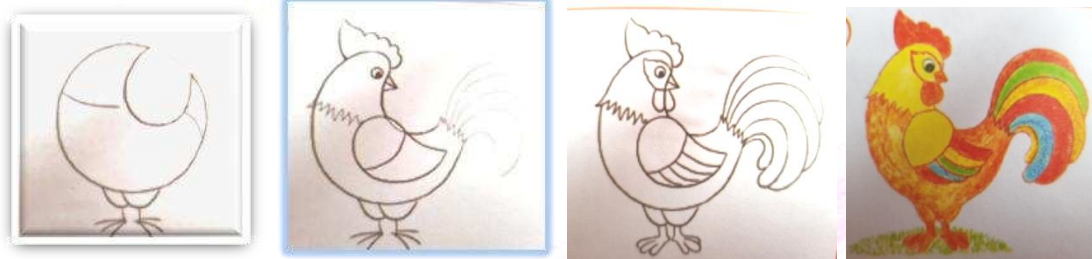
- Яким кольором ви його намалюєте?

- А які мишенята? (Ліниві)

- Якого кольору шерсть у мишенят?

- Які кольори ви використаєте для зображення півника?

3.4 Поетапне виконання композиції вчителем.

4. ПРАКТИЧНА РОБОТА УЧНІВ

4.1 Повторення етапів послідовного виконання ілюстрації (використовую таблицю).

Фізкультхвилинка

4.2 Продовження практичної роботи учнів.

5. ПІДСУМОК УРОКУ

5.1 Підсумкова бесіда

5.2 Перегляд дитячих малюнків.

5.3 Демонстрація учнівських робіт.

*Ось і пролунав дзвінок
Закінчився наш урок.
За роботу по заслужі
Щиро дякую вам друзі.*

Дидактична матриця уроку мистецтва (образотворчого мистецтва)

Клас: 4

Дата: 26 вересня

Тема: На кінчиках пальців. Створення поробки — витинанки «балеринка»

Мета: актуалізувати знання з теми “балет”; продовжити формувати вміння емоційно сприймати музичні і художні композиції; продовжити формувати вміння створювати власну композицію за інструкцією. Виховувати естетичний смак.

Обладнання: підручник 4 клас авторського колективу І. Стеценко, С.Садовенко, музичний супровід, кольоровий папір, ножиці, клей, картон.

Тип уроку: комбінований урок;

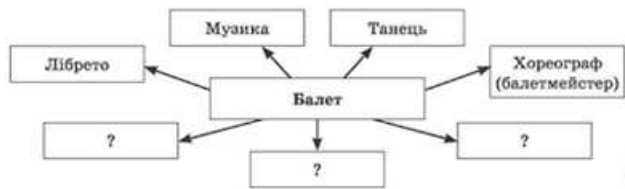
Рівень навчальних можливостей учнів: середній

№	Етапи уроку, цільові завдання та зміст навчального матеріалу	Час (хв.)	Наочність	Методи навчання		форма організації навчальної діяльності	контроль та корекція (зворотній зв'язок)	Проміжні результати
				Зовнішня форма прояву	Внутрішня сутність			
					Рівень самостійності учнів	Логіка розгортання думки і змісту		
1	Організаційний момент Перевірити, все наявне до уроку на партах. Хвилина мовчання вшанування пам'яті	2 хв	-	словесна (розповідь)	репродуктивний	дедукція	загальнокласна у змісті	Емоційне налаштування учнів на урок.

	загиблим воїнам.								
2	<p>Мотивація до початку уроку:</p> <p>2.1 Ц.3. емоційно налаштувати дітей на працю, актуалізувати знання.</p> <p>Діти слухають мелодію https://youtu.be/n9WRcTY4Imc</p> <ul style="list-style-type: none"> - Яку мелодію ви почули? - Яка вона за темпом, ритмом? - Що ви відчували під час прослуховування? 	3 хв	-	словесний (бесіда)	Репродуктивний,	дедукція	загальнокласна ,індивідуальна.	у змісті	Вчитель підготував дітей до початку уроку. Повідомив тему і мету.
3	<p>Повідомлення теми і мети уроку.</p> <p>Сьогодні ми продовжимо говорити на тему “На кінчиках пальців”</p>	1 хв		словесний (бесіда)	Репродуктивний,	дедукція	загальнокласна ,індивідуальна.	у зміст і	
4	<p>Основна частина</p> <p>4.1 Ц.3 №1 Продовжити формувати вміння висловлювати власну думку, наводячи приклади.</p> <p>Ц.3. №2 Продовжити формувати вміння звертати увагу на деталі, емоційно сприймати витвори мистецтва.</p> <p>Розгляньте картину сучасної польської художниці Моніки Луняк.</p>	5 хв	карти на балер	Словесний (бесіда)	репродуктивний	традукти вний	Загальнокласна , фронтальна	У зміст і	Вчитель продовжив формувати вміння сприймати на слух музичні композиції. Вміння висловлювати власну

<p>Що на ній зображено? Особливість картин цієї художниці в тому, що персонажі начебто живі.</p> <ul style="list-style-type: none"> - В чому передається легкість рухів балерини? - Що ви відчуваєте дивлячись на картину? - Які кольори зображені? Як це впливає на ваше сприйняття? - Що на вашу думку хотіла передати художниця? <p>4.2Ц.3. №1 продовжити формувати вміння сприймати музичні композиції на слух і вміти розрізняти їх. Формувати естетичний смак.</p> <p>Ц.3. №2 Продовжити формувати вміння розрізняти види танців, хореографії, танцювання солісту чи дуету. Прослуховування балету Щопеніана</p>		ини					думку, підкріплюючи її фактами.
	6 хв	музич на компо					

	<p>https://svitdovkola.org/art4/7/media1</p> <p>Вчитель: витончені рухи у балеті — це копітка праця кожного артиста її кожної артистки. А ще є маленький секрет, завдяки якому їхні танець такий легкий, наче повітряний.</p> <p>Питання до фрагменту: — коли танцює соліст, коли дуєт, а коли ми бачимо загальний танець? — Хореограф використав класичну чи народну хореографію? Доведи. — Який танець виконується — полонез, вальс чи полька? Поясни. — Порівняй зображення балерини на квартирі і танцівниць на фото.</p>		зиція	(словесний бесіда)	репродуктивний	індуктивний	Загальнокласна, фронтальна		
3	<p>Узагальнення і систематизація знань</p> <p>3.3 Ц.3. Узагальнити і систематизувати знання з теми “ балет”</p> <p>Створення асоціативного куща на тему “Балет”</p>	5 хв	асоціативний кущ	словесний (бесіда)	частково-пошуковий	дедуктивний	Загальнокласна, фронтальна	у змісті	Діти узагальнили знання з теми “балет”. Створили асоціативний кущ. Узагальнили вміння створювати паперові витинанки.

3.4 Ц.3. продовжити формувати вміння працювати із папером і ножицями, створювати композиції. Створення поробки-витинанки на тему “Балерина”

Ц.3. узагальнити і систематизувати вміння працювати за шаблоном, фото - інструкцією, робити витинанку.

Інструкція щодо виконання:

1. На білому картоні намалюй силует балерини можна скористатися шаблоном. Виріш його по контуру.

15
хв

шабло
н

практична
(вправа)

репродуктивний

традукт
ивний

індивідуальни
й,
фронтальний

	<p>2. Вирішувати нанку. Можна зробити двошарову спідницю — звати Нанук різних кольорів.</p> <p>3. По центру витинанки виріш отвір, встав у нього силует балерини. Приклей спідниці до силуету.</p> <p>4. Протягне нитку, щоб можна було десь причепити поробку.</p>								
5	<p>Рефлексія</p> <p>Ц.з. підсумок вивченого.</p> <p>Я навчився.....</p> <p>Я дізнався.....</p> <p>Мені було цікаво.....</p> <p>У мене виникли труднощі з.....</p>	3 хв	лист з почат ками речен ь	словесний метод (бесіда)	репродуктивний	дедукти вний	класно- узагальнююча		підсумок вивченого
Кінцевий результат: Діти ознайомились із музичними композиціями і польською художницею та її картиною “Балерина”, створили поробдку-витинанку.									

Музичне мистецтво

Як відомо, урок – є основною формою організації мистецького навчання (музичної її складової) в умовах загальної освіти. Особливості його проведення залежить від цілей, навчальних, розвивальних та виховних завдань, характеру спілкування і взаємодії з учнями, методів навчання та виховання.

1. Під час проєктування та моделювання уроків мистецтва (музичної складової інтегрованого курсу) пам'ятайте, що це небуденний урок, а саме урок мистецтва, який має закономірності *музичної драматургії*, а саме:

- вступ або інтродукція (повідомлення теми уроку):
- зав'язка (постановка проблеми)
- розвиток (виклад матеріалу теми);
- кульмінація (вирішення проблеми)
- розв'язка, завершення (висновок уроку).

2. Зауважимо, що вивчення музичного мистецтва відбувається в структурі інтегрованого курсу «Мистецтво». Виходячи із завдання інтегрованого курсу необхідно наголошувати увагу учнів на *зв'язки музичного мистецтва з іншими видами мистецтва шляхом* створення ситуацій щодо активізації асоціативних зв'язків, запроваджувати порівняння художніх образів та аналізувати особливості їх втілення «мовою» кожного із мистецтв (живопису, хореографії, літератури, синтетичних видів мистецтва (театрального, кіномистецтва). Ця особливість вимагає ретельного добору різних видів наочності, зокрема репродукцій картин, музичних записів, відеоматеріалів, реквізитів для інсценування тощо.

3. Враховуйте, що у процесі навчання музичного мистецтва у початкових класах важлива роль належить основним *видам музичної діяльності*, що складають структуру уроку, в процесі яких розкривається тема уроку, засвоюються основні і додаткові поняття, формуються всі компоненти мистецької компетентності. До основних видів музичної діяльності належать:

- сприймання музики;
- всі види виконання (хорове, сольне, елементарне музикування, музично-ритмічне);
- створення творчого продукту (вигадування ритмічного супроводу, відтворення явищ природи за допомогою елементарних музичних інструментів, створення ритмічного супроводу свого імені, закінчення музичної фрази або її початку, вільне диригування, пластичне інтонування, інсценізація пісень тощо).

4. Слід пам'ятати, що при вивченні музичного мистецтва в початковій школі слід уникати пасивного споглядання або слухання музичних творів. Вимоги НУШ передбачають:

- активне впровадження *художньо-практичної діяльності* (хорового співу, музикування, музично-ритмічної діяльності) на основі гри, як провідної для молодших школярів, в процесі якої формуються

естетичний досвід, певні музичні уявлення та вміння з елементарного виконання тощо;

- організацію вивчення творів музичного мистецтва на основі створення **проблемно-пошукових та евристичних ситуацій**, що сприятиме пізнанню себе, свого «Я» через мистецтво, формуванню художньо-образних уявлень, засвоєнню музичного тезаурусу, певних музичних знань, розвитку палітри емоцій та почуттів;
- запровадження **музично-творчої та ігрової діяльності**, що надає можливість отримати учням радість від спілкування з музичним мистецтвом та від сумісної творчої діяльності, розвинути креативність, сформувати культуру спілкування як з музичним мистецтвом так і між учасниками творчого процесу.

Умовний алгоритм організації керівництва сприйманням музичного твору:

1. Вступне слово вчителя (цікаві факти про епоху, коли жив композитор; історія створення даного твору, якщо така існує; нагадування відомих творів композитора, з якими учні вже попередньо знайомилися)
2. Постановка питання щодо з'ясування загального емоційного настрою, що передує першому прослуховуванню музичного твору лише у аудіозапису або відеозапису виконання (без відеоряду!).
3. Обговорення емоцій і палітри почуттів, що виникли у школярів, активізація асоціацій, заохочення до порівняння із запропонованими творами мистецтва, літератури тощо.
4. Повторне прослуховування твору. Визначення змін у динаміці, ладу, темпі, ритмі, музичній фактурі. Обговорення кульмінації твору.
5. З'ясування загального музичного образу твору.
6. Обговорення яким чином музичний твір здійснив вплив на особистість дитини, її настроїв, бажання щось створити, відобразити у власній творчості (малюнок, білий вірш, есе тощо).
7. Запровадження прослуховування твору у іншій інтерпретації (на інших інструментах, оркестровці, кавері) та обговорення, що змінилося.
8. З'ясування виховного значення прослуханого твору.

Умовний алгоритм розучування пісні:

1. Зразковий показ пісні. Перед прослуховуванням пісні ставимо питання про зміст, сюжет пісні, які події оспівуються, який її настрій, емоції, які вона викликає тощо.
2. Обрання найскладнішої складової пісні (куплет або заспів). З'ясування ритмічного малюнку обраного фрагменту пісні (прохлопування ритмічного малюнку зі словами).
3. Пофразне розучування мелодії пісні різними методами («відлунням» мелодії на певний склад, з опорою на нотний запис, сольмізацією). Окремо зупиняємося на стрибках, проспівуємо їх окремо у повільному

темпі поза ритмом. Працюємо над точним інтуванням, розспівуваннями (коли один склад розспівується на декілька нот).

4. Поєднання мелодійної лінії у заданому ритмі і темпі. Вчимо прислухатися до себе і до інших, працюємо над розумінням жесту вчителя, який показує одночасний вступ, закінчення, ритмічні та динамічні зміни, звуковисотність та характер відображення мелодійної лінії при співі.
5. Зауважимо, що нова пісня розучується протягом 3 уроків (1-й урок – розучування одного куплету або приспіву; 2- й – за аналогією всі інші куплети; 3-й – робота над драматургією пісні, художнім образом. Одночасно в роботі рекомендовано тримати 3 пісні на різних етапах розучування; доречно повторення раніше вивчених пісень та накопичення пісенного репертуару.

Методичні рекомендації до проведення уроків інтегрованого курсу “Я досліджую світ” у початковій школі

Загальна характеристика

Однією з особливостей Нової української школи є інтегрований курс «Я досліджую світ», у якому поєднуються знання з різних освітніх галузей. Вивчаючи даний курс, молодші школярі отримують можливість освоїти матеріал природничих і суспільно-гуманітарних наук, необхідний для цілісного і системного сприймання світу в його найважливіших взаємозв'язках.

Характеризуючи курсу «Я досліджую світ», слід відзначити поєднання та розуміння принципів системності, наступності та інтеграції знань у вивченні явищ природи, формуванні цілісної сучасної картини світу в умовах зміни наукових концепцій.

Навчальний курс «Я досліджую світ», що поєднує знання з різних освітніх галузей, спрямований не тільки на оснащення учнів знаннями про природу і навколишній світ, а й на розуміння ними причинно-наслідкових зв'язків між предметами та явищами, закономірностей розвитку навколишнього світу, вагомості екологічного ставлення до нього.

Викладання нового інтегрованого курсу «Я досліджую світ» потребує від майбутніх вчителів ґрунтовної методичної підготовки, різнобічних теоретичних знань і комплексних практичних навичок конструювання інтегрованих уроків.

Слід відзначити основні аспекти інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

1. В основу навчання покладено діяльнісний підхід, що націлений на результат та вимагає зворотного зв'язку. В цьому випадку перевага надається практичним роботам, демонстраційним і лабораторним дослідом, спостереженням в природі, екологічному моделюванню та прогнозуванню, вирішенню ситуативних завдань, а також практичній діяльності з охорони природи.

2. Опрацювання програмового змісту ґрунтується на частково-пошуковому методі навчання, що пов'язаний із формуванням способів навчально-пізнавальної діяльності учнів; основних розумових дій та операцій; вироблення вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки в природі та суспільстві.

3. Велику увагу у реалізації інтегрованого курсу відводиться ігровій навчальній діяльності (особливо це стосується першого циклу) та творчим завданням. Слід застосовувати завдання, спрямовані на формування навичок самостійної роботи учнів з інформацією, засвоєння норм етичного, естетичного, морального ставлення до людей та природи.

4. Важливе значення у формуванні предметних компетентностей молодших школярів проєктній діяльності. А саме практико-орієнтованим проєктам, творчим та інформаційним проєктам, Тематика проєктів та їхні назви, запропоновані у програмі, можуть бути змінені на розсуд учителя.

5. Однією із запропонованих форм роботи є екскурсія. Зміст екскурсій повинен мати безпосередній зв'язок із пройденим на попередніх уроках

матеріалом, або нести випереджувальний характер. Отримані на екскурсіях результати спостережень і зібрані матеріали ,мають бути використані на наступних уроках.

6. Важливо наголосити на необхідності формування у молодших школярів медіаграмотності засобами медіаосвіти в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». Цьому сприятиме системна та послідовна робота учнів з різними видами медіа текстів\ з різних освітніх галузей\, з метою формування у них практичних умінь.

Пропонується зразок уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ»
 \ на формування громадянської компетентності\

Тиждень 1 Життя - найбільша цінність

1. Чому життя людини – це найбільша цінність?

Завдання уроку: формувати уявлення про цінності, життя людини як найвищу цінність, неповторність кожної людини (зовнішність, поведінка, здібності, характер), право на життя; ознайомити з правами людини (рівноправність людей, право кожного на захист, любов і піклування; право на працю, захист, відпочинок; право на освіту); пояснити пріоритетність права на життя щодо інших прав людини; аргументувати неприпустимість заподіяння будь-якої шкоди собі й іншим; розкрити взаємозв'язок прав людини; розвивати у дітей критичне та творче мислення; виховувати любов до життя, пізнавальну активність і допитливість.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань (вступний)

Орієнтовне оснащення: зображення репродукції картини «Дерево життя» Жозефіни Уолл, плакат «Права дитини», Конституція України.

Мультик про права дитини (українською).

https://www.youtube.com/watch?v=BWUxZk-hqq0&ab_channel=UNICEFUkraine

Відео про права дітей

https://www.youtube.com/watch?v=zRR0XiriGp4&ab_channel=VadymDmytruk

Права дитини. Урок від патрульних.

https://www.youtube.com/watch?v=nO362cxDt8w&ab_channel=%

План викладення нового матеріалу на уроці

1. Ознайомлення з шмуцтитолом та його аналіз.
2. Поняття: цінності, ознаки життя.
3. Права людини. Право на життя – передумова всіх прав людини.

Орієнтовний зміст роботи

I. На етапі актуалізації чуттєвого досвіду й опорних знань учнів/учениць
 учитель розповідає про те, що учні будуть вивчати в 4 класі на уроках «Я досліджую світ».

- Ми продовжуємо вивчення в 4 класі інтегрованого курсу «Я досліджую світ». У цьому році ви отримаєте нові знання про людину і природу, минуле,

сучасне й майбутнє України та світу, зорі над нами й ґрунт під ногами, материки й океани, Україну і світ, а також розвиватимемо фантазію і майстерність, дизайн і технології. В цьому нам допоможе підручник, з його корисними порадами на життя розумне, добре й гармонійне.

II. На етапі повідомлення теми, мети й мотивації навчальної діяльності учнів/учениць пропонується робота з шмуцтитулом підручника.

Учитель пропонує розгорнути підручник і ознайомитися з шмуцтитулом, на якому представлений анонс розділу «Як бути людиною», прочитати перелік завдань і девіз (гасло), проаналізувавши їхній зміст. Учитель розповідає, що впродовж вивчення даного розділу учні виконуватимуть перший навчальний проект й намітять шляхи його здійснення. А також оголошує тему уроку: **«Чому життя людини – це найбільша цінність?»**

III. На етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок учнів/учениць (сприймання й усвідомлення знань) пропонується робота за таким планом.

1. *Орієнтовна розповідь учителя з елементами бесіди.*

- Що означає слово «цінний»? Які можна підібрати синоніми до цього слова? (Корисний, значущий, вагомий, необхідний).

- Що таке людські цінності? Які бувають цінності? Які цінності, на вашу думку, є найголовнішими?

2. *Складання схеми «Життєві цінності».*

МОРАЛЬНІ (людяність, порядність, моральність)	ВИЩІ, АБО АБСОЛЮТНІ (життя, здоров'я, щастя, радість)	СІМЕЙНІ (родина, діти, батьки)
МАТЕРІАЛЬНІ (гроші, майно, комфорт)	ЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ	ГРОМАДЯНСЬКІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ (освіта, соціальний статус, патріотизм)

IV. На етапі осмислення учнями нових знань

1. *Словникова робота*

Відтак, усе, що значуще й корисне для людини, називають **цінностями**.

Але найцінніше, що має людина, — це **життя**.

2. *Робота за підручником: читання тексту (с.6), усні відповіді на запитання, аналіз зображення.*

Розгляньте репродукцію картини Жозефіни Уолл «Дерево життя». Які образи на картині символізують життя? (Дерево, квіти, планета Земля, білий голуб, сім'я (тато, мама та дитина), Бог, радуга). Складіть на основі картини розповідь.

3. *«Мозковий штурм».*

Кожна людина обов'язково колись замислюється над одвічним запитанням: «У чому є сенс життя?» — запитує себе кожна людина, розмірковуючи про себе і своє майбутнє або пригадуючи минуле.

—Поміркуйте над цим питанням і дайте свою відповідь.

- Як бачите, немає єдиної відповіді на це запитання. Так само, як немає єдиного

рецепта щастя.

4. *Розповідь вчителя про сутність життя. Слухання учнями вірша Надія Красоткіної «Життя».*

Яким є життя? Життя може бути радісне і сумне, одноманітне і барвисте, солодке і гірке.... А найголовніше, що дуже шкода, — дається нам лише один раз. Але життя — це справді велике диво! І саме нам випало щастя жити на дивовижній Землі. Тому треба цінувати кожную його хвилину, радіти сонцю і ранковій росі, зорям у нічному небі, кожній квіточці, що прийшла у цей світ так само, як і ми; пташині, що виспіває хвалу життю радісно і невтомно. Людям з дитинства треба навчитися жити чесно і гідно, тому що все, що б ти не робив, якимось чином в певний час повертається до нас самих: добро — добром, а зло — ще більшим злом. То ж напрошується висновок: **роби добро, щоб тобі добре було.**

Життя

Життя — це просто дивна казка,
 В яку приходимо лиш раз.
 Тут для людей любов і ласка,
 І світло сонечка для нас.
 І небеса бездонні сині,
 Чарівні зорі в небесах.
 Ключі високі журавлині,
 І вся оця земна краса.
 Життя складне, але чудове,
 Ми робимо в нім відкриття.
 Й завжди ідемо в невідоме,
 Тим цікавіше нам буття...
 Привабливіше, яскравіше,
 Є для фантазії політ.
 І манять вдаль путі світліші...
 І ти не йдеш — летиш у світ!
 Є і різкі в нім повороти,
 Де випадаєш із сідла.
 Завертять враз круговороти...
 Бувають і такі діла.
 Та все проходить, час спливає,
 Нова мета нас кличе вдаль.
 В житті усякого буває,
 Та за минулим нам не жаль,
 Бо кличуть знов нові дороги,
 Під ноги стеляться путі.
 Чекають радощі й тривоги
 Щодень у нашому житті.
 Життя складне, але цікаве.
 Його не визнаєш до пуття.

Буває радісне й лукаве...

Але... Спасибі за життя!

Надія Красоткіна

5. *Бесіда про права людини.*

Пригадайте назви документів, які гарантують Ваші права. (Конвенція ООН про права дитини, Конституція України).

Конвенція ООН про права дитини - це угода між країнами. В ній записано, як уряд кожної країни має дбати про дітей. Конвенція була прийнята у 1989 року. Документ підтримали 191 країна світу. Конвенція ООН про права дитини набула чинності в Україні з 1991 року і з цього часу є частиною національного законодавства.

- Якими правами володіють люди? Які права є у вас, дітей?
Стаття 2. Всі діти рівні в своїх правах
Стаття 6. Кожна дитина має право на здоровий розвиток
Стаття 7. Кожна дитина має право на любов і піклування батьків, на виховання в сім'ї
Стаття 15. Кожна дитина має право бути членом асоціації, гуртка чи клубу
Стаття 16. Кожна дитина має право на особисте життя
Стаття 17. Кожна дитина має право на інформацію
Стаття 24. Кожна дитина має право на медичну допомогу
Стаття 27. Кожна дитина має право на повноцінне харчування
Стаття 28. Всі діти мають право на освіту
Стаття 31. Всі діти мають право на дозвілля.

- Яке право, на Вашу думку, є найголовнішим серед усіх?
Право на життя має найбільшу цінність для кожної людини і є передумовою всіх інших прав. Про цінність життя і здоров'я людини йдеться в Конституції України. У статті 3 зазначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

6. *Перегляд відео про права дитини.*

7. *Проведення гри «Упізнай права людини».*

Учні перед класом або у парі за допомогою жестів та міміки демонструють одне з прав дитини, а інші відгадують. Хто з учнів першим відгадав, того черга демонструвати право перед іншими дітьми.

У. На етапі узагальнення й систематизації знань учитель пропонує звернутися до підручника.

8. *Аналіз нового навчального матеріалу шляхом визначення та добору ключових слів до теми уроку.*

- Поміркуйте й обговоріть. У яких випадках люди ризикують своїм життям і здоров'ям? Наведіть приклади.
 - Пофантазуйте і намалюйте асоціативний куш «Життя».
- У чому полягає відмінність між поняттями «цінність» і «ціна»?

ЦІНА	ЦІННІСТЬ
1. Це матеріальні предмети (житло, машина, телефон).	1. Переважна більшість – це духовні речі (любов, дружба, радість) або матеріальні предмети (фото, листи, твори мистецтва).
2. Ціна вичерпна. Старіє річ – ціна знижується.	2. Цінність не старіє, вона не вичерпна, не згорає, не тоне..
3. Ціна завжди замінима (товар-товар)	3. Незамінна
4. Існує за межами людини, незалежно від неї	4. Існує у відношенні людини до чого-небудь, кого –небудь.

- Поміркуйте, без яких слів не можна було б переказати зміст тексту в підручнику? Поясніть, чому ці слова називають *ключовими* або *опорними*?

9. *Словникова робота.*

- Поясніть, як ви розумієте зміст таких слів: цінності, право, ціна.

Методичний коментар Добір ключових слів є ефективним дидактичним прийомом для здійснення узагальнення й систематизації нового матеріалу, тому ми вважаємо, що його доцільно застосовувати на кожному уроці.

VI. На етапі закріплення знань, умінь і навичок можна запропонувати такі завдання.

10. *Робота з робочим зошитом : виконання завдань. (с.1)*

11. *Розкрийте зміст і доведіть істинність твердження.*

Життя – це дар, бережи й цінуй його!

Методичний коментар. Бажано, щоб тексти, що вміщені в рамочку, учитель, готуючись до уроку, записував на дошці разом із темою та планом уроку.

VII. Етап застосування засвоєних знань, умінь і навичок учнів

11. *Проведіть аналіз прислів'їв і приказок*

- ✓ Горе тому жить, хто життям не дорожить.
- ✓ Життя прожити – не поле перейти.
- ✓ Де є життя, там є й надія.
- ✓ Де мир і совіт, там життя, як маків цвіт.
- ✓ Ніхто не знає, що його в житті чекає.
- ✓ Який порядок у себе заведеш, таке й життя поведеш.

Життя твоє – безцінний дар.

Не забувай про це ніколи.

Ти спиш під зорями Стожар*,

Чи з зорями ідеш до школи,

Живеш ти и вмісти чи селі,

Подумай, як життя прожити.

Ти слід залишити на Землі –

То треба гарний залишити.

Лариса Шевчук

Рубрика "Підготуйтеся заздалегідь до наступного уроку". Знайди в додаткових джерелах інформації вислови та прислів'я про цінність життя.

VIII. Підсумок уроку можна організувати за такими запитаннями

- Про що ви дізналися сьогодні на уроці? Як звучить тема уроку? Що найбільше запам'яталося? Чому кожній людині потрібно цінувати й берегти своє життя? Чому, на твою думку, право на життя вважається найголовнішим правом людини?

Наші відкриття.

- Усе, що значуще й корисне для людини, називають цінностями.
- Найцінніше, що має людина, - це життя.

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю

До вищеперерахованих сучасних джерел, доцільних для використання при підготовці до уроків, слід додати:

КОНСПЕКТИ УРОКІВ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ДЛЯ 1 КЛАСУ. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ Ірина ГРУЩИНСЬКА Зоя ХИТРА. URL: https://www.orioncentr.com.ua/components/com_jshopping/files/demo_products/YDS_metod_1_class_1_66.pdf

КОНСПЕКТИ УРОКІВ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ДЛЯ 2 КЛАСУ. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ Ірина ГРУЩИНСЬКА Зоя ХИТРА. URL: https://www.orioncentr.com.ua/components/com_jshopping/files/demo_products/YDS_metod_2_class_1_75.pdf

КОНСПЕКТИ УРОКІВ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ДЛЯ 3 КЛАСУ. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ Ірина ГРУЩИНСЬКА Зоя ХИТРА. URL: https://www.orioncentr.com.ua/components/com_jshopping/files/demo_products/YDS_metod_3_class_1_86.pdf

Розробка конспектів уроків на основі матричного підходу

Проектування уроку у вигляді дидактичної матриці

Одним із ефективних засобів навчання майбутніх вчителів проектуванню уроку є дидактична матриця. **Теорія матричної побудови уроку** використовується у сучасній дидактиці як спроба цілісного відображення навчальної діяльності учнів та спосіб оволодіння студентами – майбутніми вчителями проєктивними вміннями. Це успішний спосіб систематизації знань про процес навчання, конкретний їх прояв на уроках різних типів як засіб оптимізації спільної діяльності вчителя і учнів. Її розробниками є сучасні педагоги Бондар В.І. та Шапошнікова І.М.

Переваги такого підходу до проектування оптимальної структури уроку полягають у наступному:

1. В умовах роботи з дидактичною полігональною матрицею повною мірою реалізується системний підхід до побудови макро- і мікроструктури уроку.
2. Реалізуються основні критерії оптимізації навчання, а саме:
 - Відповідність мети уроку програмі, підручнику й дидактичним функціям даного уроку (засвоєння, формування, розвитку, систематизації, перевірки та оцінки тощо);
 - Оптимальність змісту навчального матеріалу як достатність для реалізації функцій уроку та якісного його засвоєння;
 - Оптимальність поєднання методів чи прийомів навчання як у межах кожної дидактичної клітинки, так і в структурі діяльності учнів протягом всього уроку;
 - Оптимальність поєднання індивідуальної, групової чи колективної навчальної діяльності учнів на уроці.
3. Можливість планувати цілеспрямоване поетапне управління взаємодією учнів і навчального матеріалу через бачення кінцевої перспективи (рух до мети уроку) і проміжної (цільові завдання поетапного руху до мети).
4. Можливість регулювати діяльність учнів у межах уроку з урахуванням рівня засвоєння знань (доповнювати зміст додатковими фактами, змінювати методи і прийоми навчання тощо).

Отже, **дидактична матриця – це структурована за елементами форма (модель, складна таблиця), у якій відображено цілісний процес навчання учнів на уроці.** Вона є основою для побудови розгорнутого плану-конспекту уроку. Її використання забезпечує необхідну рівновагу між теоретичною, дидактичною підготовкою вчителя і її практичною реалізацією у процесі проектування навчальної діяльності учнів.

На горизонтальному векторі матриці розміщені структурні компоненти процесу навчання (цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольньо-регулювальний та оцінювально-результативний), а вертикальний вектор характеризує поетапне розгортання процесу засвоєння навчальної інформації залежно від мети та рівнів її засвоєння учнями. На перетині стовпців і рядків

матриці конструюються реальні навчальні ситуації (навчальні, змістові та організаційні мінімодулі), у структурі яких розв'язуються конкретні дидактичні завдання. Поле матриці дає повне уявлення про те, яке місце серед структурних компонентів уроку посідає кожен з них, яке його функціональне призначення. Матриця дає можливість студентам здійснювати процесуально структурування процесу навчання, тобто наповнювати її відповідним змістом і завданнями з конкретної навчальної теми. На базі структури матриці можна спроектувати урок будь-якого типу та методичного й технологічного варіанта.

Вся робота з таблицею-матрицею (таблиця 1) ґрунтується на знаннях про інваріантність макроструктури процесу навчання (цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулювальний та оцінювально-результативний), структури уроку (мета уроку, зміст навчального матеріалу, методи навчання, форми організації навчальної діяльності, поетапний контроль і корекція засвоєння та результат уроку) та мікроструктури найменшої одиниці процесу навчання (дидактичної клітинки уроку) – мікродіяльності вчителя і учнів (мета діяльності, змістова одиниця виучуваного, метод засвоєння, форма організації мікродіяльності, контроль і корекція засвоєння та проміжний результат).

Таблиця 1

Дидактична матриця уроку

Предмет:

Клас:

Тема уроку:

Мета уроку:

Тип уроку:

Рівень навчальних можливостей учнів класу:

Хід уроку:

№	Етапи, цільові завдання та зміст навчального матеріалу	Час у хвили нах	Засоби навчання	Методи навчання			Форми організації навчальної діяльності	Методи контролю ЗУН	Проміжні результати
				Зовнішня форма прояву	Внутрішня сутність				
					Рівень пізнавальної активності	Логіка розгортання думки			

Кінцевий результат уроку:

Дидактичний рівень проектування уроку у структурі матриці – це створення ідеального узагальненого варіанта структури уроку будь-якого типу як системи залежно від завданої мети.

Розглянемо структурні компоненти дидактичної матриці. Верхня частина матриці („шапка” матриці) передбачає зазначення таких відомостей, як назва предмета та клас, в якому студент проводить урок. Також тут зазначається тема уроку, формулюється його основна дидактична мета та визначається його тип за основною дидактичною метою. Обов’язково зазначається рівень навчальних можливостей учнів класу (високий, достатній, середній чи низький).

У самій матриці (таблиці) студент проектує детальний план-конспект уроку з зазначенням його структурних компонентів та етапів. У 1-ій колонці зазначається порядковий номер етапу уроку. У 2-ій колонці вписуються етапи уроку (етапи уроку визначаються залежно від обраного типу уроку за основною дидактичною метою). На тих етапах, де розгортаються мікродіяльності вчителя й учнів із засвоєння (актуалізації, сприйняття й осмислення, перевірки, застосування, узагальнення чи систематизації знань, умінь, навичок) формулюються цільові завдання уроку (*дали* - ЦЗ) до кожної його змістової частинки. Під кожне цільове завдання обирається відповідний зміст навчального матеріалу уроку. Зміст розписується детально з урахуванням обраного методу навчання за зовнішньою формою та внутрішньою сутністю.

3-тя графа передбачає зазначення часу (у хвиликах) до кожного етапу уроку.

Наступні дані, що міститимуться у графах 4-8, записуються напроти цільових завдань (зазначених у 2-ій графі), тому що засоби (наочність), методи, прийоми навчання, форми організації навчальної діяльності, контроль і корекція знань, умінь, навичок, проміжні результати визначаються під кожне цільове завдання уроку. Таким чином, у графі 4 зазначається наочність, що використовується на уроці під окремі або усі цільові завдання. У 5-ій графі вписуються методи навчання та прийоми навчання, як складові методів навчання (їх вибір залежатиме від обраного методу навчання та змісту навчання) під кожне цільове завдання уроку. Під одне цільове завдання обирається один метод навчання за зовнішньою формою прояву (за джерелом передачі інформації – словесні (бесіда, розповідь, пояснення, робота з книгою і т.д.), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження) чи практичні (вправи, лабораторні роботи, самостійні роботи і тощо)) та характеризується за внутрішньою сутністю – за рівнем пізнавальної активності учнів (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий чи дослідницький) та логікою розгортання думки та змісту (індуктивний, дедуктивний чи традуктивний). 6-та графа передбачає зазначення форм організації навчальної діяльності учнів на уроці (фронтальна, колективна, індивідуальна, парна чи групова) під кожне цільове завдання. У 7-ій графі занотовуються способи та методи поточного контролю і корекції ЗУН (знань, умінь, навичок) учнів під кожне цільове завдання. Якщо контроль здійснює вчитель – зазначаються узагальнюючі питання, що ставляться ним до учнів. Якщо це самоконтроль чи взаємоконтроль з боку учнів – описується

спосіб його проведення. У 8-ій графі зазначаються проміжні результати уроку під кожне цільове завдання (проміжні результати уроку визначаються у вигляді уявлень, понять, знань, умінь чи навичок, що сформувалися у свідомості учнів).

Після таблиці (у кінці плану-конспекту уроку) зазначається прогнозований кінцевий результат уроку (у вигляді знань, умінь чи навичок учнів з конкретної теми уроку).

Зразки матриць представлено у математичній та мистецькій освітній галузях.

Методичні особливості здійснення виховної роботи у початковій школі

Виховна та позакласна робота у ЗЗСО спрямована на реалізацію виховних завдань НУШ та формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості школяра. Її засади – це партнерство та співпрацю вчителя з учнівською спільнотою, що базована на індивідуальному, особистісно-орієнтованому, суб'єкт-суб'єктному, компетентнісному та діяльнісному підходах.

Студенти-практиканти виконують різні види завдань з виховної практики: відвідування та спостереження різних виховних заходів/активностей, що проводить вчитель чи педагогічний колектив школи з учнівською спільнотою чи їх батьками з подальшим аналізом; спостереження з подальшим аналізом за виховною діяльністю вчителя з учнівським колективом, використання ним технологій співпраці та партнерства; планування власних виховних заходів/активностей з учнями класу; допомога вчителю у організації освітнього середовища для учнів класу на уроках та у позаурочний час; вивчення індивідуальних особливостей учнів та дітей з особливими освітніми потребами, надання їм посиленої допомоги у освітньому середовищі.

I. Орієнтовна структура оформлення години спілкування / виховної години з молодшими школярами

Клас:

Тема:

Мета:

Засоби унаочнення:

Хід заняття:

I. Вступна частина – повідомлення учням теми, мотивується її актуальність і необхідність, вказуються основні питання, визначаються завдання, які треба вирішити, учнів у загальних рисах вводять у суть теми. Вступ розрахований на 3-7хв.

II. Основна частина – всебічно висвітлюється суть теми, ґрунтовно розкривають головні її питання, наводять приклади, які б спонукали учнів до гуманних вчинків, пробуджували позитивні почуття і викликали осудливе ставлення до негативних дій. На цьому етапі переглядають і аналізуються кіночи діафільми, репродукції творів видатних художників, обговорюються прочитані твори, книги, журнальні чи газетні статті, виступають запрошені, учні класу, використовуються ігри, кросворди, ребуси, виховні ситуації і т.д.. Класний керівник має подбати, щоб учні не були пасивними слухачами, а брали активну участь у заході. Основна частина триває 20 - 35 хв.

III. Підсумкова частина – короткі висновки й узагальнення на основі матеріалу, що розглядався, стислий аналіз виступів, а за потреби – їх доповнення чи уточнення, підсумки сказаного, спонукання учнів до

формування в собі позитивних якостей, про які йшлося. Підсумкове слово класного керівника. Тривалість - 5 – 7 хв.

_____ (ППП учителя)

_____ (дата)

_____ (оцінка, підпис)

Вимоги до проведення бесіди, яких повинен дотримуватися педагог:

- обирати актуальну тему бесіди для її учасників;
- учасники повинні мати певний обсяг інформації з пропонованої проблеми;
- необхідно трансформувати інформаційний матеріал відповідно до особливостей учасників;
- конкретизувати основні питання, які будуть ставитися під час бесіди;
- змодельювати можливі та бажані варіанти відповідей на них;
- за необхідністю добирати наочний матеріал та співвідносити його з інформаційним наповненням бесіди;
- використовувати для повідомлення інформації у формі монологу не більше 50% часу, відведеного на всю бесіду;
- визначити оптимальні прийоми активізації уваги учасників на початковому етапі бесіди (обговорення ситуації з життя, проблемне запитання, відеофрагмент тощо);
- продумати оптимальні прийоми підведення підсумків бесіди залежно від її змісту та особливостей учасників (рольова гра, формулювання правил тощо);
- добирати доцільні прийоми для створення в учасників необхідного емоційного фону під час бесіди (логічні акценти, паузи, різноманітні варіанти інтонування під час подання інформації, музичні заставки).

II. Орієнтовна схема оформлення конспекту виховного заходу/активності/свята

Клас:

Тема:

Форма проведення:

Мета і завдання:

Оформлення класу _____

Література _____

Попередня підготовка _____

Хід проведення / сценарій

III. Орієнтовна схема оформлення конспекту КТС

Клас:

Тема:

Мета:

Засоби унаочнення:

Технологічна послідовність проведення:

1. Попередня робота класного керівника. Цілепокладання.

Визначення ролі даної КТС у житті колективу; висування виховних завдань; продумування різних варіантів справи і настановчої (стартової) бесіди; розгляд доцільності залучення старших і молодших друзів, батьків тощо.

2. Колективне планування справи.

Колективне уточнення мети діяльності первинного колективу; колективний збір інформації (яка інформація потрібна? як її зібрати?); розвідка справ (школа, шкільний двір, будинок, двір, де живеш тощо); колективний аналіз зібраної інформації, її узагальнення, визначення завдань, справ; загальний збір-старт. На зборі виробляють план майбутньої справи і вирішують наступні питання:

— *Для кого провести цю справу.*

— *Як краще її провести.*

— *Кому взяти участь — усьому колективу, окремим (за бажанням) мікрогрупи чи вільній громаді добровольців.*

— *Разом з ким.*

— *Хто керуватиме — рада колективу, спеціальна рада справи з представників усіх мікроколективів або хтось один.*

— *Де краще провести справу, коли.*

— *Як об'єднатися у мікрогрупи.*

3. Колективна підготовка справи.

Керівний орган КТС уточнює та конкретизує план її підготовки і проведення; організує виконання цього плану, доцільно розставляючи учасників по місцях на колективну дію, організує їхні взаємини і заохочує ініціативу кожного; кожен мікроколектив (мікрогрупа) виконує своє завдання, виявляючи максимум творчості, ініціативи, готуючи (таємно) сюрприз для всіх; створюють матеріальну базу, необхідну для проведення КТС.

4. Проведення справи.

Здійснення накресленого плану; вихователі як керівники і ведучі учасники творчої справи створюють і підтримують мажорний тон, дух бадьорості та впевненості в своїх силах, у здатності нести людям радість, прагнення долати труднощі.

5. Колективне підбиття підсумків справи.

Аналіз на рівні мікрогруп, де кожен висловлює свою думку за такими запитаннями:

— *Що вдалося зробити з накресленого? Завдяки чому?*

— *Що варто використовувати надалі?*

— *Що перетворити на традицію?*

— *Як можна діяти по-іншому? Що можна зробити краще?*

— *Кому сказати «спасибі»?*

Потім думки мікрогруп виносять на загальний збір, де рада справи формує колективну оцінку, враховуючи не тільки роботу мікрогрупи, а й свою.

6. Найближча післядія.

Справу завершено, а що далі? На цьому етапі виконуються рішення, прийняті на загальному зборі; вносяться зміни у творчі почергові доручення класної спільноти, придумуються нові КТС тощо.

IV. Орієнтовна схема аналізу виховного заходу (бесіди, свята, КТС чи інші активності)

Параметри для аналізу	Аналіз з зазначенням позитивних та негативних моментів
Клас	
Тема	
Форма проведення	
Мета та завдання	
Організація підготовки учнів до заходу	
Зміст і методика проведення заняття.	
Виховний вплив вчителя, реалізація ним партнерських відносин та рівності при спілкуванні з учнями	
Педагогічна цінність заняття	
Рекомендації щодо покращення	

V. Орієнтовна схема самоаналізу виховного заходу/активності

1. Чи відповідав захід поставленій меті?
2. Яка робота проводилася із залученням учнів до проведення заходу?
3. Чи доцільним був вибір теми, змісту заходу? Наскільки він відповідав віковим особливостям, потребам учнів?
4. Наскільки вдало застосовано методи, форми, прийоми та засоби проведення заходу?
5. Наскільки оптимальним був захід за часом?
6. Що вдалося на заході найкраще?
7. Що із запланованого не вдалося? Чому?
8. Що потрібно робити, аби усунути недоліки? Яка допомога потрібна з боку педагога, методистів?

Перелік навчальних програм та літератури, рекомендованих МОН для використання в освітньому процесі щодо роботи з дітьми з особливими потребами в закладах освіти

Перелік нормативних документів розміщено на веб-сайті ІМЗО за посиланням:
<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>

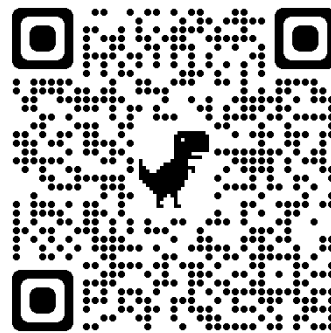
1. Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник / Прохоренко Л. І. та ін.; за ред. В. В. Засенко, Л. І. Прохоренко. Київ: Наша друкарня, 2020. 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723004/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85>
2. Рібцун Ю. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток»: навч.-метод. посіб. для пед. працівників, які працюють з учнями з особл. осв. потр. Львів : Світ, 2020. 268 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalnometodychnyposibnyky/dlya-pedpratsivnykiv-ospotreby/Ribtsun-Uchni-poch-kl-iztyazh-porushmovl-navch-ta-rozv.pdf>
3. Учні початкових класів із особливими потребами: навчання та супровід: навчально-методичний посібник / Прохоренко Л. І. та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 160с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlyapedagogchnikhpratsvnikv-yak-pratsyuyut-z-uchnyami-z-osoblivimi-osvtnmipotrebami/navchalnometodichniy-posbnik-uchn-pochatkovikh-klasv-zosoblivimi-osvtnmi-potrebaminavchannya-ta-suprovd/>
4. Костенко Т. М. Учні початкових класів із порушеннями зору: навчання та розвиток»: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 127с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalnometodychnyposibnyky/dlya-pedpratsivnykiv-ospotreby/Uchni-pochatkovykhklasiv-izporushenniamy-zorunavchannia-ta-rozvytok-Kostenko.pdf>
5. Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник / Кульбіда С. В., Литовченко С. В., Жук В. В., Литвинова В. В. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 144с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalnometodychnyposibnyky/dlya-pedpratsivnykiv-ospotreby/Uchni-pochatkovykhklasiv-izporushenniamy-slukhu-navchannia-ta-rozvytok-Kulbida.pdf>

6. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 130с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wadata/public/site/books2/navchalnometodychnyposibnyky/dlya-pedpratsivnykiv-ospotreby/Uchni-pochatkovykhklasiv-izporushennyamy-intelektualnogo-rozvytku-navchannia-ta-rozvytokChebotarova.pdf>
7. Недозим І. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток»: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 130с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wadata/public/site/books2/navchalnometodychnyposibnyky/dlya-pedpratsivnykivospotreby/Uchni-pochatkovykhklasiv-izrozladamy-autystychnogo-spektrnavchannia-ta-rozvytok-Nedozym.pdf>
8. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями. Навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 450 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/718292/>
9. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової. К., Вид-во «Ранок», 2020. 123 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722281/>
- 10.Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 938с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725704/>
- 11.Костенко Т., Бабяк О. Нова українська школа: методика навчання інформатики в 4 класі осіб з порушенням зору на засадах компетентнісного підходу. Навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво «Генеза». 2021. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalnometodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikhpratsvnikv-yak-pratsyuyut-z-uchnyami-z-osoblivimi-osvtnmipotrebami/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukranska-shkola-metodikanavchannya-nformatiki-v-4-klas-osb-z-porushennyam-zoru-na-zasadakhkompetentnsnogo-pdkhodu-avt-kostenko-t-m-babyak-o-o/>
- 12.Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху : методичні рекомендації/ Литовченко С. та ін. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 322 с.

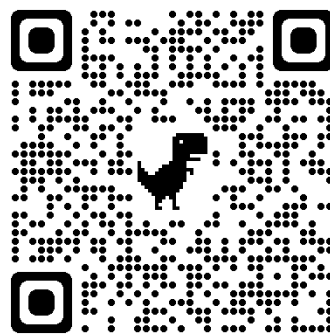
13. Таранченко О., Федоренко О. Новий формат освітнього середовища: діти з порушеннями слуху у початковій школі: навчально-методичний посібник. Київ, 2020. 223 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730669>
14. Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник / С. Кульбіда, С. Литовченко, В. Жук, В. Литвинова. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 144 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikhpratsvnikv-yak-pratsyuyut-z-uchnyami-z-osoblivimi-osvtnmipotrebami/navchalno-metodichniy-posbnik-uchn-pochatkovikh-klasv-zporushennyami-slukhu-navchannya-ta-rozvitok/>
15. Шевченко В.М. Методичні рекомендації для фахівців і батьків з реабілітації та розвитку дітей з кохлеарними імплантатами. Київ, 2020. 49 с. URL: <https://sluh-e.com.ua/metodychni-rekomendatsii-rozvytok-slukhu-ta-movlenniaditey-z-kokhlearnymu-implantamy/>
16. Навчання дітей із порушеннями слуху: навчально-методичний посібник /Кульбіда С. та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 216 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikhpratsvnikv-yak-pratsyuyut-z-uchnyami-z-osoblivimi-osvtnmipotrebami/navchalno-metodichniy-posbnik-navchannya-dtey-z-porushennyamislukhu-avt-kulbda-s-v-litovchenko-s-v-taranchenko-o-m-zhuk-v-v-fedorenko-o-f-litvinova-v-v/>
17. Матеріали щодо організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану для дітей із порушеннями слуху, підготовлені КЗО «Криворізька спеціальна школа «Сузір'я» ДОР» (<https://mon.gov.ua/ua/news/pedagogam-organizaciya-distancijnogo-navchannya-v-umovah-voyennogo-stanu-dlya-ditejizporushennyam-sluhu>).
18. Матеріали щодо організації освітнього процесу для дітей із порушеннями зору, слуху та інтелектуального розвитку, підготовлені Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (<https://mon.gov.ua/ua/news/rozrobleno-poradi-dlyaorganizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-pid-chas-vijni>).
19. Матеріали щодо роботи із дітьми з ООП (<https://mon.gov.ua/ua/news/poradikomandi-pidtrimaj-ditinu-yak-dopomogti-dityam-z-oor-opanuvati-povunavichku>).
20. Додатково можуть бути використані відео з розвитковими та корекційними заняттями, розміщені на ютуб-каналі (https://www.youtube.com/channel/UCrDDCZ5jjdxQo2u5cEZZ_OA/videos?view=0&sort=dd&shelf_id=)

Зразки уроків у QR-кодах

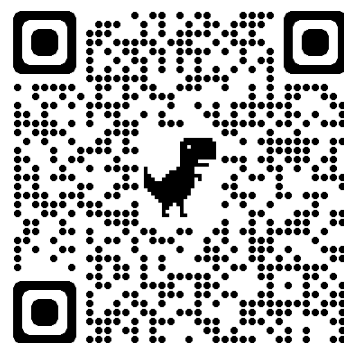
**Монети і грошові банкноти України.
Одиниці вартості. Порівняння чисел.**

**Подорож до Гогвортсу. Відрізок і його
частини**

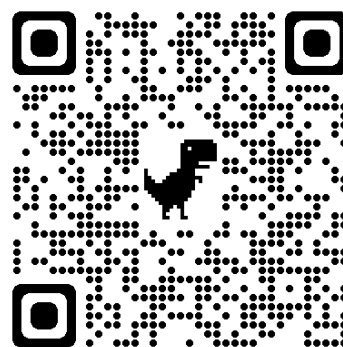
Периметр багатокутника (матриця)

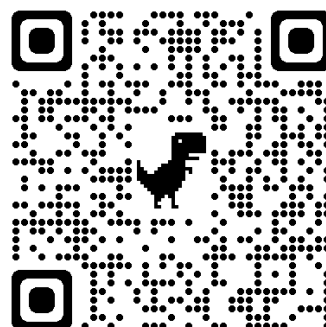
Здоров'я і хвороби.

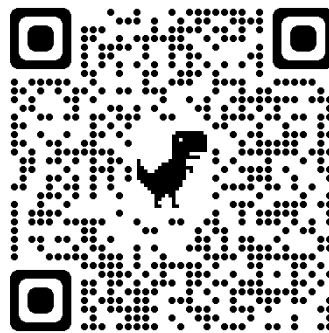
Корисні та шкідливі звички

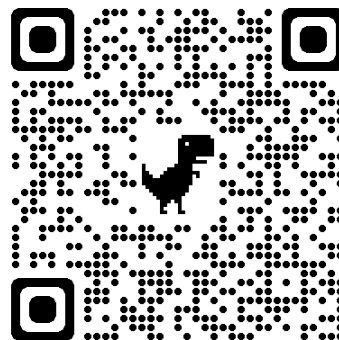
**Як харчування впливає на здоров'я
людини.**

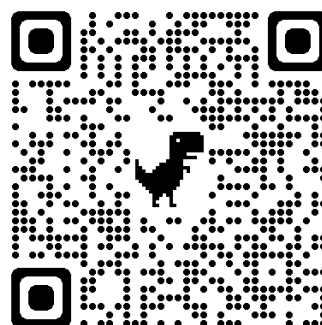
Історія боротьби з епідеміями

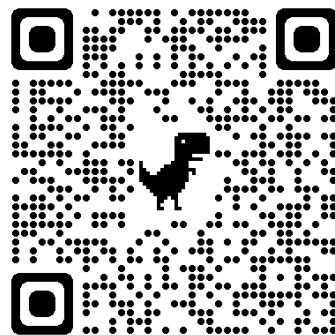
**Вправи для опанування навичками
пересувань.**

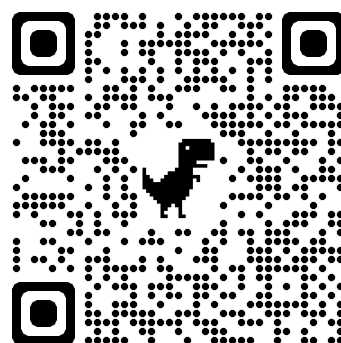
Зима - чарівниця

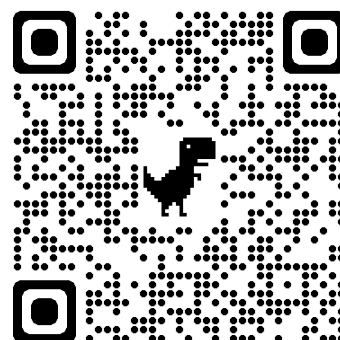
Силует улюбленої тварини.

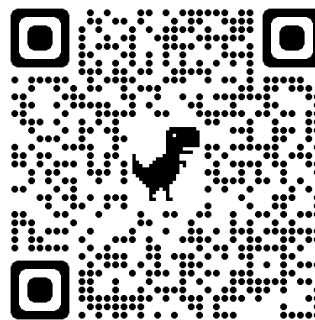
Великодні писанки

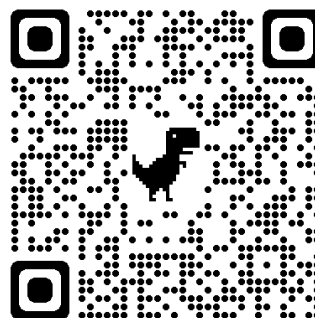
**Навички малювання фігури людини.
Композиція «Україночка Оленка»**

**Малювання ілюстрації до казки
«Колосок»**

**Дидактична матриця уроку мистецтва
(образотворчого мистецтва)**

**Чому життя людини – це найбільша
цінність?**

